

ХАСБАНК ХХК

Санхүүгийн Тайлан Хараат Бус
Аудиторын Тайлангийн хамтаар
2019 оны 12 дугаар сарын 31

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

2019 ОНЫ 12-Р САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН

ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГУУД

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН	1
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН.....	2
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН.....	3
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН.....	4-5
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД	

1.	БАНКНЫ МЭДЭЭЛЭЛ.....	6
2.	ТАЙЛАН БЭЛТГЭСЭН СУУРЬ	7
3.	СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ.....	30
4.	ХҮҮГИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО	33
5.	ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО	33
6.	АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР АЛДАГДАЛ.....	34
7.	БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ АШИГ АЛДАГДАЛД БҮРТГЭДЭГ БУСАД САНХҮҮГИЙН.....	34
	ХЭРЭГСЛҮҮДИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО	34
8.	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЦЭВЭР (ЗАРДАЛ) /ОРЛОГО	34
9.	ЗЭЭЛИЙН АЛДАГДЛЫН ЦЭВЭР (ЗАРДАЛ)/БУЦААЛТ.....	35
10.	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ.....	35
11.	ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР.....	36
11.1	ОРЛОГЫН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ.....	36
11.2	ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН ХӨРӨНГӨ /ӨР ТӨЛБӨР).....	36
12.	НЭГЖ ХУВЬЦААНД НОГДОХ АШИГ.....	39
13.	БЭЛЭН МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ	39
13.1	БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ	39
13.2	МОНГОЛБАНК ДАХЬ ЗААВАЛ БАЙЛГАХ НӨӨЦ	39
13.3	БЭЛЭН МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ	40
14.	БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ АШИГ АЛДАГДАЛД БҮРТГЭХ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮД	41
14.1	САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ.....	41
14.2	САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД	41
15.	БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГОД БҮРТГЭХ САНХҮҮГИЙН	42
	ХӨРӨНГҮҮД.....	42
16.	ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГҮҮД	43
16.1	БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГАД БАЙРШУУЛСАН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ	43
16.2	ӨРИЙН ҮНЭТ ЦААС.....	43
16.3	ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА	44
17.	БУСАД ХӨРӨНГӨ	44
18.	БОРЛУУЛАХ ЗОРИЛГООР ЭЗЭМШИЖ БУЙ ХӨРӨНГӨ.....	46
19.	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	47
20.	БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ	51
21.	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨРӨНГӨ.....	51
22.	ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР	52
22.1	РЕПО ХЭЛЦЭЛ	52
22.2	БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГААС БАЙРШУУЛСАН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ.....	52
22.3	ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ	52
22.4	ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ.....	53
23.	ХОЙШЛОГДСОН НӨХЦӨЛТ ХАНДИВ	56
24.	ТҮРЭЭСИЙН ӨР ТӨЛБӨР	56
25.	БУСАД ӨР ТӨЛБӨР	57
26.	ЭНГИЙН ХУВЬЦАА.....	57
27.	БУСАД НӨӨЦ.....	57
28.	САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН	58
29.	БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА	61
30.	САНХҮҮГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ДАХИН ТАЙЛАГНАХ.....	64
31.	САНХҮҮГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ДАХИН АНГИЛАХ.....	64
32.	ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ.....	65
33.	ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА.....	67
34.	ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА	70
34.1	ОРШИЛ.....	70
34.2.	ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ	72
32.3	ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ЭРСДЭЛ.....	81
34.4	ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ	85
34.5	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРСДЭЛ.....	88
35.	ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА.....	89
36.	АНГЛИ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА	90
37.	ТАЙЛАГНАЛЫН ӨДРИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ	90

ХАСБАНК ХХК

БАНКНЫ МЭДЭЭЛЭЛ

АЛБАН ХАЯГ:

ХасБанкны Байр
Ерөнхий Сайд Амарын гудамж,
Шуудангийн Салбар # 46, Шуудангийн Хайрцаг 721,
Улаанбаатар 14200,
Монгол Улс

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ:

Санжай Гупта
Гүмэнжавын Цэвэгжав (2019 оны 5-р сарын 8-нд сонгогдсон)
Нямтайширийн Цэлмүүн
Анджей Витак
Майкл Мадден
Баянсаны Уламбаяр
Реожи Нишимура
Нираж Ведва
Ив Жако
Морис Лам (2019 оны 3-р сарын 27-нд сонгогдсон)
Мелисса Мой Тиан (2019 оны 6-р сарын 19-нд сонгогдсон)

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

Дашнямын Ашидмаа

АУДИТОР:

Делоитт Онч Аудит ХХК

ХАСБАНК ХХК

ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХасБанк ХХК-ийн (цаашид Банк гэх) Гүйцэтгэх захирал Гүмэнжавын Цэвэгжав болон Санхүү хариуцсан захирал Ганзоригийн Эрдэнэбаяр, бид энэхүү тайлангийн 1 ээс 90 дүгээр хуудсанд толилуулсан тайлангуудыг холбогдох Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн бөгөөд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал, уг өдрөөр тасалбар болгосон тайлант жилийн үйл ажиллагааны үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

ГҮМЭНЖАВЫН ЦЭВЭГЖАВ
(Гүйцэтгэх захирал) 2578097

ГАНЗОРИГИЙН ЭРДЭНЭБАЯР
(Санхүү хариуцсан захирал)

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2020 оны 3 дугаар сарын 30

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

ХасБанк ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигч танаа:

Санхүүгийн Тайлангийн Аудитын Тайлан

Дүгнэлт

Бид ХасБанк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр тасалбар болгосон санхүүгийн байдлын тайлан, дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан болон нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайланд аудит хийлээ.

Бид, Банкны 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн байдал, уг өдрөөр тасалбар болгосон санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (цаашид "СТОУС" гэх)-ын дагуу үнэн, шударгаар илэрхийлж байна гэж дүгнэж байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитаа Аудитын Олон Улсын Стандарт (цаашид "АОУС" гэх)-ын дагуу гүйцэтгэсэн болно. Уг стандартуудын дагуу бидний хүлээх үүргийг энэхүү тайлангийн Санхүүгийн Тайлангийн Аудиттай холбоотой Аудиторын Үүрэг хэсэгт тусгасан. Бид Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс баталсан Мэргэжлийн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм (цаашид "НБЁЗОУСЗ-ын дүрэм" гэх)-ийн дагуу Банкнаас хараат бус ба НБЁЗОУСЗ-ын дүрмийн дагуу бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь аудитын дүгнэлт гаргах хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болно гэж итгэж байна.

Бусад мэдээлэл

Банкны удирдлага бусад мэдээллийн талаар үүрэг хүлээнэ. Бусад мэдээлэлд захирлууд ба гүйцэтгэх удирдлагын мэдэгдэлд агуулагдсан мэдээллүүд орох бөгөөд санхүүгийн тайлан болон энэхүү аудиторын дүгнэлт орохгүй.

Энэхүү санхүүгийн тайланд өгсөн манай аудиторын дүгнэлт нь бусад мэдээллийг хамраагүй бөгөөд бид бусад мэдээлэлд ямар нэгэн дүгнэлт өгөхгүй.

Санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотойгоор бид бусад мэдээллийг унших үүрэгтэй бөгөөд бусад мэдээлэл нь санхүүгийн тайлан эсвэл аудитын ажлын хүрээнд олж мэдсэн мэдээллээс материаллагаар зөрүүтэй эсвэл зөрүүтэй мэт харагдаж байгаа эсэхийг авч үзэх ёстой. Хэрэв бид хийсэн ажил дээрээ үндэслэн бусад мэдээлэл нь материаллаг алдаатай байна гэж үзвэл бодит мэдээллийг тайлагнах үүрэгтэй. Үүнтэй холбоотойгоор ямар нэгэн тайлагнах зүйл байгаагүй болно.

Санхүүгийн Тайлантай холбоотой Удирдлага болон Засаглах Эрх Бүхий Этгээдийн Үүрэг

Удирдлага нь санхүүгийн тайлангаа СТОУС-ын дагуу бэлтгэн шударгаар илэрхийлэх, эдгээр санхүүгийн тайланг алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлээс үүсэлтэй материаллаг хэмжээний алдаагүйгээр бэлтгэж, шударгаар илэрхийлэхийн тулд удирдлагаас шаардлагатай гэж тогтоосон дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ Банкныг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох, эсвэл үүнээс өөр боломжит сонголт байхгүй байхаас бусад тохиолдолд Удирдлага Банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадамжийг үнэлэх, шаардлагатай бол холбогдох асуудлыг тодруулах, нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг ашиглан санхүүгийн тайлангаа бэлтгэх үүрэгтэй.

Засаглах эрх бүхий этгээд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

Делоитт нь Нэгдсэн Вант улсад анх үүсгэн байгуулагдсан Делоитт Түш Тохмацу Лимитед (ДТТЛ) болон түүний гишүүн байгууллагууд, харьяа компаниудаас бүрдэнэ. ДТТЛ болон түүний гишүүн компаниуд нь бие даасан хуулийн этгээдүүд байх бөгөөд үйл ажиллагааны хувьд хараат бус байна. ДТТЛ (мөн "Делоитт Глобал" гэх) нь харилцагчдад үйлчилгээ үзүүлдэггүй. Илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг www.deloitte.com/about цахим хуудаснаас авна уу.

Делоитт нь аудит, консалтинг, санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ, эрсдлийн удирдлага, татвар болон холбогдох чиглэлээр төрөл бүрийн салбар дахь төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудад мэргэжлийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлдэг.

Делоитт Онч ХХК болон түүний охин компаниуд нь аудит, эрсдлийн удирдлага, татвар болон хуулийн зөвлөгөө, консалтинг болон санхүүгийн зөвлөгөө үзүүлэх мэргэжлийн үйлчилгээгээр дамжуулан Монголын харилцагчдад мэргэжлийн үйлчилгээг үзүүлдэг бөгөөд Делоиттын олон улсын сүлжээний гишүүн байгууллага юм.

Санхүүгийн Тайлангийн Аудиттай холбоотой Аудиторын Үүрэг

Санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлийн улмаас материаллаг хэмжээний алдаагүй илэрхийлэгдсэн эсэх талаар үл үндэслэлтэй нотолгоо олж авах болон бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайланг гарган гэрээт ажлын гэрээнд заасан эрх бүхий этгээд болох та бүхэнд хүргүүлэх нь бидний зорилго юм. Энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд бид аливаа бусад этгээдийн өмнө ямар нэг хариуцлага хүлээхгүй болно. Үл үндэслэлтэй нотолгоо гэдэг нь өндөр түвшний нотолгоо боловч АОУС-ын дагуу хийгдсэн аудит нь байнга материаллаг хэмжээний алдааг илрүүлдэг гэсэн баталгаа болохгүй. Алдаатай илэрхийлэл нь алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлээс үүсч болох ба дангаараа эсвэл нийтдээ эдгээр санхүүгийн тайланд үндэслэн шийдвэр гаргах санхүүгийн тайлангийн хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллаг гэж үздэг.

АОУС-ын дагуу аудитын нэг хэсэг болгож, бид аудитын туршид мэргэжлийн үнэлэмж болон үл итгэх үзлийг баримталсан болно. Мөн түүнчлэн:

- Залилан болон алдаанаас үүсч болохуйц санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийг тодорхойлон үнэлж уг эрсдэлүүдэд тохирох аудитын горимуудыг боловсруулан гүйцэтгэж, аудитын дүгнэлтийн үндэслэл болоход хангалттай болон зохистой аудитын баримт, нотолгоог олж авна. Залилангаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс өндөр байдаг. Учир нь залилангийн үед хуйвалдаан, хуурамчаар үйлдэх, санаатай орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон дотоод хяналтыг үл хэрэгжүүлэх явдлууд тохиолдсон байж болдог.
- Аудитын горимуудыг сонгохтой холбоотойгоор дотоод хяналтуудыг судлах ба энэ нь дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгогүй болно.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын зохистой байдал болон удирдлагуудын бэлтгэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоолол болон түүнтэй холбоотой тодруулгуудын бодитой байдлыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, олж авсан аудитын баримт нотолгоонд үндэслэн тасралтгүй байх нөхцөлийг үргэлжлүүлэн хангах Компаний чадварт мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэхүйц үйл явдал болон нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал үүсч байгаа эсэхийг дүгнэх. Хэрэв бид материаллаг тодорхой бус байдал байгаа гэж үзвэл аудиторын дүгнэлт болон санхүүгийн тайлангийн холбоотой тодруулгад анхаарал хандуулах эсвэл уг тодруулгууд нь зохистой биш гэж үзсэн тохиолдолд бид дүгнэлтээ өөрчилдөг. Бидний дүгнэлт нь бидний аудиторын тайлангийн өдөр хүртэлх олж авсан аудитын нотлох баримтан дээр үндэслэсэн байдаг. Хэдийгээр тийм боловч ирээдүйд болох үйл явдал эсвэл нөхцөл байдал Компаний тасралтгүй үргэлжлэх байдалд саад учруулж болох юм.
- Санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлдэг. Үүнд тодруулгаас гадна үнэн зөв толилуулсан гэж дүгнэхүйц байдлаар гол гол ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг санхүүгийн тайланд толилуулсан эсэхийг үнэлдэг.

Аудитор нь засаглах эрх бүхий этгээдтэй зөвхөн аудитын ажлын цар хүрээ, цаг хугацаа болон аудитын явцад илэрсэн ач холбогдол бүхий асуудлуудаар холбогддог ба үүнд аудитын үеэр аудиторын илрүүлсэн дотоод хяналтын мэдэгдэхүйц алдаа болон дутагдал орно.

Ш.Норжинбат
Захирал, МНБ
Делоитт Онч Аудит ХХК
2020 оны 3-р сарын 30

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН

	Тодруулга	2019 мян.төг	2018 Дахин тайлагнасан мян.төг
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	4	353,854,265	338,256,361
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	4	(254,168,127)	(261,675,171)
Хүүгийн цэвэр орлого		99,686,138	76,581,190
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	5	22,988,042	18,631,211
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	5	(7,332,510)	(4,416,425)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	5	15,655,532	14,214,786
Арилжааны цэвэр алдагдал	6	(8,885,720)	(2,524,297)
БҮЦАА-д бүртгэсэн бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийн цэвэр орлого	7	3,398,875	3,400,429
Үйл ажиллагааны бусад цэвэр (зардал)/орлого	8	(8,474,122)	(5,804,766)
Үйл ажиллагааны нийт орлого		101,380,703	85,867,342
Зээлийн алдагдлын цэвэр (зардал)/буцаалт	9	(18,192,562)	9,676,954
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		83,188,141	95,544,296
Үйл ажиллагааны зардал	10	(71,109,019)	(75,294,266)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	23	2,064,769	1,383,251
Татварын өмнөх ашиг		14,143,891	21,633,281
Орлогын татварын зардал	11	(5,492,398)	(933,739)
Тайлант жилийн ашиг		8,651,493	20,699,542
Бусад дэлгэрэнгүй орлого			
Дараагийн тайлант үеүдэд орлого, үр дүнгийн тайланд ангилагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого: Хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн ашиг, татварын дараах		38,619	675,255
Барилгын дахин үнэлгээний олз	19	-	15,669,841
Тайлант жилийн нийт бусад дэлгэрэнгүй орлого, татварын дараах (татварын дараах)		38,619	16,345,096
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого		8,690,112	37,044,638
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг (төгрөгөөр):			
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	12	425.06	1,016.99
Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	12	425.06	1,016.99

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ХАСБАНК ХХК

**2019 ОНЫ 12-Р САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2019 мян.төг	2018 Дахин тайлагнасан мян.төг
ХӨРӨНГӨ			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	13.1	571,202,252	311,120,435
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	13.2	213,044,263	185,992,584
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	14.2	89,876,981	112,041,863
Үнэт цаас	14.1	34,916,469	42,816,794
БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө			
Өмчийн үнэт цаас	15	3,383,754	3,332,261
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15	68,782,951	52,705,192
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө			
Банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	16.1	122,223,590	169,019,735
Өрийн үнэт цаас	16.2	467,741,147	174,716,294
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16.3	1,725,784,584	1,860,829,157
Бусад хөрөнгө	17	39,324,166	32,780,533
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	18	3,418,378	13,858,798
Үндсэн хөрөнгө	19	67,413,003	66,778,589
Биет бус хөрөнгө	20	12,064,578	12,791,528
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	21	31,919,060	45,260,580
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	11.2	1,879,822	4,568,450
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		3,452,974,998	3,088,612,793
ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗНИЙ ӨМЧ			
ӨР ТӨЛБӨР			
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	14.2	5,227,460	4,255,514
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр			
Репө хэлцэл	22.1	297,898,939	168,328,334
Банк ба санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж	22.2	12,229,311	63,079,408
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	22.3	1,843,180,057	1,590,379,822
Зээлээр авсан санхүүжилт	22.4	895,987,384	845,837,178
Хоёрдогч өглөг	22.5	54,415,887	107,333,707
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	23	8,047,821	4,858,878
Түрээсийн өр төлбөр	24	4,867,446	-
Бусад өр төлбөр	25	85,287,401	63,677,010
Орлогын татварын өглөг		-	3,719,762
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		3,207,141,706	2,851,469,613
ЭЗНИЙ ӨМЧ			
Энгийн хувьцаа	26	55,342,753	55,342,753
Бусад нөөц	27	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг		145,960,360	131,806,246
Хөрөнгө оруулалтын үнэлгээний нөөц		1,893,589	1,854,970
Тусгай зориулалтын нөөц		16,513,343	21,938,002
Барилгын дахин үнэлгээний нөөц		15,591,879	15,669,841
НИЙТ ЭЗНИЙ ӨМЧ		245,833,292	237,143,180
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗНИЙН ӨМЧ		3,452,974,998	3,088,612,793

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ХАСБАНК ХХК

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН

	Тодруул- га	Энгийн хувьцаа мян.төг	Бусад нөөц мян.төг	Хөрөнгө оруулалтын үнэлгээний нөөц мян.төг	Тусгай зориулалт ын сан мян.төг	Барилгын дахин үнэлгээний нэмэгдэл мян.төг	Хуримтлагд сан ашиг мян.төг	Нийт эзний өмч мян.төг
2019 оны 1 сарын 1-ний үлдэгдэл (Аудитлагдсан)		55,342,753	10,531,368	1,854,970	21,938,002	15,669,841	131,475,993	236,812,927
Татварын залруулгаар дахин тайлагнасан	30	-	-	-	-	-	330,253	330,253
2019 оны 1 сарын 1-ний үлдэгдэл (Дахин тайлагнасан)		55,342,753	10,531,368	1,854,970	21,938,002	15,669,841	131,806,246	237,143,180
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	8,651,493	8,651,493
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	38,619	-	-	-	38,619
Нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	38,619	-	-	8,651,493	8,690,112
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц		-	-	-	-	(77,962)	77,962	-
Тусгай зориулалтын нөөцөд шилжүүлсэн		-	-	-	(5,424,659)	-	5,424,659	-
2019 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		55,342,753	10,531,368	1,893,589	16,513,343	15,591,879	145,960,360	245,833,292
2018 оны 1 сарын 1-ний үлдэгдэл (Аудитлагдсан)		55,342,753	10,531,368	1,470,750	8,530,791	-	123,483,759	199,359,421
СТОУС 9-ийн хэрэгжилттэй холбогдох өөрчлөлт		-	-	(291,035)	6,383,415	-	(5,353,259)	739,121
2018 оны 1 сарын 1-ний үлдэгдэл (Дахин тайлагнасан)		55,342,753	10,531,368	1,179,715	14,914,206	-	118,130,500	200,098,542
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	20,369,289	20,369,289
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	675,255	-	15,669,841	-	16,345,096
Нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	675,255	-	15,669,841	20,369,289	36,714,385
Тусгай зориулалтын нөөцөд шилжүүлсэн		-	-	-	7,023,796	-	(7,023,796)	-
2018 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		55,342,753	10,531,368	1,854,970	21,938,002	15,669,841	131,475,993	236,812,927

Тусгай зориулалтын нөөцийг Монголбанкны шаардлагад нийцүүлэн байгуулсан бөгөөд Монголбанктай зөвшилцсөний үндсэн дээр Банкны хувьцаа эзэмшигчид олгох боломжтой.

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН

		2019	2018
	Тодруулга	мян.төг	Дахин тайлагнасан мян.төг
ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		14,143,891	21,633,281
<i>Тохируулга:-</i>			
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз	8	(60,504)	(25,232)
Хураан авсан хөрөнгө борлуулсны гарз	8	1,689,574	427,264
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулсны гарз/(олз)	8	295,881	(31,179)
ХОЗХ борлуулсны гарз/(олз)	8	2,300	(360,428)
БҮЦАА-д бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө борлуулсны гарз	8	287,248	-
Валютын ханшийн хэрэгжээгүй (олз)/гарз	8	(2,220,165)	4,248,034
Зээлийн алдагдлын цэвэр зардал/(буцаалт)	9	18,192,562	(9,676,954)
БҮЦАА-д бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгийн БҮЦ-ийн өөрчлөлт	6, 7	(329,793)	(677,494)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	10	6,807,891	6,278,665
Хөрөнгө ашиглах эрхийн элэгдэл	10	4,081,719	-
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	10	2,174,365	1,668,705
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10	-	345,326
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	8	4,338,160	1,310,208
ХОЗХ-ийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийн гарз	8	5,908,694	900,368
Барилгын дахин үнэлгээний алдагдал	10	-	149,846
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	23	(2,064,769)	(1,383,251)
Хорогдуулсан өртгөөрх ба БҮЦБДО-д бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгийн хүүний орлого	4	(353,854,265)	(338,256,361)
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлого	6, 7	(3,396,860)	(3,188,410)
Хүүний зардал	4	254,168,127	261,675,171
Хүлээн авсан хүү		335,223,139	280,260,128
Төлсөн хүү		(160,105,863)	(173,756,035)
Үйл ажиллагааны хөрөнгө ба өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		125,281,332	51,541,652
<i>Үйл ажиллагааны хөрөнгийн өөрчлөлтүүд:-</i>			
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц		(26,377,730)	(14,251,292)
Банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж		11,066,956	150,254,145
Урвуу репо хэлцэл		-	65,000,000
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		75,788,009	(599,640,015)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд		45,371,695	36,071,258
Бусад хөрөнгө		(4,757,672)	7,021,546
<i>Үйл ажиллагааны өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:-</i>			
Банк ба санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж		(50,458,842)	(162,478,525)
Репо хэлцэл		129,508,252	(46,596,861)
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		235,603,824	268,108,576
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд		971,946	(2,109,468)
Бусад өр төлбөр		11,218,446	31,667,922
Үндсэн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан/ (зарцуулсан) мөнгөн гүйлгээ		553,216,216	(215,411,062)
Орлогын татварын төлөлт		(7,209,211)	(809,633)
Үндсэн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан/ (зарцуулсан) мөнгөн гүйлгээ		546,007,005	(216,220,695)

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Тодруулга	2019	2018
	мян.төг	Дахин тайлагнасан мян.төг
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
Хүлээн авсан хүү	23,372,204	51,085,005
Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	(4,073,180)	-
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого	1,595,632	-
БҮЦБДО-д бүртгэх өмчийн үнэт цаас борлуулсны орлого	-	10,000
Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаас борлуулсны орлого	2,603,300	87,002,000
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	297,881	86,897
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	(2,343,056)	(20,772,486)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	(1,473,936)	(4,537,429)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулсны орлого	5,534,497	4,951,106
ХОЗХ борлуулсны орлого	440,000	4,575,000
Хураан авсан хөрөнгө борлуулсны орлого	13,142,515	9,897,754
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ	39,095,857	132,297,847
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
Төлсөн хүү	22.4.1, 22.5.1 (86,466,755)	(92,401,565)
Зээлээр авсан санхүүжилтийн татан авалт	22.4.1 684,395,192	358,166,029
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт	22.4.1 (627,610,158)	(500,596,789)
Зээлээр авсан хоёрдогч өглөгийн эргэн төлөлт	22.5.1 (54,522,400)	(13,258,453)
Хүлээн авсан хойшлогдсон нөхцөлт хандив	23 5,506,214	3,244,410
Түрээсийн өр төлбөрийн төлөлт	(4,373,036)	-
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ	(83,070,943)	(244,846,368)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	15,602,128	31,911,118
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт/ (бууралт)	517,634,047	(296,858,098)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	638,245,404	935,103,502
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	13.3 1,155,879,451	638,245,404

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно

1. БАНКНЫ МЭДЭЭЛЭЛ

Тус банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь Монголбанкнаас олгосон 24 тоот зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үйлчилгээ байна. Тайлант хугацаанд банкны үйл ажиллагааны мөн чанарт томоохон өөрчлөлт гараагүй болно.

Банк нь Монгол улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны үндсэн үйл ажиллагаагаа явуулдаг албан хаяг нь ХасБанкны байр, Ерөнхий сайд Амарын гудамж, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, Монгол Улс.

Банкны толгой компани нь Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулдаг ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК юм. Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид нь:

- ▶ Монголын Алт Корпораци (МАК) ХХК
- ▶ Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци
- ▶ ОРИКС Корпораци
- ▶ Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк
- ▶ Канадын Үндэсний Банк
- ▶ Ронок Партнерс С.А.Р.Л
- ▶ Монголиа Файнаншл Сервисез ХХК
- ▶ Триодос Фэйр Шэйр Сан
- ▶ Нээлттэй Нийгэм Форум
- ▶ Улаанбаатар Ротари Клуб
- ▶ Магваны Болдоо
- ▶ Чулууны Ганболд

Санхүүгийн тайланг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн 2020 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн шийдвэрээр батлан гаргасан.

2. ТАЙЛАН БЭЛТГЭСЭН СУУРЬ

2.1 Тайлан бэлтгэсэн суурь

БҮЦАА болон БҮЦБДО бүртгэх "Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл", "Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө", өрийн болон өмчийн санхүүгийн хэрэгслийг эс тооцвол санхүүгийн тайлангуудыг түүхэн өртөгт үндэслэн бэлтгэсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд Монгол төгрөгөөр, мянганы оронгоор нарийвчилж тайлагнасан.

Мөрдсөн стандарт

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс баталж гаргасан санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойшхи хугацаанд (урт хугацаанд) хүлээн авах эсхүл хийх төлбөрүүдийн талаарх шинжилгээг Тодруулга 30-д толилуулсан.

Банк нь зөвхөн тухайн санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрүүдийг цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хуулиар олгогдсон эрхтэй, мөн санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг цэвэр дүнгээр нь барагдуулахаар төлөвлөж байгаа, эсхүл хөрөнгийг ашиглаж өр төлбөрийг барагдуулах бол тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр толилуулах эрхтэй. Нягтлан бодох бүртгэлийн аливаа нэг стандарт эсхүл тайлбараар шаардсан эсхүл зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд орлого, зарлагыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хооронд нь хааж цэвэр дүнгээр тайлагнаж болохгүй, орлого зардлыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнасан тохиолдолд Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод энэ тухай тусгайлан тодруулна.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд

Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхийн тулд удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрөх дүнгүүдийг тодорхойлохдоо үнэлэмж, таамаглал тооцооллуудыг хийдэг.

Тооцоолол болон түүнийг хийхэд хэрэглэсэн таамаглал, төсөөллийг тогмол хянадаг болно. Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоололд хийсэн өөрчлөлтийг зөвхөн нөлөөлж байгаа тайлант үед эсвэл ирээдүйн болон одоогийн тайлант үеүдэд нөлөөлөх бол ирээдүйн болон одоогийн тайлант үеүдэд тус тус тусгадаг.

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал болон хэмжилт нь бизнесийн загварын шалгуур болон гэрээт мөнгөн урсгалын шинж чанарын шалгуурын үр дүнгээс хамаарна. Банк нь тодорхой бизнесийн зорилгод хүрэхийн тулд санхүүгийн хөрөнгийг хамтад нь хэрхэн удирдсанаар тусгасан түвшинг тодорхойлдог. Энэхүү үнэлгээнд хөрөнгийн гүйцэтгэлийг хэрхэн үнэлж, хэмждэг, мөн хөрөнгийн гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл, тухайн эрсдэлийг хэрхэн удирдаж байгаа зэрэг холбогдох бүх нотолгоог харгалзан үзсэн үнэлэлтүүд багтана. Хяналт нь Банкны тасралтгүй хийгдэх үнэлгээний нэг хэсэг бөгөөд Банкны баримталж буй бизнесийн загвар нь өнөөгийн нөхцөл байдалд тохиромжтой хэвээр байгаа эсэхийг үнэлэх хэрэв өнөөгийн нөхцөл байдалд тохиромжгүй бол санхүүгийн бусад хөрөнгүүдийн ангилалыг өөрчлөх шаардлагатай эсэхийг дээрх хяналтын явцад тодорхойлно.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд (Үргэлжлэл)**Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт**

ХБЗА-г хэмжихэд удирдлагын дараах нарийн, чухал тооцоолол болон үнэлэмж шаардагддаг:

Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт: Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь 1-р түвшинд хамаарах хөрөнгийн хувьд ирэх 12 сард хамаарах хүлээгдэж буй гарзтай тэнцүү байх ба 2 болон 3-р түвшинд хамаарах хөрөнгийн хувьд уг хөрөнгө төлөгдөж дуусах хугацаа хүртэлх гарзтай тэнцүү байна. Хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээлийн эрсдэл их хэмжээгээр өссөн үед хөрөнгө 2-р түвшинд шилждэг. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг хэрхэн тодорхойлохыг СТОУС 9-д тусгаагүй. Банк нь хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өссөн эсэхийг үнэлэхдээ чанарын болон тоон үзүүлэлт, ирээдүйн эдийн засгийн холбогдох ул үндэслэлтэй мэдээллийг харгалзан үзнэ.

Зээлийн эрсдэлийн адил төстэй шинж чанараар хөрөнгийг бүлэглэх: Бүлгийн үнэлгээгээр хүлээгдэж буй гарзыг хэмжихдээ санхүүгийн хэрэгслийн эрсдэлийн адил төстэй шинж чанарт үндэслэн хөрөнгүүдийг бүлэглэнэ. Банк бүлэглэсэн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинж чанар адил төстэй хэвээр байгаа эсэхэд байнга хяналт тавина. Хөрөнгийн эрсдэлийн адил төстэй шинж чанар алдагдсанаар тухайн хөрөнгийг өөр бүлэгт оруулах шаардлага бий болно. Хөрөнгийн эрсдэлийн адил төстэй шинж чанар алдагдсан эсэхийг хянаснаар хөрөнгийн шинэ бүлэг/ багц үүсгэх эсхүл хөрөнгийн эрсдэлийн адил төстэй шинж чанарт үндэслэн тухайн хөрөнгийг тохирох бүлэгт шилжүүлж болно.

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өсөх (эсвэл зээлийн эрсдэл буурах) үед багцыг дахин бүлэглэх эсвэл багцууд хоорондоо шилжиж болох бөгөөд энэ тохиолдолд 1-р түвшинд хамаарах хөрөнгө 2 болон 3-р түвшинд шилжих эсхүл үүний эсрэгээр шилжих тохиолдол байж болно. Гэхдээ багц хөрөнгийн хувьд өмнө нь хамаарч байсан түвшин хэвээр байгаа боловч багцын эрсдэл өөрчлөгдсөн бол хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн сангийн хэмжээ өөрчлөгдөнө.

Бүтээгдэхүүний төрлүүдэд хамаарах тоо болон харьцангуй жинлэлтийн үр дүнг гаргахад хувилбар бүртэй холбоотой ирээдүйн мэдээллийг шаардагддаг: ХБЗА-г хэмжихдээ Банк зах зээлийн ялгаатай хүчин зүйлсийн нөлөөллөөс ирээдүйд үүсэж бий болох өөрчлөлтийн таамаглалуудыг харгалзсан ул үндэслэлтэй мэдээллийг ашигладаг.

Төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал: ТТБМ нь хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийг (ХБЗЭ) тооцох гол үзүүлэлт юм. ТТБМ нь өгөгдсөн хугацаанд төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлалыг түүхэн мэдээлэл болон ирээдүйн нөхцөл байдлын таамаглал, хүлээлтүүдийг тус тус харгалзан үзсэний үндсэн дээр тооцоолдог.

Алдагдал үүсэх магадлал: АҮМ нь төлбөр төлөх боломжгүй байдлаас үүсэх алдагдлын тооцоолол юм. АҮМ нь гэрээний дагуу хүлээж авах байсан мөнгөн урсгал ба барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн баталгаа, батлан даалтыг оролцуулан зээлдүүлэгчийн хүлээн авна гэж тооцоолсон дүнгийн зөрүү байна.

"МИК Холдинг" ХК ("МИК")-д борлуулсан ипотекийн зээлийн багц

Банк нь Монголын Ипотекийн Корпораци (МИК) болон түүний охин компаниудад ипотекийн зээлүүдийн багцыг Монголын Ипотекийн Корпораци Тусгай Зориулалтын Компанийн гаргасан бондоор худалдсан ба Банк бүх эрсдэл болон өгөөжийг шилжүүлсэн тул энэхүү ажил гүйлгээ нь СТОУС 9-ийн 3.2-т заасан данснаас хасах шалгуурыг хангасан гэж үзэж данснаас хассан. МИК-д шилжүүлсэн зээлийн багцын алдагдлын хэмжээ 20%-д хүрвэл зээлийн багцыг МИК-ээс заавал буцаан худалдан авах нөхцөлтэй бөгөөд багцыг бодит үнэ цэнээр нь буцаан худалдан авна. Бүх эрсдэл болон өгөөжийг шилжүүлсэн эсэхийг удирдлага үнэлж үзнэ.

Санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэн

Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бодит үнэ цэнийг идэвхитэй зах зээл дээрээс олж авах боломжгүй байгаа үед тэдгээрийг математик загваруудыг ашиглах гэх мэт төрөл бүрийн үнэлгээний техникүүдийг ашиглан тодорхойлно. Тэдгээр загварт хэрэглэх өгөгдлүүдийг ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдээс гарган авах ба ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдөл байхгүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд (Үргэлжлэл)**Санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэн (Үргэлжлэл)**

Үнэлэмжинд төлбөрийн чадвар, урт хугацаат санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлбэлзэл, хорогдуулалтын түвшин, урьдчилгаа төлбөрийн хувь хэмжээ, ТТБМ-ын хувь хэмжээний таамаглалууд гэх мэт орц мэдээллийг харгалзан үзнэ.

Үл хөдлөх хөрөнгийн үнэлгээ

Банк газар болон барилгыг бүртгэх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогодоо 2018 онд өөрчлөлт оруулан өртгийн загвараас дахин үнэлгээний загварт шилжсэн. Бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо зохистой хөрөнгийн үнэлгээний арга болон таамаглалыг сонгох шаардлагатай. Банк нь мэргэшсэн үнэлгээнчээр хөрөнгүүдээ үнэлүүлсэн ба хөрөнгийн үнэлгээний таамаглал болон үнэлгээний аргад оруулсан томоохон өөрчлөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцийн дүнд нөлөөлнө.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Татварын алдагдлыг нөхөх татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед татварын алдагдлаас хойшлуулсан татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Ирээдүйд олох татвар ногдох ашгийн хугацаа, хэмжээ ба ирээдүйн татвар төлөвлөлтийн стратеги зэрэг дээр үндэслэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай.

Татварын хууль тогтоомж

Монгол Улсын татвар, валют болон гаалийн талаарх хууль тогтоомж нь өөр өөр ойлголтуудыг төрүүлэхээр бөгөөд түүний хажуугаар байнга өөрчлөгдөж байдаг. Банкны ажил гүйлгээнүүдэд нөлөөлсөн эдгээр хууль тогтоомжийн талаарх удирдлагын ойлголт нь татварын байгууллагуудаар шалгагдаж болох юм.

Монгол улсын татварын байгууллагууд нь үүнд өөрсдийн тайлбар болон үнэлгээндээ илүү бат байр суурь баримталж болох ба урьд өмнө нь хэлэлцэж байгаагүй үйл ажиллагаа болон ажил гүйлгээг татварын байгууллага энд үгүйсгэж болно. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулж болох талтай. Татварын байгууллага нь шалгаж буй тайлант жилээс өмнөх 5 хүртэлх жилийн хугацааны татварын асуудлыг хөөн шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд үүнээс ч өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой юм.

Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоох тухай хууль тогтоомжууд нь дотоод, гадаадын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой бүхий л хянах боломжтой ажил гүйлгээнүүдэд шилжүүлгийн үнийн залруулга хийж нэмэлт татвар ногдуулах боломжийг татварын байгууллагуудад олгодог. Гүйлгээний нөхцөл нь зах зээлийн нөхцлөөс өөр тохиолдолд татварын байгууллага нь татвар ногдуулах дүнгүүдийг залруулж нэмэлт татвар, торгууль болон алданги тооцох эрхтэй. Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой өнөөгийн дүрэм журмын товч, хураангуй байдлаас шалтгаалан уг асуудлын нөлөөг баттайгаар тооцоолох боломжгүй. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын, ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Энэ тохиолдолд Банк дээр дурьдсан татварын хууль тогтоомжийн тодорхойгүй байдлыг татварын зардлыг бууруулах талаас нь ойлгож хэрэглэдэг.

Сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикийн шинэчлэлийн үр дүнд дээрх хууль тогтоомжийн тодорхой бус байдлыг илүү хянах тал ажиглагдаж байна. Хэдийгээр Банкны санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм. Удирдлага татварын хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

2.3 Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС)

Тайлант жилд хэрэгжиж эхэлсэн шинэчлэгдсэн СТОУС болон нэмэлт өөрчлөлтүүд

Тайлант жил Банк нь Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс гаргасан 2019 оны 1-р сарын 1-нээс эхлэх санхүүгийн жилд хэрэгжиж эхэлсэн шинэчлэгдсэн СТОУС болон нэмэлт өөрчлөлтүүдийг хэрэгжүүлсэн.

Хэрэгжих хугацаа	Шинэчлэгдсэн СТОУС болон нэмэлт өөрчлөлтүүд
2019 оны 1-р сарын 1	- СТОУС 16 Түрээс - СТОУТХ 23 Орлогын албан татварын тодорхой бус байдал - СТОУС 9-ийн нэмэлт өөрчлөлт Сөрөг утгатай нөхөн төлбөр бүхий урьдчилгаа төлбөр - НББОУС 19-ийн нэмэлт өөрчлөлт Сангийн өөрчлөлт, цомхотгол эсвэл төлбөр тооцоо - НББОУС 28-ын нэмэлт өөрчлөлт Нөлөө бүхий хөрөнгө оруулалттай компани ба хамтарсан компаниуд дахь урт хугацааны ашиг сонирхол 2015-2017 оны СТОУС-ын сайжруулалт

Доор дурьдсанаас бусад шинэчлэгдсэн СТОУС болон нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тайлант хугацаа ба түүний өмнөх жилүүдийн орлого үр дүнгийн тайлан болон/эсвэл санхүүгийн тайлангийн тодруулгуудад материаллаг нөлөө үзүүлээгүй болно.

СТОУС 16 Түрээс

Банк нь НББОУС 17 ба СТОУТХ 4 Хэлцэл нь түрээс агуулж буй эсэхийг тодорхойлох - ийн дагуу түрээс агуулсан гэрээнүүдийг тодорхойлсон бол СТОУС 16-д хэрэгжүүлэхдээ хялбаршуулсан горимыг сонгож, өмнө нь түрээс агуулаагүй гэж тодорхойлсон гэрээнүүд дээр энэхүү стандартыг хэрэгжүүлэхгүй. Иймд, Банк нь стандартыг мөрдөж эхлэх анхны өдрөөс өмнө байгуулагдсан гэрээнүүдийг дахин үнэлээгүй.

Банк нь 2019 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс хойш байгуулсан эсвэл өөрчлөгдсөн гэрээнүүд түрээс агуулсан эсэхийг үнэлэхдээ СТОУС 16-д заасан шалгууруудын дагуу түрээсийн тодорхойлолтод нийцэж буйг шалгана. Банк нь түүний төв, салбар ба тооцооны төвийн гэрээнүүдийг тусгайлан үнэлсэн.

Түрээслэгч

Банк нь СТОУС 16-г буцаан мөрдөж анхлан хэрэгжүүлсэн ба 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөр уг стандартыг анх мөрдөж эхэлсэнтэй холбоотой хуримтлагдсан нөлөөллийг хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн.

Банк нь СТОУС 16 С8.6 хэсгийн 2-ын шилжилт-ийг хэрэгжүүлж 2019 оны 1 сарын 1-ний өдрийн байдлаар түрээсийн өр төлбөр ба ашиглах эрхтэй хөрөнгийг холбоотой түрээсийн өр төлбөрийн дүнгээр нэмж, хүлээн зөвшөөрсөн. Анхлан хэрэгжүүлсэн өдөр үүссэн аливаа зөрүүг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдэлд хүлээн зөвшөөрч, зэрэгцүүлэгдэх мэдээллийг дахин тайлагнаагүй болно.

СТОУС 16-ийн шилжилтийн шаардлагын дагуу буцаан мөрдөх аргыг ашиглах үед Банк нь НББОУС 17-ийн дагуу үйл ажиллагааны түрээсээр ангилсан түрээсийг хүлээн зөвшөөрөхдөө дараах хялбаршуулсан горимыг түрээс тус бүр дээр хамааралтайг нь хэрэгжүүлсэн:

- Анх мөрдөж эхэлсэн өдрөөс хойш 12 сарын дотор түрээсийн хугацаа дуусч буй түрээсийн ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөхгүйгээр сонгосон;
- Анх мөрдөж эхэлсэн өдрөөр ашиглах эрхтэй хөрөнгийг хэмжихдээ анхны шууд өртгийг оруулахгүй болсон;
- Эдийн засгийн ижил төстэй нөхцөлд ижил төстэй нэг төрлийн хөрөнгийн түрээсийн үлдсэн хугацаа нь ижил төстэй түрээсийн багцад нэг удаагийн хорогдуулалтын хувь ашигласан;
- Анх мөрдөж эхэлсэн өдрөөр Банкны түрээсийн гэрээг сунгах болон цуцлах нөхцөлтэй үед түрээсийн гэрээний хугацааг тухайн үеийн бодит байдалд үндэслэсэн.

Өмнө нь үйл ажиллагааны түрээсээр ангилагдаж байсан түрээсийн хувьд түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөхдөө стандартыг анх мөрдөж эхэлсэн өдрөөрх холбоотой групп компаниудын зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүг ашигласан. Түрээслэгчийн зээлийн жигнэсэн дундаж өсөн нэмэгдэх хүү нь 12.5% байсан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

2.3 Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС) (Үргэлжлэл)

СТОУС 16 Түрээс (Үргэлжлэл)

Түрээслэгч (Үргэлжлэл)

Банк нь 2019 оны 1 сарын 1-ний байдлаар 8,161 сая төгрөгийн түрээсийн өр төлбөр ба 9,173 сая төгрөгийн ашиглах эрхтэй хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрсөн.

Дараах хүснэгтэд 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөр төлөх үүргийг 2019 оны 1 сарын 1-ний байдлаар түрээсийн өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрсөн үеийн тохируулгыг харуулсан.

	МЯН.ТӨГ
2018 оны 12 сарын 31-нээрх үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөр төлөх үүрэг	10,185,672
Нэмэх нь Сунгагдах ба цуцлагдах сонголттой түрээсийн гэрээний тооцоолсон боломжит өр төлбөр	129,295
Хасах нь Хүлээн зөвшөөрөөгүй өр төлбөр - Богино хугацаат түрээс	(600,968)
2019 оны 1 сарын 1-нээрх тооцоолсон түрээсийн нийт өр төлбөр	<u>9,714,000</u>
2019 оны 1 сарын 1-нээрх Банкны зээлийн эх үүсвэрийн өсөн нэмэгдэх хүүг (жигнэсэн дундаж) ашигласан хорогдуулалтын хэмжээ	1,552,646
2019 оны 1 сарын 1-нээрх хүлээн зөвшөөрсөн түрээсийн өр төлбөр	<u><u>8,161,354</u></u>

Хугацааны ангиллаар харуулвал:

	МЯН.ТӨГ
Богино хугацаат	3,815,248
Урт хугацаат	4,346,106

2019 оны 1 сарын 1-ний байдлаар ашиглах эрхтэй хөрөнгийн дансны үнэ нь дараах дүнгүүдээс бүрдсэн:

	МЯН.ТӨГ
СТОУС 16-г мөрдөж эхэлснээр үйл ажиллагааны түрээстэй холбоотой хүлээн зөвшөөрсөн ашиглах эрхтэй хөрөнгө	8,936,787
Нэмэх нь Урьдчилж төлсөн түрээсийн төлбөрөөс ангилсан	1,011,422
Хасах нь 2019 оны 1 сарын 1-нээрх хуримтлуулсан түрээсийн өр төлбөр	(775,433)
2019 оны 1 сарын 1-нээрх хөрөнгө ашиглах эрх	<u>9,172,776</u>
Ангилалаар:	
Барилга байшин	9,172,776

2019 оны 1 сарын 1-нээрх бэлтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдах нөлөөллийг доорх хүснэгтэд харуулав. Өөрчлөлт ороогүй санхүүгийн байдлын тайлангийн мөрүүдийг тусгаагүй болно.

	2018 оны 12-р сарын 31-ээр тайлагнасан дансны үнэ МЯН.ТӨГ	Тохируулга МЯН.ТӨГ	2019 оны 1 сарын 1-ээр СТОУС 16-ын дагуу бүртгэсэн дансны үнэ МЯН.ТӨГ
Хөрөнгө			
Үндсэн хөрөнгө	66,778,589	9,172,776	75,951,365
Бусад хөрөнгө	32,780,533	(1,011,422)	31,769,111
Өр төлбөр			
Түрээсийн өр төлбөр	-	8,161,354	8,161,354

2.3 Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС) (Үргэлжлэл)

НББОУСЗ-өөс батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг батлан гаргах үед батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартуудын болон тайлбаруудыг доор тодруулсан болно. Эдгээр стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэхээр бол Банк эдгээрийг хэрэгжиж эхэлсэн үеэс дагаж мөрдөнө.

Хэрэгжих хугацаа	Шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд
2020 оны 1-р сарын 1	- СТОУС 3 <i>Бизнесийн тодорхойлолт</i>-д хийгдсэн нэмэлт өөрчлөлт - НББОУС 1 ба НББОУС 8 <i>Материаллаг байдлын Тодорхойлолт</i>-д хийгдсэн нэмэлт өөрчлөлт - СТОУС 9, НББОУС 39 ба СТОУС 7 <i>Жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл</i>-д хийгдсэн нэмэлт өөрчлөлт
2021 оны 1-р сарын 1	СТОУС 17 <i>Даатгалын гэрээ</i>
Шийдвэрлэгдээгүй	СТОУС 10, НББОУС 28 <i>Хөрөнгө оруулагч ба түүний хараат компани, хамтарсан компанийн хооронд хөрөнгө худалдах эсвэл хувь оруулалт</i>-д хийгдсэн нэмэлт өөрчлөлт

Дээрх шинэ болон шинэчлэгдсэн СТОУС-аас гадна 2018 онд Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалыг шинэчлэн гаргасан. Энэхүү чухал СТОУС-ын үзэл баримтлалд хамааралтай нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 2020 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэх тайлант жилүүдэд хэрэгжиж эхэлнэ.

Банкны гүйцэтгэх удирдлага нь энэхүү шинэ болон шинэчлэгдсэн СТОУС-ын хэрэгжилтийн нөлөөллийг үнэлсээр байна. Санхүүгийн тайлан дахь нөлөөллийг тодорхойлж дуусаагүй учир Банк дэлгэрэнгүй үнэлгээг хийж дуустал шинэ болон шинэчлэгдсэн СТОУС-ын нөлөөллийг зөв тодорхойлох боломжгүй байна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй**Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл**

Банк нь санхүүгийн тайлангаа өөрийн үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр тайлагнадаг. Гадаад валютын гүйлгээг анх бүртгэхдээ гүйлгээ хийсэн өдрийн албан ханшаар үйл ажиллагааны мөнгөн нэгж рүү хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар бүртгэсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг санхүүгийн тайлангийн өдрийн албан ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Арилжааны бус үйл ажиллагаанаас үүссэн ханшийн бүх зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд “Үйл ажиллагааны бусад орлого” гэж бүртгэнэ. Түүхэн өртгөөрөө гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлсийг гүйлгээ гарсан өдрийн албан ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнээрээ гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг бодит үнэ цэн нь тодорхойлогдсон өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнээр бүртгэсэн мөнгөн бус зүйлүүдийн дахин хөрвүүлэлтээс үүссэн ханшийн зөрүүг ашиг, алдагдлыг шууд бусаар хүлээн зөвшөөрдөг мөнгөн бус зүйлсийн дахин хөрвүүлэлтээс үүссэн ханшийн зөрүүний валютын ханшийн зөрүүг бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд хүлээн зөвшөөрдөг.

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх

Эдийн засгийн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь тодорхой мөн хэмжих боломжтой үед орлогыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэдэг. Орлогыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө дараах тусгай шалгуурууд хангагдсан байх ёстой. Үүнд:

(i) Хүүний цэвэр орлого

Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаа эсвэл БУЦАА бүртгэхээс бусад тохиолдолд санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүгийн орлого ба зардлыг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого" ба "Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал" гэж хүлээн зөвшөөрч цэвэр хүүгийн орлогод тус тус бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хэрэгслийн хүүг тайлант хугацааны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт гэж үзэх бөгөөд "Арилжааны цэвэр алдагдал" болон "Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх бусад санхүүгийн хэрэгслийн цэвэр орлого"-д толилуулна. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн орлого эсхүл зардлыг үр ашигт хүүгийн арга ашиглан тооцоолно.

Үр ашигт хүүний түвшин нь ирээдүйн мөнгөн урсгалыг санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүлээгдэж буй хугацаанд эсвэл түүнээс богино хугацааны туршид хорогдуулж санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны цэвэр дүнг гаргах хүүгийн хувь болно. Ирээдүйн мөнгөн урсгалыг тооцохдоо санхүүгийн хэрэгслүүдийн гэрээний бүх нөхцлүүдийг харгалзан үзнэ.

Тооцоолохдоо санхүүгийн хэрэгслүүдийн гэрээний бүх нөхцлүүд (жишээлбэл, урьдчилж төлөх сонголт) болох ирээдүйн зээлийн алдагдлаас бусад тухайн хэрэгсэлд шууд хамаарах аливаа төлбөр эсвэл өсөн нэмэгдэх зардал болон үр ашигтай хүүний түвшинг харгалзан үзнэ.

Үнэ цэн нь буурсан санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүү нь ирээдүйн мөнгөн урсгалыг (хүлээн зөвшөөрөх үед хүлээгдэж буй эрсдэлийн санг оруулна) санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнтэй (ихэнх тохиолдолд худалдан авсан дүнтэй тэнцүү байна) нь тэнцүү болгон хорогдуулах хүү байна. Энэхүү тооцооллоор үр ашигт хүүгийн түвшин өөрчлөгдөнө.

Доор дурьдсан 2 нөхцлөөс бусад тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн дансны нийт дүнгээс үр ашигт хүүний хэмжээгээр хүүний орлого тооцоолно.

1. Үнэ цэнийн бууралтад орсон (3-р түвшинд хамаарах) санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлогыг дансны нийт үнээс эрсдэлийн санг хассан дүнд үндэслэн үр ашигт хүүгийн хувиар тооцоолон олно.
2. Үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгө худалдан авсан эсхүл санхүүгийн хөрөнгийг анх гаргахад үнэ цэнийн бууралтад орсон бол тухайн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөгт үндэслэн эрсдэлээр тохируулсан хүүгийн хувь хэмжээгээр хүүгийн орлогыг тооцоолно.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Орлого ба зардлыг хүлээн зөвшөөрөх (Үргэлжлэл)****(ii) Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого**

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэгт багтдаг хураамж, шимтгэлээс бусад хураамж шимтгэлийн орлого буюу зээлийн үйлчилгээний хураамж, зээл олгох үүрэгтэй холбоотой ашиглаагүй зээлийн үлдэгдэлд тооцсон шимтгэл хамтын санхүүжилтын төлбөр зэрэг нь хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлогод багтана.

Үйлчилгээ үзүүлсэнтэй холбоотой хураамж, шимтгэлийн орлогыг үйлчилгээ үзүүлэх үүргийг гүйцэтгэсэн үед буюу харилцагчид үйлчилгээний хяналтыг бүрэн шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

(iii) Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны цэвэр орлогод "Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй" санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хүүний орлого, зардал, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн бүх олз, гарз болон ногдол ашиг хамаарна.

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэсэн бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийн цэвэр орлого

Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаагаас бусад буюу БҮЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө өр, төлбөрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн бүх олз гарзыг энэхүү орлогод хамааруулна.

Хейджийн нягтлан бодох бүртгэлийг дагаж мөрдөх сонголт хийгээгүй тохиолдолд эдийн засгийн хейджийн зорилгоор эзэмшиж байгаа үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн зөрүүг энэ орлогод хамааруулна.

Санхүүгийн хэрэгслүүд – анх хүлээн зөвшөөрөх болон дараа үеийн хэмжилт

Бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хэрэгслүүдийг анх бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнийг хамгийн сайн тодорхойлох зүйл нь гүйлгээний үнэ байна. Бодит үнэ цэн гүйлгээний үнийн хооронд зөрүү гарсан тохиолдолд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзыг зөвхөн дараах тохиолдолд хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Адил төрлийн санхүүгийн хэрэгслийг арилжаалдаг зах зээлд сүүлийн үед гарсан гүйлгээний үнийг баримталсан эсхүл үнэлгээний аргачлалаар үнийг тогтоосон ба үнийн орц мэдээллийг зөвхөн ажиглагдахуйц зах зээлээс авсан. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн өрийн хэрэгсэл дэх хөрөнгө оруулалтад хүлээгдэж буй эрсдэлийн санг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Үүний үр дүнд санхүүгийн тайланд гарз хүлээн зөвшөөрнө.

(i) Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдөр (Банк тухайн хэрэгслүүдийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн хөрөнгийг холбогдох хууль тогтоомжинд заасан хугацаа эсхүл зах зээлийн хэлцлээр тогтоосон хугацаанд худалдах эсхүл худалдан авах арилжааг "Хэвийн нөхцөлтэй арилжаа"-нд хамааруулан ойлгоно.

(ii) Санхүүгийн хөрөнгүүд – Ангилал болон хэмжилт

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал нь 'ЗҮТБХТ' гэж нэрлэгддэг мөнгөн урсгалын шинжилгээ болон бизнесийн загварын шинжилгээгээр тодорхойлогдоно.

'ЗҮТБХТ'-ийн шалгуурт нийцээгүй санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг алдагдалд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр бүртгэнэ.

'ЗҮТБХТ'-ийн шалгуурт нийцсэн санхүүгийн хөрөнгийг бизнесийн загварын шалгуураар үнэлнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгслүүд – анх хүлээн зөвшөөрөх болон дараа үеийн хэмжилт (СТОУС 9-ийг дагаж мөрдсөнтэй холбоотой шилжилтийн үнэ цэнийн бууралтаар) (Үргэлжлэл)

(ii) Санхүүгийн хөрөнгүүд – Ангилал болон хэмжилт (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн бизнесийн загварын шалгуур гэдэгт дараах ойлголтуудыг хамааруулна. Үүнд:

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө: Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бизнесийн загварт хамаарах санхүүгийн хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө: Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бизнесийн загварт хамаарах санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэнэ.

БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө: Дээрх 2 бизнесийн загварын алинд нь ч хамаарахгүй санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд толилуна.

(iii) Хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгүүд

Санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө БҮЦ-ээр нь бүртгэх бөгөөд БҮЦ-д санхүүгийн хөрөнгөтэй шууд холбоотой гүйлгээний зардал, зээл олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлүүд багтана. Санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа хорогдуулсан өртгөөр хэмжих буюу дансны үнэ дээр хуримтлагдсан хүүг нэмж, тайлант хугацааны үндсэн болон хүүгийн төлбөрийг хасч бүртгэнэ. Эдгээр санхүүгийн хөрөнгүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс эхлэн ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолно.

Гэрээ зурагдсан өдрөөр тодорхойлсон үр ашигт хүүгийн түвшинд үндэслэн хүүгийн орлогыг тооцоолно.

Энэхүү ангилалд Монгол Банк дахь харилцах болон бэлэн мөнгө, харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа, бусад банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах ба хадгаламж, репо хэлцэл, Засгийн газар болон Монгол Банкны өрийн бичиг, үнэт цаас багтана.

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө

Өрийн хэрэгсэл

Дараах 2 шалгуурыг хангасан өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэнэ: Үүнд:

- Бизнесийн загварын шалгуур: Санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бизнесийн загвар ("цуглуулах, худалдан борлуулах"). Сүүлийн зорилго нь ач холбогдол багатай боловч бизнесийн загварын салшгүй хэсэг байдаг.
- Мөнгөн урсгалын загварын шалгуур: Санхүүгийн хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх шалгууртай адил.

Санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр бүртгэх бөгөөд уг хөрөнгөд хамаарах шууд зардлыг бодит үнэ цэнэд оруулан тооцно. Дараах үеүдэд тэдгээрийг бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн өрийн хэрэгслийн ирээдүйд хүлээгдэж буй эрсдэлийн санг тооцдогтой адил БҮЦБДО-д бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн ирээдүйд хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолно. Өрийн хэрэгслийг худалдан борлуулсан өдрөөр өмнө нь уг хөрөнгөтэй холбоотойгоор бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн дүнг тайлант үеийн ашиг алдагдалд шилжүүлэн бүртгэнэ.

Үүнээс гадна, гэрээ байгуулах үед тодорхойлсон үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолж орлого, үр дүнгийн тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгслүүд – анх хүлээн зөвшөөрөх болон дараа үеийн хэмжилт (СТОУС 9-ийг дагаж мөрдсөнтэй холбоотой шилжилтийн үнэ цэнийн бууралтаар) (Үргэлжлэл)

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө (Үргэлжлэл)

Өмчийн хэрэгсэл

СТОУС 9-ийн хамрах хүрээнд багтах өмчийн бүх хөрөнгө оруулалтыг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь хэмжинэ. Гэхдээ бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэхээр сонгосон өмчийн хөрөнгө оруулалт үүнд хамаарахгүй. Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн хэрэгслийг өртгөөр нь хэмжих сонголт байхгүй. Өрийн хэрэгслийг худалдан борлуулсан өдрөөр өмнө нь уг хөрөнгөтэй холбоотойгоор бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн дүнг тайлант үеийн ашиг, алдагдалд шилжүүлэн бүртгэхгүй. Хэрэв хүлээн авсан ногдол ашиг нь хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг илэрхийлж байгаа бөгөөд өмчөөрх эргэн төлөлт биш бол тайлант үеийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Эдгээр хэрэгсэлд үнэ цэнийн бууралт тооцохгүй.

Банк нь өмчийн хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэхээр сонгосон.

(v) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө

Санхүүгийн хэрэгслүүдийг доор дурьдсан нөхцөлд БҮЦАА-д бүртгэх сонголт хийж болно. Үүнд: (а) хэмжилт буюу хүлээн зөвшөөрөлтийн нийцгүй байдлыг арилгах эсвэл багасгах; (б) Банк санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг бүлэглэн бодит үнэ цэнийн үндсэн дээр удирдах; (в) санхүүгийн өр төлбөр нь нийлмэл санхүүгийн хэрэгслийг агуулсан бөгөөд энэ нь үндсэн гэрээтэй шууд харилцан хамааралгүй байх тохиолдол.

Энэ ангилалд ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондод оруулсан хөрөнгө оруулалт болон ("ИЗББ") үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл багтана.

(vi) Зээлээр авсан санхүүжилт болон хоёрдогч өглөг

Зээлээр авсан санхүүжилт болон хоёрдогч өглөг нь гадаад дотоодын санхүүгийн байгууллагын өмнө гэрээгээр хүлээсэн үүрэг юм.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа, зээл болон хоёрдогч өглөгийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ.

Банкны зээлээр авсан болон хоёрдогч өглөгөөр авсан санхүүжилтийн шинжилгээг Тодруулга 22.4 болон 22.5-д тус тус толилуулсан.

(vii) Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж

Үүнд дотоод ба гадаадын арилжааны банк ба Монголбанкнаас гадаад валют болон төгрөгөөр байршуулсан бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын харилцах дансан дахь хадгаламж багтана. (Тодруулга 22.2).

Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламжийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгслүүд – анх хүлээн зөвшөөрөх болон дараа үеийн хэмжилт (СТОУС 9-ийг дагаж мөрдсөнтэй холбоотой шилжилтийн үнэ цэнийн бууралтаар) (Үргэлжлэл)

(viii) Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Үүнд харилцагчдын байршуулсан харилцах данс, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж багтана (Тодруулга 22.3).

Харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн өр төлбөрийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа үр ашигт хүүгийн арга ашиглан хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ.

(ix) Санхүүгийн баталгаа

Санхүүгийн баталгааны гэрээ нь өрийн хэрэгслийн гэрээний нөхцлийн дагуу төлөх төлбөрийг төлөх боломжгүй болсноос үүдэн баталгаа гаргуулагчийн өмнөөс батлагаа гаргагч буюу банк өрийн хэрэгсэл эзэмшигчид төлбөрийг барагдуулах үүрэг бий болгож буй гэрээ.

Банкны гаргасан санхүүгийн баталгааны гэрээг бодит үнэ цэнээр нь анх хэмжих бөгөөд хэрэв бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх сонголт хийгээгүй ба санхүүгийн хөрөнгийг бусдад шилжүүлснээр санхүүгийн баталгаа үүсээгүй бол санхүүгийн баталгааг дараагийн тайлант үеүдэд доорх 2 дүнгийн аль ихээр нь хэмжинэ.

- СТОУС 9-ийн дагуу тодорхойлсон алдагдлын хэмжээ; болон
- Банкны орлого хүлээн зөвшөөрөх бодлогын дагуу хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан хүүгийн дүнгээс анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнг хассан дүн.

БҮЦАА-аар бүртгэгдээгүй санхүүгийн баталгааны гэрээг санхүүгийн байдлын тайланд эрсдлийн сангаар тусгаж, үнэлгээний зөрүүг зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын зардал (орлого)-р толилуулдаг. Банк санхүүгийн баталгааны гэрээг БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгсэлд бүртгэх сонголт хийгээгүй болно.

(x) Зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүрэг

Зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргийг анх бодит үнэ цэнээр нь хэмжих бөгөөд хэрэв бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх сонголт хийгээгүй бол уг хэрэгслийг дараагийн тайлант үеүдэд доорх 2 дүнгийн аль ихээр нь хэмжинэ:

- ▶ СТОУС 9-ийн дагуу тодорхойлсон алдагдлын хэмжээ; болон
- ▶ Банкны орлого хүлээн зөвшөөрөх бодлогын дагуу хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан дүнгээс анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнг хассан дүн.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдлаар бүртгээгүй зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд түүнд байгуулсан эрсдэлийн сангийн дүнгээр тусгаж, үнэлгээний зөрүүг бусад орлого хэсэгт толилуулна.

Банк зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хэрэгсэлд бүртгэх сонголт хийгээгүй болно.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэдэг өрийн хэрэгслийн үнэ цэнийн бууралт**

Зээлийн эрсдлийн үнэ цэнийн бууралтын загвар нь хүлээгдэж буй алдагдал дээр үндэслэнэ. Энэ загвар нь хорогдуулсан өртгөөр эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн зээл ба өрийн хэрэгсэл, бодит үнэ цэнээр нь бүртгээгүй зээл олгох үүрэг болон санхүүгийн баталгаа, мөн дансны авлага хамаарна. Өмчийн хөрөнгө оруулалтад үнэ цэнийн бууралтын гарз хүлээн зөвшөөрөхгүй.

(i) Ерөнхий загвар

Хөрөнгө анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш тухайн хөрөнгөтэй холбоотой зээлдэгчийн зээлийн эрсдэл хэрхэн өөрчлөгдсөн талаарх мэдээлэлд үндэслэн хөрөнгийг 3 “Түвшин”-д ангилах нөхцлийг Банк тодорхойлсон. Үүнд:

- **12 сард ногдох хүлээгдэж буй алдагдалтай тэнцүү хэмжээний зээлийн эрсдэлийн сан ('Түвшин 1'):** Хэрэв тайлангийн өдрөөр, санхүүгийн хэрэгслийн зээлийн эрсдэл нь анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс хойш мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өсөөгүй бол энэхүү санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнийн бууралт нь 12 сард ногдох хүлээгдэж буй алдагдалтай тэнцүү байна (ирэх 12 сарын дотор төлбөрийн чадваргүй болох эрсдлээс үүсэх);
- **Үнэ цэнийн бууралтад ороогүй хөрөнгийн төлөгдөж дуусах хугацаа хүртэлх нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ('Түвшин 2'):** Анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс хойш санхүүгийн хэрэгслийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөнөөс үүссэн алдагдлын хэмжээ нь нийт хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай тэнцүү байна. Гэхдээ тухайн санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад ороогүй байна.
- **Үнэ цэнийн бууралтад орсон хөрөнгийн төлөгдөж дуусах хугацаа хүртэлх нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ('Түвшин 3'):** Хөрөнгийн үнэ цэн буурсан үед алдагдлын дүн нь нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай тэнцүү байна.

Ерөнхий загварыг СТОУС 9-ийн хамрах хүрээнд багтсан бүх хэрэгсэлд ашиглах бөгөөд үнэ цэн нь буурсан зээлийг худалдан авснаас бий болсон хөрөнгө болон анх гаргахад үнэ цэнийн бууралтад орсон хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хялбаршуулсан аргаар хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

СТОУС 9-ийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загвараар түвшин хоорондын уялдаа холбоог сайтар тодорхойлж өгсөн. Жишээ нь: Өмнөх тайлант хугацаанд хөрөнгө төлөгдөж дуусах хүртэлх хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийн сан байгуулсан байсан ба дараагийн тайлант хугацаанд зээлийн эрсдэл буурсан бол тухайн хөрөнгийг буцаан 1-р түвшинд ангилах буюу 1-р түвшинд хамаарах хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийн сан байгуулж болох юм.

1 болон 2 дугаар түвшинд хамаарах хөрөнгийн хүүгийн орлогыг дансны нийт дүнд үндэслэн тооцоолно. Харин 3 дугаар түвшинд хамаарах хөрөнгийн хүүгийн орлогыг тооцохдоо дансны цэвэр дүнд буюу дансны нийт дүнгээс зээлийн эрсдэлийн санг хассан дүнд үндэлсэн тооцно.

Төлбөр төлөхгүй байх эрсдэл

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолохын тулд төлбөр төлөхгүй байх эрсдэл буюу төлбөрийн доголдлыг тодорхойлох нь зүйтэй. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолох болон зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйцээр өссөн гэх үзүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх төлбөр төлөхгүй байх магадлалыг (ТТБМ) ашиглан 12 сарын болон нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолдог.

Төлбөр төлөхгүй байх эрсдэл буюу төлбөрийн доголдолд гэдэгт дараах зүйлсийг хамааруулна. Үүнд:

- ▶ Үндсэн болон хүүгийн төлбөр 90 хоногоос дээш хэтрэх,
- ▶ Харилцагч зээлийн төлбөрөө Банкинд бүрэн төлөхгүй байх магадлалтай.

Банк харилцагчийн зээлийн төлбөрөө төлөх чадвартай байгаа эсэхийг үнэлэхдээ тоон болон чанарын үзүүлэлтийг харгалзан үздэг.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэдэг өрийн хэрэгслийн үнэ цэнийн бууралт (Үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт

Банк үнэ цэнийн бууралт тооцох хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээнд өссөн эсэхийг байнга хянаж байдаг. Хэрэв зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйцээр өссөн бол Банк хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцохдоо 12 сард ногдох биш хөрөнгө төлөгдөж дуусах хүртэлх нийт хугацаанд тооцоолно.

Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоор ашигтай арга буюу тайлант хугацааны эцэст зээлийн эрсдэл “бага” гэж үнэлэгдсэн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өсөхгүй гэсэн үзэл баримтлалыг ашиглахыг зөвшөөрдөггүй. Тиймээс банк тайлант хугацаа бүрт үнэ цэнийн бууралт тооцох хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээнд өссөн эсэхийг үнэлж үздэг.

Хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээнд өссөн эсэхийг үнэлэхдээ Банк санхүүгийн хэрэгслийн үлдэх хугацаанд төлбөр төлөгдөхгүй байх эрсдэлийг тухайн санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед тооцоолсон эрсдэлтэй харьцуулна. Энэхүү тооцоололд тоон болон чанарын үзүүлэлт, зээлийн эрсдэлийн түүхэн мэдээлэл болон эдийн засгийн ирээдүйн нөхцөл байдал зэргийг харгалзан авч үзнэ.

Эдийн засгийн нөхцөл байдлыг таамагласан хувилбарууд нь хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх болон дараагийн тайлант үеүдэд төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлалыг тодорхойлох суурь болно. Эдийн засгийн нөхцөл байдлыг таамагласан хувилбарууд нь төлбөр төлөгдөхгүй байх өөр, өөр магадлалын хувилбарыг бий болгоно. Эдгээр хувилбаруудын жигнэсэн дундаж магадлалын хувь хэмжээ нь зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээнд өссөн эсэхийг тодорхойлоход ашиглагдана.

(ii) Хялбаршуулсан загвар

Тайлант хугацаа бүрт Хялбаршуулсан аргаар хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсөн үеээс хойш нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай тэнцэх зээлийн эрсдэлийн санг тооцох бөгөөд дараагийн тайлант хугацаанд эрсдэлийн сангийн дүнг дахин тооцоолно. Банк энэ загвараар дансны авлагад байгуулах эрсдэлийн санг тооцоолдог.

Бүтэц өөрчлөгдсөн зээл

Банк боломжтой тохиолдолд, барьцаа хөрөнгөөр зээлийн үүргийн гүйцэтгэлийн хангахаас илүүтэйгээр зээлийн нөхцөлд өөрчлөлт хийхийг эрмэлздэг. Үүнд төлбөрийн хуваарийг сунгах болон шинэ зээл олгох зохицуулалтууд хамаарна. Зээлийн бүтэц буюу нөхцлийг өөрчилсний дараа үнэ цэнийн бууралтыг нөхцөл өөрчлөхөөс өмнөх үр ашигт хүүгийн түвшинд үндэслэн тооцох бөгөөд уг зээлийг хугацаа хэтэрсэн зээлийн ангилалд оруулахгүй.

Бүтэц өөрчлөгдсөн зээл өөрчлөгдсөн нөхцлийн хүрээнд байгаа эсэх болон ирээдүйн төлбөрүүд хийгдэх магадлал байгаа эсэхэд удирдлагын зүгээс байнга хяналт тавина. Анхны үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан тусгайлсан болон бүлгийн үнэлгээгээр зээлийн үнэ цэнийн бууралтыг тодорхойлно.

Данснаас хасах

Банк санхүүгийн хөрөнгө бүхэлдээ эсхүл зарим хэсэг нь эргэн төлөгдөхгүй гэж үзсэн тохиолдолд зээл болон өрийн үнэт цаасийг данснаас хасч бүртгэдэг. Данснаас хасах гэж буй хөрөнгийн төлбөрийг төлөх орлогын эх үүсвэр эсхүл хөрөнгө харилцагчид байхгүй гэдгийг нотолсон тохиолдолд тухайн хөрөнгийг данснаас хасч бүртгэдэг. Данснаас хасах гэдэг нь өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгийг буцаах гүйлгээ юм.

Гэвч, нягтлан бодох бүртгэлийн онолд данснаас хасах нь эрх зүйн утгаараа харилцагчаас авах өрийг хэрэгсэхгүй болгож байгаа хэрэг биш бөгөөд ирээдүйд харилцагчийн төлбөрийн чадвар сайжирсан тохиолдолд өр төлбөрийг барагдуулахыг шаардах юм. Банк санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасахдаа шүүхийн шийдвэрийг үндэслэдэг. Шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагаанаас нөхөн төлбөр хүлээж авбал үүнийг үнэ цэнийн бууралтын олз гэж бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг данснаас хасах****(i) Санхүүгийн хөрөнгө**

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (эсхүл, санхүүгийн хөрөнгийн зарим хэсгийг эсхүл хоорондоо бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн зарим хэсгийг) данснаас хасч бүртгэнэ. Үүнд:

- ▶ Тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан, эсхүл
- ▶ Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсхүл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулахгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн, эсхүл
 - ▶ Банк хөрөнгийн бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсхүл
 - ▶ Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсхүл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнхи эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцсоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөрийг Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

(ii) Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсхүл хугацаа нь дууссан бол данснаас хасч бүртгэдэг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсхүл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг санхүүгийн өр төлбөрийг өмнө бүртгэсэн дүнг данснаас хассан ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзнэ. Санхүүгийн өр төлбөрийн анхны бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд

Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг удирдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд. Үүсмэл хэрэгслүүдэд гадаад валютын форвард гэрээнүүд болон валютын своп гэрээнүүд багтана. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 14.2 хэсэгт харуулав.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн гэрээг байгуулсан өдрөөр бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрч, тайлангийн дараах үе бүрт бодит үнэ цэнээр дахин хэмжинэ. Үнэлгээний зөрүүнээс үүссэн олз, гарзыг тайлант үеийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь эерэг бол санхүүгийн хөрөнгөөр сөрөг бол санхүүгийн өр төлбөр хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Идэвхитэй зах зээл дээр арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрөөрх бодит үнэ цэн нь аливаа гүйлгээний зардлыг хасаагүй биржийн ханш болон дилерийн үнэ (урт позицийн хувьд нийлүүлэлтийн үнэ, богино позицийн хувьд эрэлтийн үнэ) -н дээр үндэслэнэ.

Идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслүүдийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно. Эдгээр аргуудад өнөөгийн үнэ цэнийн аргачлал, зах зээлийн үнийн мэдээлэл нь ажиглагдахуйц адил төстэй санхүүгийн хэрэгсэлтэй харьцуулах арга, опционы үнэлгээний загвар, зээлийн загвар болон бусад тохиромжтой аргууд багтана.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт (Үргэлжлэл)**

Зах зээл дээрх сүүлийн үеийн арилжааны мэдээлэл эсхүл ашиглаж болохуйц зах зээлийн мэдээлэл байхгүй тохиолдолд зарим төрлийн санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг үнэлгээний арга ашиглан тодорхойлж бүртгэдэг. Тэдгээрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо бодит зах зээлийн гүйлгээний дүн болон үнийг тооцож үүнээс банк хамгийн тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашигладаг. Позит хаах үнэ, үнэлгээний нэмэх, хасах тохируулга, хөрвөх чадварын зөрүү, тухайн загварын хязгаарлалтууд нь авах зарах үнийн зөрүүг тодорхойлоход нөлөөлөх бөгөөд тэдгээр нөлөөллийн хамрах хүрээгээр загварт тохируулга хийдэг. Түүнчлэн санхүүгийн хэрэгслийг анх бүртгэхдээ эхний өдрийн үнэлгээнээс үүссэн олз, гарзыг хойшлуулан бүртгэх бөгөөд үнэлгээнд ашигласан орц мэдээлэл баттай болсон үед эсхүл хэрэгслүүдийг данснаас хасах үед олз, гарзыг тайлант үеийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийн шинжилгээ болон бусад шаардлагатай мэдээллийг тодруулга 28-д тусгасан.

Санхүүгийн хэрэгслүүдийг цэвэр дүнгээр тайлагнах

Зөвхөн хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэврээр барагдуулах хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсхүл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг нь барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа тохиолдолд л санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг хооронд нь хааж, цэвэр дүнгээр нь тайлан тэнцэлд толилуулж болно. Мастер үр дүнгийн тооцооны гэрээнүүдийн хувьд энэ нөхцлүүд ерөнхийдөө хэрэгждэггүй учраас холбогдох хөрөнгө болон өр төлбөрийг нийт дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд тус тусад нь толилуулдаг.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тайлагнасан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд касс дахь мөнгө, Монголбанкн дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, бусад банкуудад байршуулсан харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Үндсэн хөрөнгө

Тайлант хугацаа бүрийн эцэст үйлчилгээ үзүүлэх эсвэл захиргааны зорилгоор эзэмшиж буй барилга болон газраас бүрдсэн үл хөдлөх хөрөнгийг бодит үнэ эс хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр тусгадаг. Бусад бүх үндсэн хөрөнгө ба тоног төхөөрөмж анхны өртгөөс хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг(хэрэв байгаа бол) хассан дүнгээр тусгадаг.

Үйлчилгээ үзүүлэх эсвэл захиргааны зорилгоор ашиглагдах дуусаагүй барилгыг анхны өртгөөс бүртгэгдсэн үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр тусгадаг. Эдгээр дуусаагүй барилгыг ашиглагдах зорилготой нь нийцүүлэн тохирох үндсэн хөрөнгө ба тоног төхөөрөмжийн ангилалд баригдаж дууссан үед нь ангилна. Эдгээр хөрөнгийг ашиглагдах зорилгод хэрэглэх боломжтой болсон үеэс бусад үндсэн хөрөнгүүдийн адил сууриар тооцон элэгдүүлж эхлэнэ.

2018 онд банк үл хөдлөх хөрөнгийн үнэлгээний бодлогоо өөрчилж (газар болон барилга) өртгийн загвараас дахин үнэлгээний аргад шилжсэн.

Үйл ажиллагаанд ашиглаж буй үл хөдлөх хөрөнгийг дахин үнэлсэн дүнгээр санхүүгийн байдлын тайланд тусгасан бөгөөд ингэхдээ дахин үнэлгээ хийсэн өдрөөрх бодит үнэ цэнээс хуримтлагдсан элэгдэл болон хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хасч тооцсон. Дахин үнэлгээг хангалттай ойрхон давтамжтайгаар хийсэн бөгөөд ингэснээр дансны үнэ нь тайлант хугацааны эцэст бодит үнэ цэнээр хэмжсэнээс материаллагаар зөрөхгүй болно.

Дахин үнэлсэн үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг. Дахин үнэлсэн хөрөнгийг худалдах эсвэл ашиглалтаас хасах үед дахин үнэлгээний санд үлдсэн нэмэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу шууд шилжүүлнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Үндсэн хөрөнгө (Үргэлжлэл)**

Хөрөнгөд үүссэн дахин үнэлгээний бууралт нь өмнө нь орлогын тайланд бүртгэгдсэн бол тухайн хөрөнгөд үүссэн үнэлгээний нэмэгдлийг урьд нь бүртгэсэн бууралтийн хэмжээнээс хэтрэхгүй дүнгээр орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрч бүртгэх бөгөөд үүнээс бусад тохиолдолд хөрөнгийн дахин үнэлгээнээс үүссэн нэмэгдлийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод буюу өмчийн өөрчлөлтийн тайлангийн дахин үнэлгээний нөөц дансанд бүртгэнэ. Барилга болон тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээнээс үүссэн дансны үнийн бууралт нь тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцийн үлдэгдлээс хэтрэх тохиолдолд орлогын тайланд дахин үнэлгээний үнэ цэнийн бууралтын гарзад бүртгэнэ. Дахин үнэлсэн хөрөнгийг худалдах эсвэл ашиглалтаас хасах үед тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцөд бүртгэлтэй нэмэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу хэрэгжүүлж бүртгэнэ.

Үндсэн хөрөнгийн өртөг эсвэл дахин үнэлсэн дүнгээс тэдгээрийн үлдэх өртгийг хассан дүнг шулуун шугамын аргаар, ашиглалтын жилд нь элэгдүүлдэг. Тооцоолсон ашиглалтын жил, үлдэх өртөг болон элэгдлийг бодох аргыг тайлан гаргах өдрөөр хянаж үздэг ба тооцооллыг өөрчлөх шаардлагатай байвал нөлөөллийг нь ирэх жилүүдэд залруулдаг.

Хөрөнгө тус бүрийн өртгийг үлдэх өртөг хүртэл нь, ойролцоолон тооцоолсон дараах ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Барилга	40 жил
Тавилга, эд хогшил	10 жил
Компьютер, техник хэрэгсэл	3 - 10 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил
Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Түрээсийн хугацаа болон ашиглалтын хугацааны аль багад
Ашиглах зорилгоор эзэмшиж буй газар	Элэгдүүлэхгүй

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсхүл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашиг олохгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (хэрэв байгаа бол), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн программ хангамж, лиценз, патент, эрхийн өртөг орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед л биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Тусад нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр тайланд тусгадаг.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсхүл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалт нь тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсхүл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсхүл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн програм хангамж	2 - 10 жил
Патент ба эрхүүд	3 жил

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө гэж түрээсийн орлого болон хөрөнгийн үнийн өсөлтөөс өгөөж хүртэх зориулалттай хөрөнгийг нэрлэх бөгөөд бизнесийн хэвийн үйл ажиллагаанд эсвэл үйлчилгээ үзүүлэх болон удирдлагын зорилгоор ашиглагдаж буй хөрөнгийг оруулж тооцохгүй.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийг анх бүртгэхдээ ажил гүйлгээний зардлыг оруулан тооцож өртгөөр нь бүртгэх ба дараа үеүдэд хэмжихдээ бодит үнэ цэнийн аргыг ашиглана. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн бодит үнэ цэн гэдэг нь тухайн хөрөнгийг хэвийн ажил гүйлгээний журмаар борлуулахад хүлээж авах ажил гүйлгээний зардлыг хасаагүй орлого юм. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өсөлт, бууралтаас үүдэлтэй олз эсвэл гарзыг тухайн жилд нь орлогын тайланд тусгадаг.

Түрээс

Түрээсийн тодорхойлолт (Тодруулга 2.3-т заасан шилжилтийн шаардлагын дагуу СТОУС 16-г анх хэрэгжүүлэх үед)

Хэрвээ ямар нэгэн төлбөрөөр тогтсон хугацааны туршид тодорхой хөрөнгийг ашиглаж, хянах эрх гэрээнд үүссэн бол тухайн гэрээг түрээсийн гэрээ эсвэл уг гэрээнд түрээсийн зүйл агуулагдсан байна гэж үзнэ.

Түрээслэгч Банк (Тодруулга 2.3-т заасан шилжилтийн шаардлагын дагуу СТОУС 16-г анх хэрэгжүүлэх үед)

Гэрээний зүйл тус бүрийн төлбөрийн хуваарилалт

Банк нь түрээсийн зүйл ба нэмэлтээр нэг эсвэл түүнээс дээш түрээс эсвэл түрээсийн бус зүйл агуулсан гэрээний хувьд түрээсийн зүйлийн гэрээ нэг бүрийн төлбөрийг түрээсийн зүйлийн холбогдох нэг бүрийн үнэ ба түрээсийн бус зүйлийн нэг бүрийн үнийн нийлбэр дээр суурилан хуваарилна.

Богино хугацаат түрээс ба бага үнэтэй хөрөнгийн түрээс

Банк нь гэрээ эхэлснээс хойш 12 сар ба түүнээс бага хугацаанд түрээслэх худалдан авах нөхцөлгүй салбар төвүүдийн түрээсийг богино хугацаат түрээсээр хүлээн зөвшөөрнө. Бага үнэтэй хөрөнгийн түрээсийг мөн адил хүлээн зөвшөөрнө. Богино хугацаат түрээсийн төлбөр ба бага үнэтэй хөрөнгийг түрээсийг шулуун шуагмын арга эсвэл бусад системчлэгдсэн аргууд дээр сурилан түрээсийн хугацаанд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өртөгт дараах зүйлс багтана:

- Түрээсийн өр төлбөрийн анх тооцсон дүн;
- Түрээс эхэлснээс эсвэл эхлэхээс өмнө төлсөн түрээсийн төлбөрөөс түрээснээс авсан урамшууллыг хассан дүн;
- Банкнаас анх гарсан шууд зардлууд; болон
- Түрээсийн шаардсан нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор тодорхой хөрөнгийг задлах ба нүүлгэх, хөрөнгө байрлах газрыг сэргээх эсвэл тухайн хөрөнгийг сэргээхэд Банкнаас гарсан зардлын тооцоолол.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг өртгөөс үнэ цэнийн бууралт болон хуримтлагдсан элэгдлийг хассан дүн ба түрээсийн өр төлбөрийн дахин тооцооллын залруулсан дүнгээр тусгадаг.

Банк нь түрээсийн гэрээ дуусгавар болох үед тодорхой түрээсийн хөрөнгийн өмчлөлийг шилжүүлэн авах бол ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээс эхэлсэн өдрөөс эхлэн ашиглагдах хугацаа дуусгавар болох хүртэл элэгдүүлнэ. Өөрөөр заагаагүй бол, ашиглах эрхтэй хөрөнгийг тооцоолсон ашиглагдах хугацаа ба түрээсийн хугацааны аль багаар нь шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Банк нь түрээсийн гэрээ дуусгавар болох үед тодорхой түрээсийн хөрөнгийн өмчлөлийг худалдан авах нөхцөлөө ашиглан шилжүүлэн авах бол ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өртөг, үнэ цэнийн бууралт болон хуримтлагдсан элэгдлийн дүнгүүдийг үндсэн хөрөнгөөр бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Түрээс (Үргэлжлэл)

Түрээслэгч Банк (Тодруулга 2.3-т заасан шилжилтийн шаардлагын дагуу СТОУС 16-г анх хэрэгжүүлэх үед) (Үргэлжлэл)

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн үндсэн хөрөнгө мөр дээр толилуулна.

Банк нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө болон бараа материалын тодорхойлолтонд нийцээгүй ашиглах эрхтэй хөрөнгийг эдгээр тодорхой хөрөнгийг шилжүүлэн авсантай адил үндсэн хөрөнгө-д толилуулна. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө болон бараа материалын тодорхойлолтонд нийцсэн ашиглах эрхтэй хөрөнгийг хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө болон дуусаагүй хөрөнгө/борлуулах зориулалттай хөрөнгө-д толилуулна.

Буцаан авах түрээсийн барьцаа

Төлөгдсөн буцаан авах түрээсийн барьцааг СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэглүүр-ийн дагуу бодит үнэ цэнээр нь анх хүлээн зөвшөөрнө. Анх хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнийн залруулга нь нэмэлт түрээсийн төлбөр байх ба ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өртөгт оруулан бүртгэнэ. өдрөөр бүртгэсэн бодит үнэ цэнтэй холбоотой зөрүүг түрээсийн нэмэлт төлбөр гэж үзэх бөгөөд хөрөнгө ашиглах эрхийн дүнд оруулан бүртгэнэ.

Түрээсийн өр төлбөр

Банк нь түрээс эхэлсэн өдрөөр төлөгдөөгүй байсан түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн. Түрээсийн өр төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийг тооцоход Банк нь түрээсийн хүүгийн түвшин тодорхойлох боломжгүй үед түрээс эхлэх өдрөөр түрээсийн гэрээний нуугдмал хүү мэдэгдэхгүй бол өсөн нэмэгдэх хүүг ашигласан.

Түрээсийн төлбөрт дараах зүйл багтсан:

- тогтмол төлбөрүүдээс (бодит тогтмол төлбөрүүд) түрээсийн урамшууллыг хассан дүн;
- гэрээ эхлэх өдрөөр үнийн индекс эсвэл ханшийг ашиглан тодорхойлогдсон үнийн индекс эсвэл ханшаас хамааралтай хувьсах түрээсийн төлбөрүүд;
- үлдэх өртгийн баталгаагаар Банкнаас төлөгдөх боломжтой төлбөрийн дүн;
- худалдан авах нөхцөлтэй үед худалдан авалтын боломжит үнэ;
- түрээсийн гэрээнд Банк нь түрээсийн хугацааг цуцлах эрхтэй үед түрээсийн гэрээг цуцлахад үүсэх торгууль.

Түрээсийн зах зээлийн үнээр хувьсан өөрчлөгдөх түрээсийн төлбөрийг гэрээ эхэлсэн өдрөөр түрээсийн зах зээлийн үнээр анх хүлээн зөвшөөрнө. Үнийн индекс эсвэл ханшаас хамааралгүй хувьсах түрээсийн төлбөрийг түрээсийн өр төлбөр ба ашиглах эрхтэй хөрөнгийн дүнд оруулахгүй ба түрээсийн төлбөр гарсан тохиолдолд эсвэл нөхцөлд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Гэрээ эхэлснээс хойш түрээсийн өр төлбөрийг хүүний өсөлт ба түрээсийн төлбөрийн дүнгээр тохируулсан.

Дараах тохиолдолд Банк нь түрээсийн өр төлбөрийг (ашиглах эрхтэй хөрөнгөтэй холбоотой тохирох залруулгын хамт бүртгэж) дахин хэмжинэ:

- Түрээсийн хугацаа өөрчлөгдсөн эсвэл худалдан авах нөхцөлтэй гэрээтэй үед дахин үнэлгээ хийсэн өдрөөрх хорогдуулалтын түвшинг ашиглан хорогдуулсан түрээсийн төлбөрөөр хэмжигдэх түрээсийн өр төлбөрийг дахин үнэлж өөрчлөлт орсон;
- Анх ашигласан хорогдуулалтын түвшинг ашиглан хорогдуулсан түрээсийн төлбөрөөр хэмжигдэх түрээсийн өр төлбөрийг тодорхойлох үед гарсан баталгаат үлдэх өртөгт нөлөөлсөн түрээсийн зах зээлийн боломжит төлбөрийн түрээсийн зах зээлийн түвшин өөрчлөгдсөнөөр түрээсийн төлбөр өөрчлөгдсөн.

Түрээсийн өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд тусад нь толилуулж, холбогдох тодруулгыг мөн тусад нь харуулна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Түрээс (Үргэлжлэл)

Түрээслэгч Банк (Тодруулга 2.3-т заасан шилжилтийн шаардлагын дагуу СТОУС 16-г анх хэрэгжүүлэх үед) (Үргэлжлэл)

Түрээсийн гэрээний өөрчлөлт

Банк нь дараах тохиолдолд түрээсийн өөрчлөлтийг тусдаа түрээсээр бүртгэнэ:

- өөрчлөлт нь нэмэлтээр нэг болон түүнээс дээш тодорхой хөрөнгө ашиглах эрх үүсгэж, түрээсийн зүйлийг нэмэгдүүлсэн; ба
- түрээсийн үзүүлэлтүүд нь түрээсийн гэрээ тус бүр дээр тусгайлан заасан нөхцөл үүссэн үед түрээсийн зүйлийг нэмэгдүүлэхэд хэмжигдэхүйц нэг бүрийн үнээр өссөн.

Банк нь тусдаа түрээсээр бүртгэгдэхгүй түрээсийн өөрчлөлтийн хувьд өөрлөгдсөн түрээсийн гэрээний хугацааг харгалзан өөрчлөлт орсон өдрөөрх шинэчлэгдсэн хорогдуулалтын түвшинг ашиглан шинэчлэгдсэн түрээсийн төлбөрийг хорогдуулан түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь түрээсийн өр төлбөр шинэчлэгдсэн тохиолдолд ашиглах эрхтэй хөрөнгийн дүнг тохируулж бүртгэнэ. Өөрчлөгдсөн түрээсийн гэрээнд түрээсийн зүйл ба нэмэлтээр нэг эсвэл түүнээс дээш түрээс эсвэл түрээсийн бус зүйл агуулсан гэрээний хувьд түрээсийн зүйлийн гэрээ нэг бүрийн төлбөрийг түрээсийн зүйлийн холбогдох нэг бүрийн үнэ ба түрээсийн бус зүйлийн нэг бүрийн үнийн нийлбэр дээр суурилан хуваарилна.

Банк нь түрээсийн зүйл ба нэмэлтээр нэг эсвэл түүнээс дээш түрээс эсвэл түрээсийн бус зүйл агуулсан гэрээний хувьд түрээсийн зүйлийн гэрээ нэг бүрийн төлбөрийг түрээсийн зүйлийн холбогдох нэг бүрийн үнэ ба түрээсийн бус зүйлийн нэг бүрийн үнийн нийлбэр дээр суурилан хуваарилна.

Түрээслэгч Банк (2019 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс өмнө)

Түрээсийн гэрээгээр эрсдэл өгөөжийг түрээслэгчид шилжүүлж байгаа бол түрээсийг санхүүгийн түрээсээр ангилна. Дээрхээс бусад бүх түрээс нь үйл ажиллагааны түрээсд ангилагдана.

Санхүүгийн түрээсээр эзэмшиж байгаа хөрөнгийг түрээсийн хугацаа эхлэх өдрийн байдлаарх тухайн хөрөнгийн бодит үнэ цэн, түрээсийн төлбөрүүдийн өнөөгийн үнэ цэнийн аль багаар бүртгэнэ. Түрээслүүлэгчид төлөх төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд түрээсийн төлбөр төлөх үүргээр толилуулна.

Түрээсийн үлдсэн өр төлбөрт ногдох хорогдуулалтын нөлөөг харахын тулд түрээсийн төлбөр нь санхүүгийн зардал буюу хорогдуулалтын нөлөө болон түрээсийн өр төлбөрийн бууралтаар тохируулагдана. Тодорхой хөрөнгөнд хамаараагүй бол санхүүгийн зардлыг тайлант үеийн ашиг алдагдалд бүртгэх бөгөөд тодорхой хөрөнгөтэй хамааралтай бол Банкны эх үүсвэрийн өртгийн бодлогын дагуу капиталжуулж бүртгэнэ.

Үйл ажиллагааны түрээстэй холбоотой урамшуулал нь түрээсийн төлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсэгт багтах бөгөөд урамшууллын нийт дүнгээр түрээсийн зардлыг шулуун шугамын аргаар бууруулан бүртгэнэ эсхүл системчлэн буюу түрээсийн хөрөнгөөс эдийн засгийн өгөөж хүртэх хугацаанд зардлаар бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт**

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтанд орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсхүл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэн (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтанд орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ. Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгчийг тодорхойлохдоо, нийтэд хувьцаагаа арилжаалдаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсхүл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдийг ашиглан хэмжиж болно.

Гүүдвилээс бусад хөрөнгүүд дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсхүл буурсан эсэх ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэхийг үнэлдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө үүсгэгч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Ийм буцаалтуудыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Ажилчдын тэтгэвэр тэтгэмж**(i) Богино хугацаат тэтгэмж**

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

(ii) Тогтоогдсон тэтгэвэр тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол Улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь орлого, үр дүнгийн тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө. Банк мөн өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэдэг.

Сангууд

Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг хариуцлага (хуулийн эсхүл үүсмэл) байгаа ба уг үүрэг хариуцлагыг биелүүлэхэд эдийн засгийн гадагш урсгал гарах магадлалтай болсон бөгөөд дүнг нь ул үндэслэлтэй тооцоолох боломжтой үед санг хүлээн зөвшөөрнө. Аливаа сантай холбоотой зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)**Татвар****(i) Орлогын татвар**

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсхүл татварын байгууллагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

(ii) Хойшлогдсон татвар

Хойшлогдсон татварыг санхүүгийн тайлан дахь хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэ болон татвар ногдуулах орлогыг тооцоход хэрэглэсэн тэдгээрийн татварын суурь хоёрын хоорондын түр зөрүүнд тооцдог. Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв хойшлогдсон татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсхүл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол.

Дараахаас бусад бүх хасагдах түр зөрүүнүүд, ашиглаагүй татварын хөнгөлөлт, ашиглаагүй татварын алдагдлууд дээр, эдгээрийг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийгдэх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол;

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн тайлант өдөр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого олох магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна. Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг санхүүгийн тайлант өдрөөр дахин үнэлж үздэг ба хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг уг татварыг үүсгэж байгаа хөрөнгө, өр төлбөрийг борлуулах, барагдуулах үеийн татварын хувийг ашиглан хэмжих ба тайлангийн өдрөөр хүчин төгөлдөр эсвэл хүчин төгөлдөр болох нь тодорхой татварын хувь хэмжээгээр тооцож, тодорхойлно.

Эздийн өмчид шууд хүлээн зөвшөөрсөн зүйлүүдтэй холбоотой тайлант жилийн болон хойшлогдсон татварыг мөн эздийн өмчид хүлээн зөвшөөрөх ба дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Банк нь түрээсийн өр төлбөртэй холбоотой үүссэн татвараас суутгагдах түрээсийн гүйлгээний хувьд ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөр тус бүрт НББОУС 12 Орлогын татвар-т заасан шаардлагуудыг ашиглаж болно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөрөөс үүссэн түр зөрүүг анх хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс эхлэн түрээсийн хугацааны турш хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Нэг татвар төлөгч, нэг татварын байгууллагад хамаарах хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй бол хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр тайлагнаж болно.

Банк нь орлогын албан татварын тодорхой бус байдлыг үнэлэхдээ татварын байгууллага тухайн ашигласан татварын тодорхой бус байдал эсвэл орлогын татварын баримтжуулалтанд тусдаа багц байгууллагууд ашиглах эрхтэй татварын тодорхой бус байдлын хүлээн авах магадлалыг үнэлэх хэрэгтэй.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Энгийн хувьцааны ногдол ашиг

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашгийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараа батлагдсан тайлант жилийн ногдол ашгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах үйл явдал гэж толилуулна.

Эздийн өмчийн нөөцүүд

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх эздийн өмч (бусад дэлгэрэнгүй орлого)-д бүртгэгдсэн нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

“Бусад нөөц” нь Банкны захирлуудын зөвлөлийн шийдвэр дээр үндэслэсэн хуримтлагдсан ашгийн ашиглалтыг илэрхийлдэг. Бусад нөөцийн зорилгыг одоогийн байдлаар тодорхойлоогүй байна.

Тусгай зориулалтын нөөц нь Монголбанкны шаардлагад нийцсэн бөгөөд Монголбанктай зөвшилдсөний үндсэн дээр Банкны хувьцаа эзэмшигчид олгох боломжтой.

Засгийн газрын нөхцөлт хандив

Засгийн газрын нөхцөлт хандивыг хүлээн авах нь тодорхой болсон ба дагалдах бүх нөхцлүүдэд нийцнэ гэж үзэж байгаа үед хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь зардлын зүйлтэй холбогдож байгаа үед нөхцөлт хандивыг нөхөн олгох хандлагатай зардлуудтай тааруулахад шаардагдах хугацааны туршид орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь хөрөнгөтэй холбогдож байгаа үед үүнийг хойшуулсан орлогоор хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид тэнцүү хэмжээгээр орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

Банк мөнгөн бус нөхцөл хандивыг хүлээн авч байгаа үед хөрөнгө ба нөхцөлт хандивыг нийт нэрлэсэн дүнгээр нь бүртгэх ба хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид ба холбогдох хөрөнгийн өгөөжийг хэрэглэх хэлбэрээс хамааран жил бүр адил хэмжээтэйгээр орлогын тайланруу бичнэ. Засгийн газар эсхүл холбогдох байгууллагаас зээл эсхүл төсөвтэй тусламжийг өнөөгийн хэрэгжиж буй зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэйгээр олгож эсхүл үзүүлж байгаа үед энэхүү тааламжтай хүүгийн нөлөөллийг засгийн газраас олгож буй нэмэлт нөхцөлт хандив гэж үзнэ.

Үнэт металл

Зоос болон соёлын үнэт зүйлсийг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь тусгана.

Хураан авсан хөрөнгүүд

Хураан авсан хөрөнгүүдийг анхлан тэдгээрийн бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн ба холбогдох зээлийн буцаан авалт хийгдсэн өдрийн байдлаарх үлдэгдэл дүнгийн аль багаар нь хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох зээл ба урьдчилгааг үнэ цэнийн бууралтын сангийнх нь хамт тайлан тэнцэлд үл хүлээн зөвшөөрнө. Дараагийн тайлант хугацаанд хураан авсан хөрөнгийг өртөг ба бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн хоёрын аль багаар нь хэмжиж, “Бусад хөрөнгө”-нд бүртгэнэ.

Банкны бодлого нь хураан авсан хөрөнгүүдийг дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглах эсхүл худалдан борлуулахыг тодорхойлдог. Дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглахаар тодорхойлогдсон хөрөнгүүд нь холбогдох хөрөнгийн данс руу шилждэг. Худалдан борлуулахаар тодорхойлогдсон хөрөнгүүдийг “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө”-ийн данс руу шилжүүлдэг. Ашиглалтыг нь банк тодорхойлоогүй хураан авсан хөрөнгүүдийг энэ дансанд бүртгэсэн болно.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг дансны үнэ болон борлуулалтын зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар үнэлнэ. Хураан авсан хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашиглахаас илүү борлуулснаар үлдэгдэл өртгийг нөхөх боломжтой бол уг хөрөнгийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд ангилна. Энэ нөхцлийг хангахын тулд хураан авсан хөрөнгө нь зах зээл дээр тохиромжтой үнээр идэвхитэй арилжаалагдах, хөрөнгө болон худалдах багц нь өөрийн одоо байгаа нөхцөл байдлаараа түргэн борлогдох боломжтой, удирдлага худалдан борлуулахаар төлөвлөж байгаа, нэг жилийн дотор борлуулах магадлал өндөртэй байх ёстой.

Сегментийн тайлагнал

Банкны сегментийн тайлагнал нь дараах үйл ажиллагааны сегментэд суурилдаг. Үүнд: иргэдийн банк, бизнесийн банк, хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс.

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашгийг энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашгийг тайлант хугацааны туршид гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулж тооцоолно.

Хорогдуулсан нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашиг дээр аливаа татварын нөлөөллийг оруулсан хөрвөгч давуу эрхтэй хувьцаа болон хөрвөгч бонд (хорогдуулагч үнэт цаас)-ын хүүг нэмж, уг дүнгээ хэрвээ хорогдуулагч үнэт цааснуудыг бүгдийг нь хөрвүүлсэн тохиолдолд нэмж гаргах байсан энгийн хувьцааны тоог оруулсан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулж тооцоолно.

Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Санхүүгийн тайлагналын зорилгоор дараах этгээдүүдийг банкны холбоотой талууд хэмээн авч үзнэ. Үүнд:

- ▶ Банкны удирдлага, бодлого, эрхлэх үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа шийдвэрт шууд буюу шууд бус байдлаар, дангаараа буюу бусадтай хамтрах хэлбэрээр хяналт тогтоож нөлөөлдөг, эсхүл нөлөөлөх боломж бүхий тал;
- ▶ Банктай нэгдмэл сонирхолтой этгээд;
- ▶ Банкны гол удирдах албан тушаалтнууд, тэдний эцэг эх, гэр бүлийн гишүүн, эсхүл тэдний шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд;
- ▶ (1)-д заасан иргэдийн гэр бүлийн гишүүд, эсхүл тэдгээрийн шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд; эсхүл
- ▶ Банк болон түүнтэй холбоотой талын ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог этгээд.

Ойрын садан төрөл гэж иргэний гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүн, тэдгээр нь шууд буюу шууд бус хэлбэрээр хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд, түүний нэгдмэл сонирхолтой этгээд.

Холбоотой талуудтай хийсэн бүх гүйлгээ болон дансдын үлдэгдлийн мэдээллүүдийг санхүүгийн тайланд хавсаргасан бөгөөд Тодруулга 33-д задаргааг толилуулсан.

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Удирдлагын зорилгоор Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээн дээрээ суурилан үйл ажиллагааны дараах гурван сегментэд хуваагддаг. Үүнд:

Иргэдийн банк	- Харилцагчдын харилцах данс, хадгаламжийн данс, дебет болон кредит карт, жижиг дунд бизнесийн зээл, хэрэглээний зээл, санхүүгийн түрээс, эко зээл, төлбөр шилжүүлгүүд.
Бизнесийн банк	- Жижиг, дунд үйлдвэр болон банкны харилцагчдад үзүүлдэг арилжааны банкны үйл ажиллагаа нь дебит хэрэгслүүд, харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, худалдааны санхүүжилт, бусад кредит хэрэгслүүд, олон улсын шилжүүлэг.
Хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс	- Бэлэн мөнгөний удирдлага, Монголбанкны үнэт цаас, банк хоорондын зээл, хадгаламж, санхүүгийн хэрэгслүүдийн арилжаа.

Банкны удирдлага нь нөөцийн хуваарилалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээний талаар шийдвэр гаргахдаа хэрэглэх зорилгоор өөрийн бизнесийн үйл ажиллагааны үр дүнг тусад нь хянаж байдаг. Сегментийн гүйцэтгэлийг үйл ажиллагааны ашиг, алдагдал (зарим тохиолдолд санхүүгийн тайлангууд дээрх үйл ажиллагааны ашиг алдагдлаас өөрөөр хэмждэг) дээр нь үндэслэн үнэлдэг. Орлогын татварыг банкны түвшинд удирддаг ба сегментүүдэд хуваарилдаггүй.

Удирдлага нь гүйцэтгэлийн хэмжүүр нь нийт орлого, зардал биш цэвэр хүүгийн орлого байдаг учраас хүүгийн орлогыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнадаг.

Үйл ажиллагааны сегментүүдийн хооронд шилжих үнэ нь гуравдагч талтай хийж байгаа гүйлгээний нэг адил зарчмаар тооцогддог.

2018 ба 2019 онуудын аль алинд нэг хөндлөнгийн харилцагч эсхүл талтай хийсэн гүйлгээний орлого нь Банкны нийт орлогын 10%-иас илүү гараагүй.

БҮС НУТГИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

2018 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болгосон тайлант жилүүдэд Банкны бүхий л үйл ажиллагаа Монгол Улсад хийгдсэн. Ийм учраас бүс нутгийн мэдээлэл толилуулаагүй.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Доорх хүснэгтэнд Банкны 2019 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба тодорхой хөрөнгө, өр төлбөрийн талаарх мэдээллийг толилууллаа.

	Иргэдийн банк 2019 мян.төг	Бизнес банк 2019 мян.төг	Хөрөнгө зохицуулал -тын хэлтэс 2019 мян.төг	Нийт 2019 мян.төг
Орлого				
Гуравдагч тал	121,948,762	38,291,065	(58,859,124)	101,380,703
Сегмент хоорондын	(41,070,135)	(29,686,886)	70,757,021	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	80,878,627	8,604,179	11,897,897	101,380,703
Зээлийн алдагдлын цэвэр (зардал)/буцаалт	4,581,574	(22,774,136)	-	(18,192,562)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого	85,460,201	(14,169,957)	11,897,897	83,188,141
Үр дүнгүүд				
Хүүгийн цэвэр орлого/(зардал)	100,709,302	54,440,828	(52,065,117)	103,085,013
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	11,651,502	4,004,030	-	15,655,532
Арилжааны цэвэр алдагдал	-	-	(8,885,720)	(8,885,720)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(5,082,361)	(1,362,779)	(362,751)	(6,807,891)
Хөрөнгө ашиглах эрхийн элэгдэл	(4,081,719)	-	-	(4,081,719)
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	(1,983,613)	(255,697)	64,945	(2,174,365)
Бусад үйл ажиллагааны зардал	(45,162,996)	(11,534,767)	(1,347,281)	(58,045,044)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	-	2,064,769	-	2,064,769
Үйл ажиллагааны бусад цэвэр (зардал)/орлого	9,587,958	(20,153,793)	2,091,713	(8,474,122)
Зээлийн алдагдлын цэвэр (зардал)/буцаалт	4,581,574	(22,774,136)	-	(18,192,562)
Сегмент хоорондын	(41,070,135)	(29,686,886)	70,757,021	-
Татварын өмнөх сегментийн ашиг/(алдагдал)	29,149,512	(25,258,431)	10,252,810	14,143,891
Орлогын татварын зардал	(5,088,213)	(404,181)	(4)	(5,492,398)
Татварын дараах сегментийн ашиг/(алдагдал)	24,061,299	(25,662,612)	10,252,806	8,651,493
Бусад сегментийн мэдээлэл				
Капитал зардал:				
Үндсэн хөрөнгө	2,040,193	302,863	-	2,343,056
Бусад биет бус хөрөнгө	1,184,851	289,085	-	1,473,936
	3,225,044	591,948	-	3,816,992
Сегментийн нийт хөрөнгө	2,293,505,291	613,909,995	544,257,842	3,451,673,128
Сегментийн нийт өр төлбөр	2,131,372,123	552,176,181	522,291,532	3,205,839,836

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Доорх хүснэгтэнд Банкны 2018 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба тодорхой хөрөнгө, өр төлбөрийн талаарх мэдээллийг толилууллаа.

	Иргэдийн банк 2018 Дахин тайлагнасан мян.төг	Бизнес банк 2018 Дахин тайлагнасан мян.төг	Хөрөнгө зохицуулал -тын хэлтэс 2018 Дахин тайлагнасан мян.төг	Нийт 2018 Дахин тайлагнасан мян.төг
Орлого				
Гуравдагч тал	81,578,944	58,888,748	(54,600,350)	85,867,342
Сегмент хоорондын	(19,332,841)	(37,462,223)	56,795,064	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	62,246,103	21,426,525	2,194,714	85,867,342
Зээлийн алдагдлын цэвэр буцаалт	4,683,860	2,896,211	2,096,883	9,676,954
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого	66,929,963	24,322,736	4,291,597	95,544,296
Үр дүнгүүд				
Хүүгийн цэвэр орлого/(зардал)	72,659,107	57,305,201	(49,982,689)	79,981,619
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	10,149,090	4,065,696	-	14,214,786
Арилжааны цэвэр алдагдал	-	-	(2,524,297)	(2,524,297)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(4,866,429)	(1,055,874)	(356,362)	(6,278,665)
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	(1,318,570)	(415,080)	64,945	(1,668,705)
Бусад үйл ажиллагааны зардал	(48,697,128)	(17,685,730)	(964,038)	(67,346,896)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	-	1,383,251	-	1,383,251
Үйл ажиллагааны бусад цэвэр зардал	(1,229,253)	(2,482,149)	(2,093,364)	(5,804,766)
Зээлийн алдагдлын цэвэр буцаалт	4,683,860	2,896,211	2,096,883	9,676,954
Сегмент хоорондын	(19,332,841)	(37,462,223)	56,795,064	-
Татварын өмнөх сегментийн ашиг/(алдагдал)	12,047,836	6,549,303	3,036,142	21,633,281
Орлогын татварын зардал	(424,454)	(406,385)	(102,900)	(933,739)
Татварын дараах сегментийн ашиг/(алдагдал)	11,623,382	6,142,918	2,933,242	20,699,542
Бусад сегментийн мэдээлэл				
Капитал зардал:				
Үндсэн хөрөнгө	17,168,475	3,604,011	-	20,772,486
Бусад биет бус хөрөнгө	3,748,525	788,904	-	4,537,429
	20,917,000	4,392,915	-	25,309,915
Сегментийн нийт хөрөнгө	1,706,500,767	843,807,566	538,304,460	3,088,612,793
Сегментийн нийт өр төлбөр	1,544,681,233	776,612,162	530,176,218	2,851,469,613

4. ХҮҮГИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хорогдуулсан өртгөөрх болон БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	316,131,960	266,583,180
Өрийн үнэт цаас	18,275,106	51,689,428
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	8,164,691	6,533,771
Банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	5,393,057	10,883,907
Своп арилжааны хүү	4,368,945	2,367,125
Урвуу репо хэлцэл	1,520,506	198,950
	353,854,265	338,256,361

БҮЦБДО-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон 2019 оны хүүгийн орлого 4.5 тэрбум төгрөг, хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлого 349.3 тэрбум төгрөг байна.

ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хэрэгслүүд		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	148,959,874	138,481,144
Зээлээр авсан санхүүжилт	73,074,036	83,845,895
Своп арилжааны хүү	14,424,036	16,795,037
Хоёрдогч өглөг	10,228,088	10,555,842
Банк ба санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж	5,595,628	11,365,789
Репо хэлцэл	871,063	469,392
Түрээсийн гэрээний хүүгийн зардал	833,560	-
Бусад хүүгийн зардал	181,842	162,072
	254,168,127	261,675,171
Хүүгийн цэвэр орлого	99,686,138	76,581,190

5. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Картын үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	12,206,523	8,844,442
Мөнгөн гуйвуулга, худалдааны санхүүжилт болон бусад үйлчилгээний хураамж	7,707,094	7,389,426
Дансны үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	2,418,190	1,929,942
Зээлийн үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	656,235	467,401
	22,988,042	18,631,211
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний шимтгэл	4,290,734	2,823,202
Банкны үйлчилгээний шимтгэл	2,979,511	1,529,746
Картын үйлчилгээний хураамж	62,265	63,477
	7,332,510	4,416,425
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	15,655,532	14,214,786

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

6. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР АЛДАГДАЛ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Гадаад валютын арилжаа	(8,950,589)	(2,991,849)
Үнэт металлын арилжаа	24,339	2,077
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бондын хүүгийн орлого (БҮЦАА)	38,787	149,386
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бондын БҮЦ-ийн өөрчлөлт (БҮЦАА)	1,743	316,089
	<u>(8,885,720)</u>	<u>(2,524,297)</u>

Гадаад валютын арилжааны алдагдалд своп, форвард болон бусад валютын үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орсон.

7. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ АШИГ АЛДАГДАЛД БҮРТГЭДЭГ БУСАД САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮДИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

БҮЦАА-д заавал бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд (арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаагаас бусад)-ийн цэвэр орлого

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бондын хүүгийн орлого	3,358,073	3,039,024
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бондын БҮЦ-ийн өөрчлөлт	502,102	363,460
Хувийн ХОС-д оруулсан хөрөнгө оруулалтын БҮЦ-ийн өөрчлөлт	(174,052)	(2,055)
Хувийн ХОС-д оруулсан хөрөнгө оруулалтын арилжааны алдагдал	(287,248)	-
	<u>3,398,875</u>	<u>3,400,429</u>

8. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЦЭВЭР ЗАРДАЛ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Валютын ханшийн зөрүүний хэрэгжээгүй олз/(гарз)	2,220,165	(4,248,034)
Түрээсийн орлого	940,448	257,600
Бусад орлого	539,370	406,669
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз	60,504	25,232
ХОЗХ борлуулсны (гарз)/олз	(2,300)	360,428
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулсны (гарз)/олз (Тодруулга 18)	(295,881)	31,179
Хураан авсан хөрөнгө борлуулсны гарз (Тодруулга 17)	(1,689,574)	(427,264)
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз (Тодруулга 17)	(4,338,160)	(1,310,208)
ХОЗХ-ийн БҮЦ-ийн үнэлгээний гарз (Тодруулга 21)	(5,908,694)	(900,368)
	<u>(8,474,122)</u>	<u>(5,804,766)</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

9. ЗЭЭЛИЙН АЛДАГДЛЫН ЦЭВЭР (ЗАРДАЛ)/БУЦААЛТ

	2019 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 15 ба 16.3)	(18,821,527)	5,881,975
Бусад санхүүгийн хөрөнгө (Тодруулга 17)	(39,516)	393,042
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө (Тодруулга 17)	(146,328)	(267,301)
Банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж (Тодруулга 16.1)	-	1,056,915
Өрийн үнэт цаас (Тодруулга 16.2)	18,054	1,665,166
Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг хариуцлага (Тодруулга 25)	122,806	785,911
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц (Тодруулга 13.2)	673,949	161,246
	(18,192,562)	9,676,954

10. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2019 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ
Боловсон хүчний зардлууд*	32,108,599	33,172,237
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 19)	6,807,891	6,278,665
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 19)	4,081,719	-
Байрны түрээс	189,123	5,068,120
Биет бус хөрөнгийн хорогдол (Тодруулга 20)	2,174,365	1,668,705
Мэдээллийн технологи болон харилцаа холбооны зардал	5,675,603	1,590,165
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний зардал	3,246,037	7,176,246
Хадгаламжийн даатгалын зардал	4,298,967	3,703,535
Зар сурталчилгаа	1,457,565	3,156,312
Харуул хамгаалалтын зардал	1,231,870	1,996,360
Урсгал засварын зардал	1,114,187	1,140,956
Ашиглалтын зардал	1,032,842	1,011,906
Бичиг хэргийн зардал	999,007	937,556
Хурал, уулзалт болон ажилчдын арга хэмжээ	852,221	1,331,730
Албан томилолтын зардал	747,369	1,432,378
Тээврийн зардал	698,563	823,528
Даатгалын зардал	502,688	515,644
Гишүүнчлэл ба аудитын зардал	465,250	515,852
Зээл цуглуулалтын зардал	445,190	847,914
Торгууль	140,747	46,619
Хандивын зардал	113,981	118,133
Барилгын дахин үнэлгээний үнийн бууралтын гарз	-	149,846
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз (Тодруулга 19)	-	345,326
Бусад үйл ажиллагааны зардал	2,725,235	2,266,533
	71,109,019	75,294,266
* Боловсон хүчний зардлууд		
Цалин, хөлс болон урамшуулал	27,784,985	28,516,693
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын шимтгэл	3,591,761	3,415,453
Тэтгэврийн тогтоосон төлөвлөгөөний дагуу хийсэн хуримтлалын хорогдуулга	560,738	571,545
Ажилчдын сургалт	171,115	668,546
	32,108,599	33,172,237

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

11.1 ОРЛОГЫН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

2018 болон 2019 оны 12-р сарын 31-нээр тасалбар болгосон тайлант жилүүдийн орлогын татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2019 мян.төг	2018 Дахин тайлагнасан мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн орлогын татвар	2,816,643	4,463,253
Хойшлогдсон татвар:		
Түр зөрүүнээс үүссэн болон буцаалттай холбогдуулан (Тодруулга 11.2)	2,675,755	(3,529,514)
Орлогын татварын зардал	<u>5,492,398</u>	<u>933,739</u>

Банк нь санхүүгийн тайлагналын орлогыг татварын зорилгоор хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй ба хасагдахгүй зардлын дүнгээр тохируулан орлогын албан татварын зардлыг тооцдог. Банк нь 3 тэрбум (2018 онд 3 тэрбум) төгрөг хүртэлх албан татвар ногдуулах жилийн орлого олсон бол 10% (2018 онд 10%)-иар, 3 тэрбум (2018 онд 3 тэрбум) төгрөгнөөс дээш давсан орлогын дүнгийн 25% (2018 онд 25%)-иар нэмж орлогын албан татвар ногдуулдаг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод албан татвар ногдуулахгүй.

12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болгосон 2018 ба 2019 онд тайлант жилийн татварын зардлыг санхүүгийн тайлангаарх цэвэр ашгаас Банкны үр ашигт татварын хувиар тооцсон тохируулга:

	2019 мян.төг	2018 Дахин тохируулсан мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	14,143,891	21,633,281
Татварын хувь хэмжээ болох 25%-иар тооцсон орлогын татварын зардал (2018 онд 25%)	3,535,973	5,408,320
Татварын бага хувь хэмжээний нөлөөлөл	(450,000)	(450,000)
Татвар ногдохгүй орлогын нөлөөлөл	(188,059)	(4,049,002)
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын нөлөөлөл	3,096,828	2,266,227
Өмнө нь хүлээн зөвшөөрөөгүй татварын алдагдлын хэрэгжсэн нөлөөлөл	(502,344)	(2,241,806)
Тайлант жилийн татварын зардал	<u>5,492,398</u>	<u>933,739</u>

2019 онд үр ашигт орлогын татварын хувь хэмжээ 38.83% (2018 онд 4.32%) байсан.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө тооцоход ашиглаагүй татварын алдагдал	-	552,183

11.2 ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН ХӨРӨНГӨ /(ӨР ТӨЛБӨР)

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	4,568,450	1,167,009
СТОУС 9-ийн тохируулга	-	97,011
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	4,568,450	1,264,020
Ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 11.1)	(2,675,755)	3,529,514
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(12,873)	(225,084)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	<u>1,879,822</u>	<u>4,568,450</u>

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

11.2 ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН ХӨРӨНГӨ/ (ӨР ТӨЛБӨР) (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Түр зөрүүнд тооцсон хойшлогдсон татварын шинжилгээ

	2019 оны 1-р сарын 1 мян.төг	Ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн мян.төг	Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн мян.төг	2019 оны 12-р сарын 31 мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр				
Үндсэн хөрөнгө	(484,901)	(54,290)	-	(539,191)
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл	-	42,846	-	42,846
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,034,647	(396,039)	-	1,638,608
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	697,292	(657,131)	-	40,161
Бусад өр төлбөр				
Хойшлуулсан урт хугацааны урамшууллын төлөвлөгөө	562,553	1,257	-	563,810
Ажилчдад зориулж хуримтлуулсан зардал	162,013	602,772	-	764,785
БҮЦБДО-д бүртгэх үнэт цаас	(618,324)	-	(12,873)	(631,197)
Шилжүүлсэн татварын алдагдал	2,215,170	(2,215,170)	-	-
Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)	4,568,450	(2,675,755)	(12,873)	1,879,822
Хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын хөрөнгө	5,671,675	(2,621,465)	-	3,050,210
Хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын өр төлбөр	(1,103,225)	(54,290)	(12,873)	(1,170,388)
Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)	4,568,450	(2,675,755)	(12,873)	1,879,822

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

11.2 ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН ХӨРӨНГӨ/ (ӨР ТӨЛБӨР) (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Түр зөрүүнд тооцсон хойшлогдсон татварын шинжилгээ

	2017 оны 12-р сарын 31 мян.төг	СТОУС 9 тохируулга мян.төг	2018 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр тохируулсан үлдэгдэл мян.төг	Ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн мян.төг	Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн мян.төг	2018 оны 12-р сарын 31 мян.төг
2018 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр						
Үндсэн хөрөнгө	(506,574)	-	(506,574)	21,673	-	(484,901)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,335,690	-	1,335,690	698,957	-	2,034,647
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	(2,850,578)	-	(2,850,578)	3,547,870	-	697,292
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	(1,355,391)	-	(1,355,391)	1,355,391	-	-
Бусад өр төлбөр						
Хойшлуулсан урт хугацааны урамшууллын төлөвлөгөө	282,660	-	282,660	279,893	-	562,553
Ажилчдад зориулж хуримтлуулсан зардал	630,000	-	630,000	(467,987)	-	162,013
БҮЦБДО-д бүртгэх үнэт цаас	(490,251)	97,011	(393,240)	-	(225,084)	(618,324)
Шилжүүлсэн татварын алдагдал	4,121,453	-	4,121,453	(1,906,283)	-	2,215,170
Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)	1,167,009	97,011	1,264,020	3,529,514	(225,084)	4,568,450
Хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын хөрөнгө	6,369,803	-	6,369,803	(698,128)	-	5,671,675
Хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын өр төлбөр	(5,202,794)	97,011	(5,105,783)	4,227,642	(225,084)	(1,103,225)
Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)	1,167,009	97,011	1,264,020	3,529,514	(225,084)	4,568,450

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

12. НЭГЖ ХУВЬЦААНД НОГДОХ АШИГ

Доорх хүснэгтээр нэгж хувьцааны үндсэн болон хорогдуулсан ашгийн тооцоололд ашигласан орлого болон хувьцааны мэдээллийг үзүүлэв:

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд ногдох, нийт дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах)	8,651,493	20,699,542
Нэгж хувьцааны үндсэн болон хорогдуулсан ашгийн тооцоололд хэрэглэгдэх энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо	20,353,656	20,353,656

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

	2019 төгрөг	2018 төгрөг
Тайлант жилд банкны хувьцаа эзэмшигчдийн:		
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	425.06	1,016.99
Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	425.06	1,016.99

Тайлагналын өдрөөс эхлэн эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэж дуусах хүртэл нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг дахин тайлагнахыг шаардах энгийн хувьцаа болон боломжит энгийн хувьцаатай холбоотой ажил гүйлгээ гараагүй болно.

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

13.1 БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Монголбанк дахь харилцах	519,419,273	258,253,435
Бэлэн мөнгө	51,782,979	52,867,000
	571,202,252	311,120,435

13.2 МОНГОЛБАНК ДАХЬ ЗААВАЛ БАЙЛГАХ НӨӨЦ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	213,044,263	186,666,533
Хасах нь: Үнэ цэн бууралтын хасагдуулга	-	(673,949)
	213,044,263	185,992,584

Үнэ цэн бууралтын хасагдуулга

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	673,949	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	835,195
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	673,949	835,195
Тайлант жилд буцаасан (Тодруулга 9)	(673,949)	(161,246)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	-	673,949

Монголбанкнаас тавигддаг шаардлагын дагуу Монголбанкинд харилцах данс байршуулдаг. Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний заавал байлгах үлдэгдэл нь хоёр долоо хоногийн туршид харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 10.5% ба гадаад валютын 12.0% (2018: 10.5% ба 12.0%)-иас тус тус багагүй байдаг. 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай 14 хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 143,083.62 сая төгрөг (2018: 142,545.00 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 69,960.64 сая төгрөг (2018: 44,121.53 сая төгрөг) байсан.

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

13.3 БЭЛЭН МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

	Тодруулга	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	13.1	571,202,252	311,120,435
Банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан			
харилцах, хадгаламж	16.1	122,223,590	169,019,735
Монголбанкны үнэт цаас	16.2	462,453,609	169,172,190
		<u>1,155,879,451</u>	<u>649,312,360</u>
Хасах нь: Бусад банкинд байршуулсан, анхны дуусах			
хугацаа нь гурван сараас дээш харилцах, хадгаламж		-	(11,066,956)
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө		<u>1,155,879,451</u>	<u>638,245,404</u>

МӨНГӨН БУС ГҮЙЛГЭЭНИЙ НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ

Тайлант жилд Банк нь 20,542 сая төгрөг (2018 онд: 44,869 сая төгрөг)-ийн 8%-ийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан үнэт цаасыг МИК-д худалдаж, 18,488 сая төгрөг (2018 онд: 40,382 сая төгрөг)-ийн давуу эрхтэй транч болон 2,054 сая төгрөг (2018 онд: 4,487 сая төгрөг)-ийн энгийн транч ИЗББ-ээс авсан.

Тайлант жилд Банк ипотекийн зээлээр баталгаажсан 26,934 сая төгрөг (2018 онд: 46,357 сая төгрөг)-ийн давуу эрхтэй транч ("ИЗББ") -ийг Монголбанкнаас авсан 4%-ийн хүүтэй санхүүжилтийн төлөлтөөр шилжүүлэн хаасан.

14. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ АШИГ АЛДАГДАЛД БҮРТГЭХ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮД**14.1 САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ**

	2019 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ
Өрийн үнэт цаас		
ИЗББ - Энгийн	33,850,997	31,243,384
ИЗББ - Давуу эрхтэй	-	8,451,006
Хувийн ХОС-д оруулсан хөрөнгө оруулалт	1,065,472	3,122,404
	34,916,469	42,816,794

14.2 САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө болон өр төлбөрөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг нэрлэсэн үнийн хамтаар харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн суурь болж буй хөрөнгө, жишиг ханш эсхүл индекс байх бөгөөд санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хэмжих суурь болно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах бөгөөд энэ нь зах зээлийн эрсдэл эсхүл зээлийн эрсдэлийг тодорхойлох үзүүлэлт болж чадахгүй юм.

	Хөрөнгө 2019 МЯН.ТӨГ	Өр төлбөр 2019 МЯН.ТӨГ	Нэрлэсэн үнэ 2019 МЯН.ТӨГ
Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй үүсмэл хэрэгслүүд			
Валютын своп хэлцэл	89,876,981	5,227,460	735,804,351
	89,876,981	5,227,460	735,804,351
	2018 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ
Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй үүсмэл хэрэгслүүд			
Валютын своп хэлцэл	112,041,863	4,255,514	693,462,362
	112,041,863	4,255,514	693,462,362

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсхүл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилээн тогтворгүй байна. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний жижиг хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд тодорхойлдог.

Тодруулга 28-д санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн тодруулгыг оруулсан

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

15. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГОД БҮРТГЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГҮҮД

	Бодит үнэ цэн 2019 мян.төг	БҮЦБДО 2019 мян.төг	Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал 2019 мян.төг
2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээр			
Өмчийн үнэт цаас			
Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	224,439	(295,905)	-
Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй өмчийн үнэт цаас	3,159,315	2,189,494	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	68,782,951	-	(1,090,793)
	72,166,705	1,893,589	(1,090,793)

	Бодит үнэ цэн 2018 мян.төг	БҮЦБДО 2018 мян.төг	Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал 2018 мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр			
Өмчийн үнэт цаас			
Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	225,601	(295,031)	-
Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй өмчийн үнэт цаас	3,106,660	2,150,002	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	52,705,192	-	(654,766)
	56,037,453	1,854,971	(654,766)

БҮЦБДО-д бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Үнэ цэнийн бууралт тооцох болон БҮЦБДО-д бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
Зээл ба урьдчилгааны нийт үнэ	69,873,744	53,359,958
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(1,090,793)	(654,766)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	68,782,951	52,705,192

БҮЦБДО-д бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралт

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	654,766	1,691,504
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	(1,419,570)
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	654,766	271,934
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	436,027	382,832
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	1,090,793	654,766

16. ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГҮҮД

16.1 БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГАД БАЙРШУУЛСАН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж		
Харилцах	34,481,696	100,524,890
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж		
Харилцах	2,397,576	12,985,702
Хугацаатай хадгаламж	85,344,318	55,509,143
	122,223,590	169,019,735

Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	-	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	1,056,915
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	-	1,056,915
Тайлант жилийн буцаалт (Тодруулга 9)	-	(1,056,915)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	-	-

16.2 ӨРИЙН ҮНЭТ ЦААС

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Монголбанкны үнэт цаас	462,453,609	169,172,190
Засгийн газрын бонд	5,312,930	5,587,550
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(25,392)	(43,446)
	467,741,147	174,716,294

Өрийн үнэт цаасны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	43,446	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	1,708,612
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	43,446	1,708,612
Тайлант жилийн буцаалт (Тодруулга 9)	(18,054)	(1,665,166)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	25,392	43,446

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16.3 ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн үнэ цэнийн бууралт тооцох харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
Зээл ба урьдчилгааны нийт үнэ		
Түвшин 1	1,617,420,358	1,650,920,373
Түвшин 2	79,074,557	173,852,527
Түвшин 3	86,712,285	100,537,297
	1,783,207,200	1,925,310,197
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
Түвшин 1	(12,714,433)	(9,892,370)
Түвшин 2	(1,712,704)	(3,248,953)
Түвшин 3	(42,995,479)	(51,339,717)
	(57,422,616)	(64,481,040)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	1,725,784,584	1,860,829,157

Хорогдуулсан өртгөөрх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	64,481,040	80,406,810
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	(6,655,348)
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	64,481,040	73,751,462
Тайлант жилийн байгуулсан /(буцаалт) (Тодруулга 9)	18,385,500	(6,264,807)
Данснаас хассан	(25,443,924)	(3,005,615)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	57,422,616	64,481,040

17. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Төлбөр тооцооны үйлчилгээний авлага	4,465,177	3,156,135
Хуулийн этгээд ба иргэдээс авах авлага	2,320,659	1,940,673
Барьцаа	1,363,364	1,412,996
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	7,006,242	887,328
Хасах нь: Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(212,629)	(173,113)
	14,942,813	7,224,019
Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
Түвшин 1	4,453	-
Түвшин 2	1,936	30,903
Түвшин 3	206,240	142,210
	212,629	173,113
Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	173,113	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	566,155
Тайлант жилийн эхний тохируулсан үлдэгдэл	173,113	566,155
Тайлант жилийн байгуулсан/(буцаалт) (Тодруулга 9)	39,516	(393,042)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	212,629	173,113

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

17. БУСАД ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Бараа, үйлчилгээний нийлүүлэгчдэд төлсөн урьдчилгаа	2,833,141	3,329,994
Хангамж ба бусад бараа материал	1,673,006	2,025,857
Урьдчилж төлсөн зардал	131,076	712,900
Үнэт металл	94,439	94,439
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	2,580,571	2,421,862
Хасах нь: Бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(1,288,076)	(1,146,498)
Хураан авсан хөрөнгө	33,210,540	28,633,145
Хасах нь: Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(14,853,344)	(10,515,185)
	24,381,353	25,556,514
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	1,146,498	906,712
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	146,328	267,301
Данснаас хассан	(4,750)	(27,515)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	1,288,076	1,146,498
Нийт бусад хөрөнгө	39,324,166	32,780,533
	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хураан авсан хөрөнгө		
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	28,633,145	19,747,034
Нэмэх нь: Өмчлөлд шилжүүлж авсан	7,837,743	21,802,726
Нэмэх нь: ХОЗХ-өөс шилжсэн (Тодруулга 21)	8,118,253	-
Нэмэх нь: БЗЭХ-с шилжсэн (Тодруулга 18)	3,453,489	-
Хасах нь: Тухайн жилд борлуулсан	(14,832,089)	(10,325,018)
Хасах нь: Эргэн төлөгдсөн	-	(502,013)
Хасах нь: БЗЭХ-д шилжүүлсэн (Тодруулга 18)	-	(2,089,584)
	33,210,541	28,633,145
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(14,853,345)	(10,515,185)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	18,357,196	18,117,960
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	10,515,185	9,204,977
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 8)	15,088,807	11,584,969
Эргэн төлөлт (Тодруулга 8)	(10,750,647)	(10,274,761)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	14,853,345	10,515,185

Хураан авсан хөрөнгөөс жилийн туршид 13,142 сая төгрөг (2018 онд: 9,898 сая төгрөг)-өөр борлуулсан бөгөөд эдгээрийг борлуулснаас 1,690 сая төгрөгийн гарз (2018 онд: 427 сая төгрөгийн олз) бүртгэсэн.

18. БОРЛУУЛАХ ЗОРИЛГООР ЭЗЭМШИЖ БУЙ ХӨРӨНГӨ

	2019 МЯН.ТӨГ	2018 МЯН.ТӨГ
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	13,858,798	16,800,466
Нэмэгдсэн: Хураан авсан хөрөнгөөс шилжсэн (Тодруулга 17)	-	2,089,584
Хасах нь: Жилийн туршид худалдан борлуулсан	(5,830,378)	(4,919,927)
Хасах нь: Хураан авсан хөрөнгө рүү шилжүүлсэн (Тодруулга 17)	(3,453,489)	-
Хасах нь: ХОЗХ-д шилжүүлсэн (Тодруулга 21)	(1,127,727)	-
Хасах нь: Эргэн төлөгдсөн	(28,826)	-
Хасах нь: Үндсэн хөрөнгөд шилжүүлсэн (Тодруулга 19)	-	(111,325)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	3,418,378	13,858,798

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөөс жилийн туршид 5,534 сая төгрөг (2018 онд: 4,951 сая төгрөг)-өөр борлуулсан бөгөөд эдгээрийг борлуулсны олз болох 296 сая төгрөг (2017 онд: 31 сая төгрөг) -ийг 'Үйл ажиллагааны бусад цэвэр зардал' (Тодруулга 8)-оор хүлээн зөвшөөрч тайлагнасан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

19. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт мян.төг	Барилга байшин мян.төг	Тээврийн хэрэгсэл мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж ба бусад мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Үйл ажиллагааны түрээсийн ашиглах эрхтэй хөрөнгө мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31								
Өртөг эсвэл дахин үнэлсэн өртөг								
2019 оны 1-р сарын 1 (Аудитлагдсан)	5,888,723	34,341,523	2,575,105	5,777,361	41,906,278	491,656	-	90,980,646
СТОУС 16-ын хэрэгжилттэй холбогдох өөрчлөлт	-	-	-	-	-	-	9,172,776	9,172,776
2019 оны 1-р сарын 1-нээрх тохируулсан үлдэгдэл	5,888,723	34,341,523	2,575,105	5,777,361	41,906,278	491,656	9,172,776	100,153,422
Нэмэгдсэн	269,509	148,177	-	91,525	1,384,106	449,739	245,569	2,588,625
Данснаас хассан	-	-	-	-	(5,009)	-	-	(5,009)
Худалдан борлуулсан	-	(227,117)	(111,654)	(40,339)	(64,144)	-	-	(443,254)
Дахин ангилсан	15,435	-	828,000	-	(820,912)	(22,523)	-	-
2019 оны 12-р сарын 31	6,173,667	34,262,583	3,291,451	5,828,547	42,400,319	918,872	9,418,345	102,293,784
Хуримтлагдсан элэгдэл								
2019 оны 1-р сарын 1	4,108,232	301,206	1,167,556	2,389,509	16,235,554	-	-	24,202,057
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	973,105	626,000	298,386	525,533	4,384,867	-	4,081,719	10,889,610
Данснаас хассан	-	-	-	-	(5,009)	-	-	(5,009)
Худалдан борлуулсан	-	(9,750)	(98,671)	(33,313)	(64,143)	-	-	(205,877)
Дахин ангилсан	-	-	62,100	-	(62,100)	-	-	-
2019 оны 12-р сарын 31	5,081,337	917,456	1,429,371	2,881,729	20,489,169	-	4,081,719	34,880,781
2019 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	1,092,330	33,345,127	1,862,080	2,946,818	21,911,150	918,872	5,336,626	67,413,003

19. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт мян.төг	Барилга байшин мян.төг	Тээврийн хэрэгсэл мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12-р сарын 31							
Өртөг эсвэл дахин үнэлсэн өртөг							
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	4,656,246	21,056,908	2,389,478	5,912,357	27,179,507	1,799,912	62,994,408
Нэмэгдсэн	1,232,477	1,144,853	200,000	743,356	17,419,501	32,299	20,772,486
БЗЭХ-өөс шилжиж ирсэн (Тодруулга 18)	-	-	219,000	-	-	-	219,000
Биет бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	-	49,346	-	-	-	-	49,346
Данснаас хассан	-	-	-	(820,591)	(4,010,809)	-	(4,831,400)
Худалдан борлуулсан	-	-	(233,373)	(69,700)	(10,537)	-	(313,610)
Дахин үнэлсэн	-	12,090,416	-	-	-	-	12,090,416
Дахин ангилсан	-	-	-	11,939	1,328,616	(1,340,555)	-
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	5,888,723	34,341,523	2,575,105	5,777,361	41,906,278	491,656	90,980,646
Хуримтлагдсан элэгдэл							
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	2,894,206	3,180,492	964,043	2,408,316	16,536,257	-	25,983,314
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	1,214,026	550,292	285,760	575,997	3,652,590	-	6,278,665
БЗЭХ-өөс шилжиж ирсэн (Тодруулга 18)	-	-	107,675	-	-	-	107,675
Данснаас хассан	-	-	-	(543,280)	(3,942,794)	-	(4,486,074)
Худалдан борлуулсан	-	-	(189,922)	(51,524)	(10,499)	-	(251,945)
Дахин үнэлсэн	-	(3,429,578)	-	-	-	-	(3,429,578)
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	4,108,232	301,206	1,167,556	2,389,509	16,235,554	-	24,202,057
2018 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	1,780,491	34,040,317	1,407,549	3,387,852	25,670,724	491,656	66,778,589

19. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

19.1 Барилгын дахин үнэлгээ

2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Монгол улсын Улаанбаатар хотод байрладаг хараат бус үнэлгээчдээр барилгын дахин үнэлгээг хийлгэсэн. Эдгээр компаниуд нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн, холбогдох мэргэжлийн ур чадварыг эзэмшсэн бөгөөд ижил төстэй байршил, ангиллын хөрөнгийг үнэлэх сүүлийн үеийн туршлагатай. Дахин үнэлгээ нь Олон улсын үнэлгээний стандарт болон Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд хийгдсэн. Үнэлгээнд зах зээлийн үнийн аргачлал болон өртгийн аргачлал ашигласан. Үнэлгээний үр дүнд Банк нь 15,670 сая төгрөгийн дахин үнэлгээний олзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн ба 150 сая төгрөгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг өмнөх тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэсэн.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг байршил болон нөхцлийг харгалзан үзэн ижил төрлийн хөрөнгийн зах зээлд арилжаалагдсан үнийг ашиглан зах зээлийн жишиг үнийн хандлагаар тодорхойлсон. Өртгийн аргыг ашиглан тооцсон үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход зах зээлд оролцогчдын харьцуулж болохуйц хөрөнгийн шинж чанарыг элэгдэлтэй нь тохируулан тусгана. Жилийн туршид үнэлгээний техникд өөрлөлт ороогүй.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тооцоолоход тухайн хөрөнгийн зориулалтыг авч үзэх нь хамгийн боломжит, зохистой арга юм.

Үл хөдлөх хөрөнгийн үнэ цэнийг үнэлэхэд ашигласан гол мэдээллийн нэг нь тухайн хөрөнгийн метр квадратын дундаж үнэ бөгөөд энэ нь 57,000 төгрөгөөс 929,000 төгрөгийн хооронд байсан.

Банкны барилга байшингийн бодит үнэ цэнийн мэдээлэл:

	Зэрэглэл 3 (Цэвэр дансны үнэ) 2019 мян.төг	Зэрэглэл 3 (Цэвэр дансны үнэ) 2018 мян.төг
Зах зээлийн үнийн аргачлал	15,390,082	15,449,359
Өртгийн аргачлал	17,955,045	18,590,958
	33,345,127	34,040,317

Банк барилга байшинг түүхэн өртгөөр нь бүртгэж байсан бол дансны үнэ дараах байдалтай байна:

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Барилга байшин	17,960,439	18,565,425

19.2 Бүрэн элэгдсэн үндсэн хөрөнгийн нийт дансны үнэ:

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Компьютер, тоног төхөөрөмж	9,179,242	9,742,368
Оффисын тавилга	585,217	409,737
Тээврийн хэрэгсэл	30,988	-
	9,795,447	10,152,105

19. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

19.3 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Ашиглах эрхтэй хөрөнгө (үндсэн хөрөнгөнд багтсан)

Барилга байшин

2019 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар

Дансны үнэ

9,172,776

2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар

Дансны үнэ

5,336,626

2019 оны 12-р сарын 31-ний өдөр

Элэгдэл байгуулсан

4,081,719

Нэмэгдсэн

245,568

Түрээсийн хугацааг сунгах цуцлах нөхцөл

Банк нь төв байр болон салбар, тооцооны төвийн түрээсийн хугацааг сунгах болон цуцлах нөхцөлтэй түрээсийн гэрээнүүдтэй байна. Энэ нь Банкны үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа хөрөнгүүдийг үр ашигтай ашиглах боломжоор хангаж байна. Түрээсийн гэрээг сунгах болон цуцлах нөхцлийг Банк болон бусад түрээслүүлэгчийн аль аль нь хэрэгжүүлэх боломжтой.

Банк нь түрээсийн хугацаа эхлэх өдөр хугацааг сунгах нөхцөл эвсэл гэрээг цуцлахгүй нөхцөлийг үнэлнэ. Банк (i) хугацааг сунгах нөхцөл эвсэл (ii) гэрээг цуцлахгүй нөхцлийг тодорхойлох боломжгүй ирээдүйд үүсэх түрээсийн төлбөрийн боломжит дүнг доорх хүснэгтээр харуулсан:

	2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн түрээсийн өр төлбөр мян.төг	Түрээсийн өр төлбөрт ороогүй ирээдүйн боломжит түрээсийн төлбөр (Дискаунтлаагүй) мян.төг
Салбарууд	3,762,767	4,159,070
Оффисын талбай	1,104,679	1,181,893

Түүнчлэн, Банк нь хугацааг сунгах нөхцөл эвсэл гэрээг цуцлахгүй нөхцөлийг үнэлэхдээ түрээслэгчийн хяналтанд нөлөөлөх томоохон нөхцөл байдал үүссэн эсвэл томоохон үйл явдал болсон эсэхийг тооцно. 2019 оны 12 сарын 31-ний байдлаар энэхүү нөхцөл байдал үүсээгүй байна.

Түрээсийн гэрээ байгуулах үүрэг

2019 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Банк эхлээгүй боловч шинээр байгуулсан түрээсийн гэрээгүй байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

20. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Патент ба эрх мян.төг	Програм хангамж мян.төг	Програм хангамжийн хөгжүүлэлт мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	8,646,814	11,838,215	1,678,733	22,163,762
Нэмэгдсэн	1,065,211	308,141	100,584	1,473,936
Дахин ангилсан	570,969	200,615	(771,584)	-
Өртгийн залруулга	(26,521)	-	-	(26,521)
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>10,256,473</u>	<u>12,346,971</u>	<u>1,007,733</u>	<u>23,611,177</u>
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	3,346,822	6,025,412	-	9,372,234
Тайлант жилд байгуулсан	1,139,978	1,034,387	-	2,174,365
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>4,486,800</u>	<u>7,059,799</u>	<u>-</u>	<u>11,546,599</u>
Дансны үнэ	<u>5,769,673</u>	<u>5,287,172</u>	<u>1,007,733</u>	<u>12,064,578</u>
2018 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	5,713,452	11,625,875	372,496	17,711,823
Нэмэгдсэн	2,976,462	164,913	1,396,054	4,537,429
Дахин ангилсан	42,390	47,427	(89,817)	-
Үндсэн хөрөнгөд дахин ангилсан	(85,490)	-	-	(85,490)
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>8,646,814</u>	<u>11,838,215</u>	<u>1,678,733</u>	<u>22,163,762</u>
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	2,709,992	5,029,681	-	7,739,673
Тайлант жилд байгуулсан	672,974	995,731	-	1,668,705
Үндсэн хөрөнгөд дахин ангилсан	(36,144)	-	-	(36,144)
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>3,346,822</u>	<u>6,025,412</u>	<u>-</u>	<u>9,372,234</u>
Цэвэр дансны үнэ	<u>5,299,992</u>	<u>5,812,803</u>	<u>1,678,733</u>	<u>12,791,528</u>

21. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨРӨНГӨ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	45,260,580	50,375,520
Нэмэх нь: БЗЭХ-өөс шилжсэн (Тодруулга 18)	1,127,727	-
Хасах нь: Хураан авсан хөрөнгөд шилжүүлсэн (Тодруулга 17)	(8,118,253)	-
Хасах нь: Тайлант жил худалдан борлуулсан	(442,300)	(4,214,572)
ХОЗХ-ийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 8)	(5,908,694)	(900,368)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	<u>31,919,060</u>	<u>45,260,580</u>

ХОЗХ-ийн үнэ цэнийг хараат бус мэргэжлийн байгууллагаар үнэлүүлсэн. ХОЗХ-ийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо ижил төстэй хөрөнгийн зах зээлийн үнийг харгалзаж үзсэн ба хөрөнгийн одоогийн эдийн засгийн нөхцөл байдлыг тусгахын тулд сүүлийн үеийн гүйлгээ эсвэл хөрөнгийн нөхцөл болон байршил зэргээс хамаарсан тохируулгыг хийсэн.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

22. ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР

22.1 РЕПО ХЭЛЦЭЛ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Репо хэлцэл	297,898,939	168,328,334

Репо хэлцлийн дагуу Банк нь Монголбанкны үнэт цаас болон МИК-ийн энгийн ИЗББ-ыг ирээдүйд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй борлуулсан.

22.2 БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГААС БАЙРШУУЛСАН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Банк, санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах	8,336,172	3,177,072
Банк, санхүүгийн байгууллагын байршуулсан хугацаатай хадгаламж	3,893,139	59,902,336
	12,229,311	63,079,408

22.3 ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Засгийн газрын:		
Харилцах данс	26,456,318	6,004,083
Хугацаагүй хадгаламж	1,628,751	634,968
Хугацаатай хадгаламж	35,448,029	13,433,910
Хувийн секторын:		
Харилцах данс	212,847,315	193,018,668
Хугацаагүй хадгаламж	16,594,751	31,018,108
Хугацаатай хадгаламж	106,081,757	71,533,736
Иргэдийн:		
Харилцах данс	51,532,787	54,190,574
Хугацаагүй хадгаламж	220,039,955	184,812,978
Хугацаатай хадгаламж	1,172,550,394	1,035,732,797
	1,843,180,057	1,590,379,822

Харилцагчдын харилцах, хадгаламжинд банкнаас гаргаж буй үл цуцлах санхүүгийн баталгаанд барьцаа хөрөнгө болгож байршуулсан төгрөгийн хадгаламж 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар 13,295 сая (2018 онд: 9,052 сая) төгрөг байна.

22. ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

22.4 ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан		
Азийн Хөгжлийн Банк	81,116,751	-
Уур Амьсгалын Ногоон Сан	77,803,466	75,313,486
Инкофин нийгмийн зорилготой хязгаарлагдмал хариуцлагатай хоршоо	55,008,707	-
Германы Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн корпораци	53,744,899	-
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци Хөрөнгөжүүлэлтийн Сан, Хязгаарлагдмал Нөхөрлөл	51,828,754	-
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	47,276,118	96,994,480
Глобал Клаймет Нөхөрлөлийн Сан ЭсЭй СИКАВ	40,959,594	39,428,721
Социете Де Промоушн Эт Дэ Партисипэйшн Поур Ла	40,359,664	-
ЭсАйЭфиЭм ХХК	37,787,773	17,588,332
КайсаБанк	27,329,614	46,748,153
Симбиотикс	27,081,435	12,423,825
Үйлдвэрлэл, Хамтын Ажиллагааны Финниш Фанд	27,051,481	21,953,930
Девелопин Уорлд Маркетс (“ДиВиЭм”)	26,268,976	25,256,975
Инкофин хамтын ажиллагааны ХХК	25,930,128	32,203,266
Ажил олгогч эмэгтэйчүүдийн зээлийн сан	20,489,535	32,959,374
Хилийн чанад дахь хувийн хөрөнгө оруулалтын корпораци	19,033,616	65,103,180
Актиам Институционал микрофинанс сан	16,369,873	-
Триодос Фэйр Шэйр Сан	14,840,596	14,336,987
Бичил, Жижиг Дунд Бизнесийн Бонд ЭсЭй	14,475,253	18,973,215
ДиЖиЖиЭф	13,770,536	26,582,933
ШведФанд	13,656,374	21,958,733
Нидерландын Хөгжил Санхүүжилтийн Компани	13,646,487	23,116,892
Рэйсин Банк ХХК	13,551,483	-
РеспонсАбилити Менежмент компани	9,185,496	17,742,241
Каргил Олон улсын санхүүгийн үйлчилгээ	-	40,106,270
ОДДО БиЭйчЭф ХХК	-	28,281,095
Актиам Институционал микрофинанс сан	-	10,624,347
Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк (“ЕСБХБ”)	-	13,844,397
ЭмЭйчБи Банк ХХК	-	9,397,642
БльюОрчард Майкрофайнанс Фанд	-	13,342,673
Майкрофайнанс Инишэтив фор Азия	-	6,671,485
Олон Улсын Хөрөнгө Оруулалтын Банк	-	6,602,974
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан нийт санхүүжилт	768,566,609	717,555,606
Засгийн газар, төрийн байгууллагуудаас авсан санхүүжилт		
Монгол Улсын Засгийн Газар	54,207,050	46,227,934
Монгол Улсын Хөгжлийн Банк	25,359,916	43,273,146
Монгол Улсын Засгийн Газар	16,684,103	19,207,140
Монголын Ипотекийн Корпораци ОССК ХХК	13,977,339	-
Сангийн яам/ Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк	10,336,509	12,222,965
Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан	4,021,472	3,881,346
Азийн Хөгжлийн Банк	2,751,083	3,291,716
Хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэх олон улсын сан	83,303	120,868
Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан – Улаанбаатар хот	-	56,457
Засгийн газар, төрийн байгууллагуудаас авсан нийт санхүүжилт	127,420,775	128,281,572
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	895,987,384	845,837,178

22. ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**22.4 ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

Засгийн газар, төрийн байгууллагаас авсан, дээр дурдсан бүх санхүүжилтүүд нь Монгол Улсын Засгийн газартай холбоотой болно.

Банк нь тайлант хугацааны туршид өр төлбөрөө хугацаанаас нь өмнө урьдчилан төлөөгүй. 2018 болон 2019 оны туршид Банк үндсэн болон хүүгийн өр төлбөрийг хугацаанд нь төлж барагдуулсан.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, төлбөрийн чадварын харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн харьцаанууд (актив, пассивын төлөгдөх хугацааны харьцаа, гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа, нийт хүүгийн эрсдэлийн харьцаа);
- Зээлийн эрсдэлийн харьцаанууд (Эрсдэлтэй зээлийн багцын эрсдэл, шугаман зээлийн эрсдэлийн харьцаа, алдагдлаар хаасан зээлийн харьцаа, том зээлдэгч болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн харьцаа, нийт том зээлдэгчдийн эрсдэлийн харьцаа);
- Бусад харьцаанууд (Хадгаламж зээлийн харьцаа, хүү төлөх чадварын эрсдэл, үндсэн хөрөнгө ба нийт хөрөнгийн харьцаа, үндсэн хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын харьцаа, үйл ажиллагааны зардал болон ашгийн харьцаа гэх мэт).

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаануудыг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаануудын биелэлтэнд холбогдох хэлтэс, ажилтнууд (Санхүү хариуцсан захирлын харъяа Санхүү болон Хөрөнгө зохицуулалтын газар, мөн Эрсдэл хариуцсан захирлын харъяа Эрсдэлийн удирдлагын газар г.м.) улирал тутамд хяналт тавин ажилладаг. Тодорхой харьцааны биелэлт хангагдахгүйг урьдчилан мэдсэн буюу олж илрүүлсэн тохиолдолд удирдлага нь шалгуур үзүүлэлтийн биелэлтийг хангах үүргээс түр чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргах, харьцааг өөрчлөн гэрээг шинээр байгуулах зэрэг зохистой арга хэмжээг авдаг.

2019 оны 12 сарын 31-ний байдлаар банк зээлдэгч талаас тавьсан биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаануудыг хангаж ажилласан байна.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт		
12 сараас доош хугацаанд эргэн төлөгдөх	328,995,982	494,321,835
12 сараас дээш хугацаанд эргэн төлөгдөх	566,991,402	351,515,343
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	895,987,384	845,837,178

22.4.1 Санхүүжилтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөрийг тохируулах нь

Дараахи хүснэгтэнд Банкны санхүүжилтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөрийн мөнгөн болон мөнгөн бус өөрчлөлтийг харуулсан. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөр гэдэг нь Банкны мөнгөн гүйлгээний тайланд санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй мөнгөн урсгал хэмээн ангилагдаж хийгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон ирээдүйд тийнхүү ангилагдаж хийгдэх мөнгөн гүйлгээ байх болно.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Эхний үлдэгдэл	845,837,178	957,032,638
Санхүүгийн мөнгөн гүйлгээ – Орох урсгал	684,395,192	358,166,029
Санхүүгийн мөнгөн гүйлгээ – Гарах урсгал	(627,610,158)	(500,596,789)
Төлсөн хүү	(73,807,299)	(81,952,831)
Мөнгөн бус гүйлгээ *	(26,934,200)	(46,357,000)
Бусад өөрчлөлт **	71,473,344	83,533,536
Ханшийн тэгшитгэл	22,633,327	76,011,595
Эцсийн үлдэгдэл	895,987,384	845,837,178

* Мөнгөн бус гүйлгээнд Тодруулга 13.3-т харуулсанаар давуу эрхтэй ИЗББ-ын эргэн төлөлт орсон.

** Бусад өөрчлөлтөд хуримтлуулсан хүүгийн гүйлгээ багтсан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

22. ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨРХ САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

22.5 ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци Хөрөнгөжүүлэлтийн Сан, Хязгаарлагдмал Нөхөрлөл	54,415,887	107,333,707
	54,415,887	107,333,707

2012 оны 6-р сард Банк нь ОУСК-тай 40,000,000 ам.долларын хоёрдогч зээлийн гэрээнд гарын үсэг зурсан. Банк нь энэ зээлийг дараах байдлаар хэсэгчлэн хүлээж авсан: 9,000,000 ам.долларыг 2012 оны 12-р сард жилийн 8.955%-ийн тогтмол хүүтэйгээр, 31,000,000 ам.долларыг 2014 онд 6 сарын Лайбор +7.4% - ийн жилийн хүүтэйгээр. Банк 20,000,000 ам.долларын хөвөгч хүүтэй хоёрдогч өглөгийг 2019 оны 12 сард эргэн төлсөн бөгөөд 2019 оны 12-р сарын 31 нд 11,000,000 ам.долларын үр ашигт хүү 9.376% (2018 онд: 10.036%) байна. Энэ хоёрдогч өглөг нь 2020 оны 12-р сард эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй.

22.5.1 Санхүүжилтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөрийг тохируулах нь

Дараах хүснэгтэнд Банкны санхүүжилтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөрийн мөнгөн болон мөнгөн бус өөрчлөлтийг харуулсан. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөр гэдэг нь Банкны мөнгөн гүйлгээний тайланд санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй мөнгөн урсгал хэмээн ангилагдаж хийгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон ирээдүйд тийнхүү ангилагдаж хийгдэх мөнгөн гүйлгээ байх болно.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Эхний үлдэгдэл	107,333,707	110,262,405
Санхүүгийн мөнгөн гүйлгээ – Гарах урсгал	(54,522,400)	(13,258,453)
Төлсөн хүү	(12,659,456)	(10,448,734)
Бусад өөрчлөлт*	10,765,350	10,868,201
Ханшийн тэгшитгэл	3,498,686	9,910,288
Эцсийн үлдэгдэл	54,415,887	107,333,707

* Бусад өөрчлөлтөд хуримтлуулсан хүүгийн гүйлгээ багтсан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

23. ХОЙШЛОГДСОН НӨХЦӨЛТ ХАНДИВ

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Микро Энержи Кредит Корпораци ("МЭК")	2,933,678	2,597,186
Уур Амьсгалын Ногоон Сангийн ЭХХХЗ тэтгэлэгт хөтөлбөр	2,768,228	-
Уур Амьсгалын Ногоон Сангийн БЖДБ тэтгэлэгт хөтөлбөр	958,750	988,948
Уур Амьсгалын Ногоон Сангийн дэмжлэг	802,129	1,098,095
Уур Амьсгалын Ногоон Сангийн Мини-грид төслийн тэтгэлэг	585,036	-
Жижиг Бизнес Боловсрол олгож Дэмжих Сүлжээ ("ЖББДС")	-	94,868
ЭКО сан	-	71,019
Дэлхийн Эмэгтэйчүүдийн Банк ("ДЭБ")	-	4,551
Ядууст Туслах Зөвлөх Нэгж ("ЯТЗН")	-	4,211
Нийт хойшлогдсон нөхцөлт хандив	8,047,821	4,858,878

Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хөдөлгөөн дараах байдалтай байна:

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	4,858,878	2,997,719
Тайлант жилд хүлээн авсан	5,506,214	3,244,410
Бусад орлого	(252,502)	-
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(2,064,769)	(1,383,251)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	8,047,821	4,858,878

24. ТҮРЭЭСИЙН ӨР ТӨЛБӨР

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
1 жил дотор	3,634,615	-
1-ээс 2 жилийн дотор	1,232,831	-
	4,867,446	-

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

25. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Бусад санхүүгийн өр төлбөр		
Хамтын санхүүжилтийн зээлийн санхүүжилт	44,173,594	22,285,223
Клирингийн тооцоо	14,279,839	18,999,187
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	19,059,335	16,496,887
Тэнцлийн гадуур бүртгэлтэй хүлээж болзошгүй өр төлбөр болон үүргийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	232,672	355,478
	77,745,440	58,136,775
Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр		
Хуримтлуулсан цалин болон урамшуулал	3,059,139	648,051
Орлогын албан татвараас бусад татвар	791,356	2,143,321
Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр	3,691,466	2,748,863
	7,541,961	5,540,235
Нийт бусад өр төлбөр	85,287,401	63,677,010

Тэнцлийн гадуур бүртгэлтэй хүлээж болзошгүй өр төлбөр болон үүргийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	355,478	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	1,141,389
Тайлант жилийн эхэнд тохируулсан үлдэгдэл	355,478	1,141,389
Тайлант жилийн буцаалт (Тодруулга 9)	(122,806)	(785,911)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	232,672	355,478

26. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА

	Нэг бүр нь 2,719.06 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо		Дүн	
	2019	2018	2019 мян.төг	2018 мян.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр болон				
12-р сарын 31-ний өдрөөр	20,353,656	20,353,656	55,342,753	55,342,753

2019 оны 12-р сарын 31-нээр Банк нэг бүр нь 2,719.06 төгрөг (2018 онд: 2,719.06 төгрөг)-ийн нэрлэсэн үнэтэй 20,353,656 ширхэг (2018 онд: 20,353,656) энгийн хувьцаатай байсан.

Банк нь нэг төрлийн хувьцаатай ба нэгж хувьцаа бүр нэг саналын эрхтэй. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс санал болгосон завсрын ногдол ашгаас бусад ногдол ашгийг Хувьцаа Эзэмшигчдийн ээлжит хурлаас баталдаг. Банкыг татан буулгах тохиолдолд, тэргүүн ээлжийн үүргийг барагдуулсны дараа үлдсэн хөрөнгөөс хувьцаа эзэмшигчид хувь тэнцүүлэн авах эрхтэй.

27. БУСАД НӨӨЦ

Тайлант жилийн туршид бусад нөөцөд хөдөлгөөн гараагүй бөгөөд тайлант өдрийн байдлаар, энэхүү нөөц сангийн зориулалтын талаар Банк баримталж буй тодорхой бодлогогүй байна.

28. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлох ба бодит үнэ цэнийн зэрэглэл

Банк нь үнэлгээний техникүүдийг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах шатлалуудыг хэрэглэдэг. Үүнд:

Зэрэглэл 1: Бодит үнэ цэн нь ижил төстэй актив, пассивын идэвхтэй зах зээл дээр тогтоосон үнэд үндэслэсэн байх;

Зэрэглэл 2: Бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ хэрэглэсэн мэдээ нь зах зээл дээрээс шууд ба шууд бусаар олдох боломжтой бусад техникүүд;

Зэрэглэл 3: Зах зээлийн мэдээлэлд үндэслэгдээгүй мэдээ ашиглан бодит үнэ цэнийг тооцоолох арга ашиглан тооцоолсон техникүүд.

Дараах хүснэгтэнд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнийн зэрэглэлээр нь ангилан үзүүлэв:

2019 оны 12 сарын 31-ээрх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт				
	Зэрэглэл 1 мян.төг	Зэрэглэл 2 мян.төг	Зэрэглэл 3 мян.төг	Нийт мян.төг
БУЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	89,876,981	-	89,876,981
ИЗББ - Давуу эрхтэй	-	-	-	-
ИЗББ - Энгийн	-	-	33,850,997	33,850,997
Хувийн хөрөнгө оруулалтын сан	-	-	1,065,472	1,065,472
	-	89,876,981	34,916,469	124,793,450
БҮЦБДО-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	-	-	224,439	224,439
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй өмчийн үнэт цаас	3,159,315	-	-	3,159,315
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	68,782,951	68,782,951
	3,159,315	-	69,007,390	72,166,705
БУЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн өр төлбөр				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	5,227,460	-	5,227,460
	-	5,227,460	-	5,227,460

2018 оны 12 сарын 31-ээрх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт				
	Зэрэглэл 1 мян.төг	Зэрэглэл 2 мян.төг	Зэрэглэл 3 мян.төг	Нийт мян.төг
БУЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	112,041,863	-	112,041,863
ИЗББ - Давуу эрхтэй	-	-	8,451,006	8,451,006
ИЗББ - Энгийн	-	-	31,243,384	31,243,384
Хувийн хөрөнгө оруулалтын сан	-	-	3,122,404	3,122,404
	-	112,041,863	42,816,794	154,858,657
БҮЦБДО-д бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	-	-	225,601	225,601
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй өмчийн үнэт цаас	3,106,660	-	-	3,106,660
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	52,705,192	52,705,192
	3,106,660	-	52,930,793	56,037,453
БУЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн өр төлбөр				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	4,255,514	-	4,255,514
	-	4,255,514	-	4,255,514

28. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Зэрэглэл 1 болон зэрэглэл 2-ын хооронд шилжилт**

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ цэнийн зэрэглэл 1 болон зэрэглэл 2-ын хооронд ямар нэгэн шилжилт байгаагүй.

Дараахи хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн (давтагдах болон үл давтагдах) бодит үнэ цэнийг хэрхэн зэрэглэл 2 болон зэрэглэл 3-т ангилсныг тоймлон харуулав.

Санхүүгийн хөрөнгө/ өр төлбөр	2019 оны 12 сарын 31-ээрх БҮЦ мян.төг	2018 оны 12 сарын 31-ээрх БҮЦ мян.төг	БҮЦ-ийн ангилал	Үнэлгээний аргачлал	Голлох хүчин зүйл
1) Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	84,649,521	107,786,349	Зэрэглэл 2	Зах зээлийн үнэ, хүүгийн түвшний тэнцвэр	Лайбор хүү, репо хүү болон засгийн газрын бондын өгөөж
2) Энгийн болон давуу эрхтэй ИЗББ	33,850,997	39,694,390	Зэрэглэл 3	Дискаунтал -сан мөнгөн гүйлгээ	ТТБМ, АҮМ ба Санхүүгийн хэрэгслүүдийн ЗЗХүүгийн хувь
3) Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	224,439	225,601	Зэрэглэл 3	Дискаунтал -сан мөнгөн гүйлгээ	Ирээдүйн мөнгөн урсгал
4) Хувийн хөрөнгө оруулалтын сан	1,065,472	3,122,404	Зэрэглэл 3	Цэвэр хөрөнгийн үнэ цэн	Үл хөдлөх хөрөнгийг солилцох зах зээлийн үнэ
5) Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	68,782,951	52,705,192	Зэрэглэл 3	Дискаунтал -сан мөнгөн гүйлгээ	ТТБМ, АҮМ ба Санхүүгийн хэрэгслүүдийн ЗЗХүүгийн хувь

Ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдийг ашиглан үнэлгээний аргачлал (дискаунтлагдсан мөнгөн урсгалын загвар) дээр суурилан Группын тооцсон эдгээр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэн нь 2 дугаар зэрэглэлд ангилагддаг.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэн

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав.

Бодит үнэ цэн нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Дуусах хугацаа нь богино (нэг хүртэл жил) болон түргэн борлогдох санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн дансны үнийг бодит үнэ цэнтэйгээ ойролцоо гэж үзнэ. Уг таамаглалыг хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж, янз бүрийн хүүтэй санхүүгийн хэрэгслүүдэд мөн ашиглана.

Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэгсэл

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дах ижил төстэй санхүүгийн хэрэгслүүдийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

28. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй Банкны санхүүгийн хэрэгслүүдийг ангилал бүрээр нь дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа. Энэхүү хүснэгтэд санхүүгийн бус хөрөнгө болон санхүүгийн бус өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг оруулаагүй болно.

2019 оны 12-р сарын 31	Тодруулга	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэн мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13.1	571,202,252	571,202,252
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	13.2	213,044,263	213,044,263
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	16.1	122,223,590	122,223,590
Урвуу репо хэлцэл	16.2	467,741,147	467,741,147
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16.3	1,725,784,584	1,703,294,958
Бусад хөрөнгө	17	14,942,813	14,942,813
		3,114,938,649	3,092,449,023
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж	22.2	12,229,311	12,229,311
Репо хэлцэл	22.1	297,898,939	297,898,939
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	22.3	1,843,180,057	1,843,180,057
Зээлээр авсан санхүүжилт	22.4	895,987,384	897,294,096
Хоёрдогч өглөг	22.5	54,415,887	54,415,887
Түрээсийн өр төлбөр	24	4,867,446	4,867,446
Бусад өр төлбөр	25	77,745,440	77,745,440
		3,186,324,464	3,187,631,176

2018 оны 12-р сарын 31	Тодруулга	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэн мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13.1	311,120,435	311,120,435
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	13.2	185,992,584	185,992,584
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	16.1	169,019,735	169,019,735
Урвуу репо хэлцэл	16.2	174,716,294	174,716,294
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16.3	1,860,829,157	1,846,361,375
Бусад хөрөнгө	17	7,224,019	7,224,019
		2,708,902,224	2,694,434,442
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын байршуулсан харилцах, хадгаламж	22.2	63,079,408	63,079,408
Репо хэлцэл	22.1	168,328,334	168,328,334
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	22.3	1,590,379,822	1,590,379,822
Зээлээр авсан санхүүжилт	22.4	845,837,178	845,734,936
Хоёрдогч өглөг	22.5	107,333,707	108,373,553
Бусад өр төлбөр	25	58,136,775	58,136,775
		2,833,095,224	2,834,032,828

29. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ шаардлагыг хангахын тулд, Банк янз бүрийн цуцалж үл болох санхүүгийн хэлцлүүдэд оролцдог. Хэдийгээр, эдгээр үүрэг хариуцлагууд нь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдахгүй байж болох ч, эдгээр нь зээлийн эрсдэл агуулдаг бөгөөд үүгээрээ Банкны хүлээж буй эрсдэлийн нэг хэсэг юм.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Гүйцэтгэлийн болон тендерийн баталгаа	40,284,802	42,355,580
Санхүүгийн баталгаа	23,219,130	33,775,562
Аккредитив	7,505,915	18,217,772
	<u>71,009,847</u>	<u>94,348,914</u>
Үүрэг		
Олгогдоогүй зээл	51,088,592	96,364,859
Нийт	<u>122,098,439</u>	<u>190,713,773</u>

Болзошгүй өр төлбөр

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамрагдана) нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Болзошгүй өр төлбөрийн дэлгэрэнгүйг доор үзүүлэв (Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал):

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31				
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	94,348,914	-	-	94,348,914
Шинээр бий болсон	42,511,657	-	-	42,511,657
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(65,850,724)	-	-	(65,850,724)
Дансны үнийн шилжилт				
-Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(231,647)	231,647	-	-
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	<u>70,778,200</u>	<u>231,647</u>	<u>-</u>	<u>71,009,847</u>
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	98,733	-	-	98,733
Шинээр бий болсон	51,854	-	-	51,854
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(50,313)	-	-	(50,313)
Дансны үнийн шилжилт				
- Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(1,080)	1,080	-	-
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	<u>99,194</u>	<u>1,080</u>	<u>-</u>	<u>100,274</u>

29. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Олгогдоогүй зээлийн дэлгэрэнгүйг доор үзүүлэв (Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал).

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
2018 оны 12-р сарын 31	12 сараар мян.төг	Дуусах хугацаагаар мян.төг	Дуусах хугацаагаар мян.төг	мян.төг
2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээрх дахин тохируулсан дүн	70,780,250	-	-	70,780,250
Шинээр бий болсон	59,213,006	-	-	59,213,006
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(35,644,342)	-	-	(35,644,342)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	94,348,914	-	-	94,348,914
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2017 оны 12-р сарын 31-нээр	-	-	-	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	461,145	-	-	461,145
2018 оны 1-р сарын 1-нээрх тохируулсан үлдэгдэл	461,145	-	-	461,145
Шинээр бий болсон	59,226	-	-	59,226
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(421,638)	-	-	(421,638)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	98,733	-	-	98,733

Олгогдоогүй зээл

Зээлийн хэмжээг нэмэхээр шийдвэрлэсэн нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсхүл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Зээлийн хэмжээг нэмэх шийдвэрүүд нь харилцагчийн тодорхой шалгууруудыг хангах явдлаас шууд шалтгаалдаг учраас зээлийн боломжит алдагдал нь нийт хэрэгжээгүй үлдсэн зээл олгох үүргүүдийн дүнгээс бага байна. Богино хугацаат зээлийн үүргээс голдуу урт хугацаат зээлийн үүрэг нь илүүтэйгээр зээлийн эрсдэлтэй байдаг тул Групп нь зээлийн үүргүүдийнхээ дуусах хугацааг хянаж байдаг

Олгогдоогүй зээлийн дэлгэрэнгүйг доор үзүүлэв (Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал).

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
2019 оны 12-р сарын 31	12 сараар мян.төг	Дуусах хугацаагаар мян.төг	Дуусах хугацаагаар мян.төг	мян.төг
2018 оны 12-р сарын 31-нээр	92,988,890	3,375,961	8	96,364,859
Шинээр бий болсон	15,543,395	275	-	15,543,670
Дансны үнийн шилжилт				-
- Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(882)	187	695	-
- Түвшин 2-с Түвшин 1, 3-т	2,690,201	(2,690,762)	561	-
Ашиглалтын хугацаа дуусч данснаас хассан	(60,179,784)	(640,145)	(8)	(60,819,937)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	51,041,820	45,516	1,256	51,088,592

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

29. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Олгогдоогүй зээлийн дэлгэрэнгүйг доор үзүүлэв (Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал).

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	229,697	27,046	2	256,745
Шинээр бий болсон	48,793	1	-	48,794
Дансны үнийн шилжилт				-
- Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(234)	-	234	-
- Түвшин 2-с Түвшин 1, 3-т	4,616	(4,805)	189	-
Ашиглалтын хугацаа дуусч данснаас хассан	(151,424)	(21,715)	(2)	(173,141)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	131,448	527	423	132,398
	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12-р сарын 31-нээр				
2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээрх дахин тохируулсан дүн	79,668,050	654,169	3,054	80,325,273
Шинээр бий болсон	51,839,035	3,235,398	8	55,074,441
Дансны үнийн шилжилт				-
- Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(58,024)	58,024	-	-
- Түвшин 2-с Түвшин 1, 3-т	359,842	(359,842)	-	-
- Түвшин 3-с Түвшин 1, 2-т	400	-	(400)	-
Ашиглалтын хугацаа дуусч данснаас хассан	(38,820,413)	(211,788)	(2,654)	(39,034,855)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	92,988,890	3,375,961	8	96,364,859
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2017 оны 12-р сарын 31-нээр	-	-	-	-
СТОУС 9-ийн тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	673,201	6,860	183	680,244
2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр дахин тохируулсан дүн	673,201	6,860	183	680,244
Шинээр бий болсон	140,750	26,452	2	167,204
Дансны үнийн шилжилт				-
- Түвшин 1-с Түвшин 2, 3-т	(199)	199	-	-
- Түвшин 2-с Түвшин 1, 3-т	476	(476)	-	-
- Түвшин 3-с Түвшин 1, 2-т	1	-	(1)	-
Ашиглалтын хугацаа дуусч данснаас хассан	(584,532)	(5,989)	(182)	(590,703)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	229,697	27,046	2	256,745

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

29. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бусад үүрэг хариуцлагууд

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Батлагдаж, гэрээ байгуулсан:		
Биет бус хөрөнгө	2,128,921	2,074,976
Үндсэн хөрөнгө	300,074	353,528
	2,428,995	2,428,504

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал энгийн үзэгдэл байдаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон журамтай. Нэгэнт мэргэжлийн зөвлөгөө авсан, гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийн банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалан дансандаа залруулах бичилт хийнэ.

30. САНХҮҮГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ДАХИН ТАЙЛАГНАХ

Банк нь өмнөх тайлант жилд орлогын албан татварыг илүү ногдуулсан бөгөөд үүнийг тайлант жилд залруулсан. Залруулгын үр дүнд өмнөх жилийн хуримтлагдсан ашгийг 330 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж мөн адил дүнгээр орлогын албан татварын өглөгийг бууруулсан.

	2018 оны 12-р сарын 31 Аудитлагдсан мян.төг	2018 оны 12-р сарын 31 Залруулсан мян.төг	2018 оны 12-р сарын 31 Дахин тайлагнасан мян.төг
Орлогын албан татварын өглөг	4,050,015	(330,253)	3,719,762
Хуримтлагдсан ашиг	131,475,993	330,253	131,806,246
Орлогын албан татварын зардал	1,263,992	(330,253)	933,739

31. САНХҮҮГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ДАХИН АНГИЛАХ

Санхүүгийн тайланг илүү оновчтой байлгах зорилгоор своп хэлцлийн хүүгийн зардал, орлогыг арилжааны цэвэр гарз болон үйл ажиллагааны бусад цэвэр орлого/(зардал)-аас хүүгийн цэвэр орлогод дахин ангилсан. Эдгээр дахин ангиллыг хийснээр өмнөх жилийн санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлтүүдэд нөлөө үзүүлээгүй болно.

	2018 оны 12-р сарын 31 Аудитагдсан мян.төг	2018 оны 12-р сарын 31 Залруулсан мян.төг	2018 оны 12-р сарын 31 Дахин тайлагнасан мян.төг
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд (хөрөнгө)	109,040,886	3,000,977	112,041,863
Бусад хөрөнгө	31,893,205	887,328	32,780,533
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд (өр төлбөр)	3,368,186	887,328	4,255,514
Бусад өр төлбөр	60,676,033	3,000,977	63,677,010
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	335,889,236	2,367,125	338,256,361
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	244,880,134	16,795,037	261,675,171
Арилжааны цэвэр алдагдал	18,306,148	(15,781,851)	2,524,297
Үйл ажиллагааны бусад цэвэр зардал	4,450,827	1,353,939	5,804,766

32. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэд хөрөнгө ба өр төлбөрийн эргэн төлөгдөх, эсвэл барагдах хугацаагаар нь ангилсан шинжилгээг харуулсан. Тодруулга 32.3 "Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага"-аас Банкны зүгээс барагдуулах гэрээт үүргүүдийн хорогдуулж тооцоогүй эргэн төлөлтийн үүргийг харна уу.

2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	571,202,252	-	571,202,252
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	-	213,044,263	213,044,263
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	74,581,481	15,295,500	89,876,981
Үнэт цаас	-	34,916,469	34,916,469
БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө			
Өмчийн үнэт цаас	-	3,383,754	3,383,754
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,630,387	66,152,564	68,782,951
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө			
Банк ба санхүүгийн байгууллагад			
байршуулсан харилцах, хадгаламж	122,223,590	-	122,223,590
Өрийн үнэт цаас	467,367,215	373,932	467,741,147
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	781,064,904	944,719,680	1,725,784,584
Бусад хөрөнгө	14,039,466	903,347	14,942,813
	2,033,109,295	1,278,789,509	3,311,898,804
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	24,286,914	94,439	24,381,353
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	3,418,378	-	3,418,378
Үндсэн хөрөнгө	-	67,413,003	67,413,003
Биет бус хөрөнгө	1,553,087	10,511,491	12,064,578
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	-	31,919,060	31,919,060
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	1,879,822	1,879,822
	29,258,379	111,817,815	141,076,194
Нийт	2,062,367,674	1,390,607,324	3,452,974,998
Санхүүгийн өр төлбөр			
БҮЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	5,227,460	-	5,227,460
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр			
Репо хэлцэл	297,898,939	-	297,898,939
Банк ба санхүүгийн байгууллагын			
байршуулсан харилцах, хадгаламж	12,229,311	-	12,229,311
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,445,896,946	397,283,111	1,843,180,057
Зээлээр авсан санхүүжилт	328,995,982	566,991,402	895,987,384
Хоёрдогч өглөг	54,415,887	-	54,415,887
Түрээсийн өр төлбөр	3,634,615	1,232,831	4,867,446
Бусад өр төлбөр	26,647,138	51,098,302	77,745,440
	2,174,946,278	1,016,605,646	3,191,551,924
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	8,047,821	-	8,047,821
Бусад өр төлбөр	5,248,261	2,293,700	7,541,961
	13,296,082	2,293,700	15,589,782
Нийт	2,188,242,360	1,018,899,346	3,207,141,706
Цэвэр позиц	(125,874,686)	371,707,978	245,833,292

30. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2018 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	311,120,435	-	311,120,435
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц		185,992,584	185,992,584
БҮЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	69,825,384	42,216,479	112,041,863
Үнэт цаас	-	42,816,794	42,816,794
БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө			
Өмчийн үнэт цаас	-	3,332,261	3,332,261
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,100,857	50,604,335	52,705,192
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө			
Банк ба санхүүгийн байгууллагад			
байршуулсан харилцах, хадгаламж	169,019,735	-	169,019,735
Өрийн үнэт цаас	171,871,981	2,844,313	174,716,294
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	651,135,774	1,209,693,383	1,860,829,157
Бусад хөрөнгө	6,344,672	879,347	7,224,019
	1,381,418,838	1,538,379,496	2,919,798,334
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	25,462,075	94,439	25,556,514
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	13,858,798	-	13,858,798
Үндсэн хөрөнгө	-	66,778,589	66,778,589
Биет бус хөрөнгө	274,257	12,517,271	12,791,528
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	-	45,260,580	45,260,580
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	4,568,450	4,568,450
	39,595,130	129,219,329	168,814,459
Нийт	1,421,013,968	1,667,598,825	3,088,612,793
Санхүүгийн өр төлбөр			
БҮЦАА-д бүртгэдэг санхүүгийн хэрэгслүүд			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	3,954,304	301,210	4,255,514
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр			
Репо хэлцэл	168,328,334	-	168,328,334
Банк ба санхүүгийн байгууллагын			
байршуулсан харилцах, хадгаламж	63,079,408	-	63,079,408
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,245,104,335	345,275,487	1,590,379,822
Зээлээр авсан санхүүжилт	494,321,835	351,515,343	845,837,178
Хоёрдогч өглөг	2,243,065	105,090,642	107,333,707
Бусад өр төлбөр	27,513,048	30,623,727	58,136,775
	2,004,544,329	832,806,409	2,837,350,738
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	4,858,878	-	4,858,878
Бусад өр төлбөр	4,576,389	963,846	5,540,235
Орлогын татварын өр	3,719,762		3,719,762
	13,155,029	963,846	14,118,875
Нийт	2,017,699,358	833,770,255	2,851,469,613
Цэвэр позиц	(596,685,390)	833,828,570	237,143,180

33. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК нь Банкныг эзэмшдэг. ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн жагсаалтыг Тодруулга 1-ээс харна уу.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад зээл олгох, хадгаламж байршуулах, гадаад валютын гуйвуулгын гүйлгээ хийх зэрэг хэд хэдэн гүйлгээг холбоотой талуудтай хийсэн. Эдгээр ажил гүйлгээг арилжааны нөхцлөөр зах зээлийн ханшаар гүйцэтгэсэн.

2018 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банкны хувьд холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээ болон тухайн өдрөөрх дансны үлдэгдэл нь дараах байдалтай байна. Үүнд:

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
а) Холбоотой компаниудад олгосон зээл болон урьдчилгаа		
Толгой компани	-	4,846,319
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	2,010,031	14,142,182
	<u>2,010,031</u>	<u>18,988,501</u>
Банкны ТУЗ-ийн гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	1,192,198	2,662,287
	<u>3,202,229</u>	<u>21,650,788</u>

Холбоотой талуудад олгосон барьцаат зээл болон урьдчилгаа нь жилийн 8.0% to 20.4% (2018 онд: 8.0%-иас 22.8%)-ийн хүүтэй ба 1-ээс 20 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Тайлант жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 1,286.0 сая төгрөг (2018 онд: 1,615.5 сая төгрөг) болно.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
б) Холбоотой компаниудын харилцах, хадгаламж:		
Толгой компани	792,581	93,485
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	861,138	2,742,552
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	23,013	152,712
	<u>1,676,732</u>	<u>2,988,749</u>
Банкны ТУЗ-ийн гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	2,508,707	3,531,011
	<u>4,185,439</u>	<u>6,519,760</u>

Холбоотой талуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж нь жилийн 0%-иас 13.6% (2018 онд 0%-иас 13.6%)-ийн хүүтэй байсан. Дээрх харилцах болон хадгаламж эзэмшигчдэд тайлант жилд 354.2 сая төгрөг (2018 онд: 635.6 сая төгрөг)-ийн хүүгийн зардал төлсөн.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
в) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл:		
Европийн Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк	-	13,844,397
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци Хөрөнгөжүүлэлтийн Сан, Хязгаарлагдмал нөхөрлөл	51,828,754	-
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (ОУСК)	47,276,118	96,994,480
Триодос Фэйр Шэйр Сан	14,840,596	14,336,987
	<u>113,945,468</u>	<u>125,175,864</u>

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 5.30%-иас 9.50% (2018 онд: 4.43%-иас 15.46%)-ийн хүүтэй байсан. Тайлант жилд эдгээр зээлд төлсөн хүүгийн зардал нь 11,721.7 сая төгрөг (2018 онд: 17,561.3 сая төгрөг) байсан.

33. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
г) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан хоёрдогч өглөг:		
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци Хөрөнгөжүүлэлтийн Сан, Хязгаарлагдмал нөхөрлөл	54,415,887 54,415,887	107,333,707 107,333,707

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн дээрх хувьцаа эзэмшигчээс авсан хоёрдогч өглөг жилийн 8.96%-иас 9.38% хүүтэй (2018 онд: 8.96%-иас 10.04%) байсан. Тайлант жилд хоёрдогч өглөгт төлсөн хүүгийн зардал нь 10,228.1 сая (2018 онд: 10,555.8 сая) төгрөг байсан.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
д) Санхүүгийн түрээс		
Толгой компанийн бусад охин компани	- -	756,605 756,605

Холбоотой компаниас авсан санхүүгийн түрээсийн жилийн хүү 15.6%-иас 18.0% (2018 онд: 15.6%-иас 18.0%) байсан. Санхүүгийн түрээсд жилийн 39.1 сая төгрөг (2018 онд: 44.1 сая төгрөг)-ийн хүүгийн зардал төлсөн.

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
е) Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүд - өр төлбөр:		
Толгой компанийн бусад охин компани	5,227,461 5,227,461	3,294,507 3,294,507

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
ё) Репо хэлцэл:		
Толгой компанийн бусад охин компани	1,302,422 1,302,422	- -

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
ж) Санхүүгийн баталгаа:		
Толгой компани	- -	8,589,490 8,589,490

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
з) Төлсөн харуул хамгаалалтын зардал:		
Толгой компанийн бусад охин компани	289,458 289,458	1,838,608 1,838,608

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
и) Холбоотой компаниудаас авсан шимтгэлийн орлого:		
Толгой компани	136,136	225,282
Толгой компанийн бусад охин компани	5,968	5,459
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	220	539
	142,324	231,280

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Банкны ТУЗ-ийн гишүүд ба гол удирдах албан тушаалтнууд	908 143,232	4,313 235,593

33. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2019 мян.төг	2018 мян.төг
й) Холбоотой компанид төлсөн гэрээний төлбөр:		
Толгой компанийн бусад охин компани	471,283	982,526
	471,283	982,526
к) Холбоотой компаниудаас авсан түрээсийн орлого:		
Толгой компанийн бусад охин компани	20,733	58,415
	20,733	58,415
л) Холбоотой компаниудаас авсан зуучлалын орлого:		
Толгой компанийн бусад охин компани	492,513	541,686
	492,513	541,686
м) Холбоотой компаниудаас авсан даатгалын нөхөн төлбөр:		
Толгой компанийн бусад охин компани	5,039	2,172
	5,039	2,172
н) Холбоотой компаниудын санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн ашиг(алдагдал):		
Толгой компанийн бусад охин компани		
Хэрэгжээгүй алдагдал	(1,045,626)	(4,191,415)
Хэрэгжсэн алдагдал	(2,156,075)	(308,865)
Хүүгийн орлого	4,368,945	2,283,163
	1,167,244	(2,217,117)
о) Репо хэлцлийн хүүгийн зардал		
Толгой компанийн бусад охин компани	2,422	-
	2,422	-
ө) БҮЦАА-д бүртгэсэн бусад үнэт цаас данснаас хассаны арилжааны алдагдал		
Толгой компанийн бусад охин компани	(287,248)	-
	(287,248)	-
р) Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон нөхөн олговор:		
Ажилчдад олгосон богино хугацаат тэтгэмж	70,282	30,711
Цалин ба урамшуулал	4,423,630	5,910,139
Эрүүл мэнд ба нийгмийн даатгалын шимтгэл	545,936	694,222
	5,039,848	6,635,072

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурьдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээрхи үлдэгдэл дүн барьцаагаар хангагдаагүй болно. Бусад холбоотой талуудын өглөг эсхүл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсхүл гаргасан баталгаа байхгүй. 2018 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ээр дуусгавар болсон тайлант жилүүдэд Банк өөрийн холбоотой талуудтай холбоотойгоор эргэлзээтэй авлагын сан байгуулаагүй болно.

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

34.1 ОРШИЛ

Эрсдэлийн Удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлагын гол чиг үүрэг нь хамгаалалтын гурван бүсийн зарчимд суурилсан бизнест ээлтэй зохистой эрсдэлийн болон хяналтын тогтолцоог бий болгох юм.

Банкны хамгаалалтын гурван бүсийн эрсдэлийг удирдах, хянах чиг үүргүүд дараах байдлаар тодорхойлогдсон болно. Үүнд:

- **Хамгаалалтын нэгдүгээр бүс** нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажиллах бөгөөд өөрсдийн үйл ажиллагааны хяналтын тогтолцооны хүрээнд эрсдэлийг үнэлэх, хянах, тайлагнах, бууруулах чиг үүрэгтэй байна.
- **Хамгаалалтын хоёрдугаар бүс** нь эрсдэлийн удирдлагын хяналтыг хэрэгжүүлж ажиллах бөгөөд эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог тодорхойлох, бодлого журам зааврыг боловсруулах, шинэчлэх, эрсдэлийн хязгаарыг хянах, хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хэм хэмжээг тодорхойлох, түүний хэрэгжилтэнд хяналт тавих чиг үүрэгтэй байна. Түүнчлэн нэгдүгээр бүсийн эрсдэлийг удирдах хяналтын тогтолцоо болон хэрэгжилтэнд хяналт тавихаас гадна нэгдүгээр бүсийг чиглэл болон зөвлөмжөөр ханган ажиллах чиг үүрэгтэй байна.
- **Хамгаалалтын гуравдугаар бүс** нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (ТУЗ)-д хараат бус байдлаар тайлагнах ба эрсдэлд суурилсан аргачлалд үндэслэн Банк эрсдэлийг хэрхэн үр дүнтэй удирдаж байгаа талаар хамгаалалтын нэг болон хоёрдугаар бүсийн үйл ажиллагаанд хараат бус үнэлэлт дүгнэлт өгч ажиллах чиг үүрэгтэй байна.

Эрсдэлийн Удирдлагын Засаглал болон Хороод

ТУЗ нь Банкны эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээг тодорхойлох, эрсдэлийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй байх бөгөөд энэхүү чиг үүргийг хэрэгжүүлэх эрх мэдлийг ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн Удирдлагын Хороонд шилжүүлсэн.

Банкны Эрсдэлийн Удирдлагыг хэрэгжүүлэх гол хороод:

- **ТУЗ-ийн Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо** нь эрсдэлд хараат бус хяналтыг ТУЗ-ийн өмнөөс хэрэгжүүлж ажиллах бөгөөд Банкны эрсдэлийн удирдлага болон хяналтын тогтолцоог батлах, түүний хэрэгжилт болон үр дүнд хяналт тавихаас гадна том дүнтэй зээлүүдийг батлах, зээлийг сангаас хаах эцсийн шийдвэрийг гаргаж ажиллах чиг үүрэгтэй болно.
- **Банкны Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо** нь гүйцэтгэх удирдлагын түвшний хороо бөгөөд эрсдэлийн удирдлагад хяналт тавих, Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог хэрэгжүүлэх болон ТУЗ-өөр батлагдсан эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээг ханган ажиллах чиг үүрэгтэй болно.
- **Зээлийн Удирдлагын Хороо** нь нэг болон хоёрдугаар хамгаалалтын бүсүүдийн зээл шийдвэрлэх эрхийн хүрээнээс давсан зээл болон эрсдэлийн саналыг хэлэлцэн шийдвэрлэх чиг үүрэгтэй болно.
- **Үйл Ажиллагааны Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо** нь Банкны хяналтанд суурилсан үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцооны хэрэгжилтийг хянах, үйл ажиллагааны эрсдэлийг удирдах чиг үүрэгтэй болно.

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.1. ОРШИЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)****Эрсдэлийн цар хүрээ, төрөл**

Банк эрсдэл бүрт холбогдох хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хэм хэмжээг тодорхойлдог бөгөөд учирч болох эрсдэлийн цар хүрээг төрлүүдээр нь дараах байдлаар тодорхойлсон. Үүнд:

- **Зээлийн эрсдэл**, зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадаагүйн улмаас хүлээж болзошгүй алдагдал;
- **Зээлийн төвлөрлийн эрсдэл**, хэт их зээлийн төвлөрлийн улмаас үүсэх алдагдал;
- **Зах зээлийн эрсдэл**, зах зээлийн үнийн өөрчлөлтөөс орлого болон хөрөнгийн хэмжээнд хүлээж болзошгүй алдагдал;
- **Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний эрсдэл**, хязгаарлагдмал өөрийн хөрөнгийн улмаас бизнесийн үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэх чадваргүй болох эсвэл зохицуулагч байгууллагын өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний шаардлагыг хангаж чадахгүй болох;
- **Хөрвөх чадварын эрсдэл**, хөрөнгийн өсөлтийг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн дутагдалд орох болон хүлээсэн үүргээ цаг хугацаанд нь биелүүлэх чадваргүй болох;
- **Үйл ажиллагааны эрсдэл** (авилга, залиланг оролцуулан), дотоод процесс, хүний нөөц болон системийн үйл ажиллагаа хангалтгүй буюу доголдолтой, эсвэл гадны хүчин зүйлсийн (үүнд эрх зүйн эрсдэлийг оролцуулан) улмаас үүсэх хүлээж болзошгүй алдагдал;
- **Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл**, мэдээлэл алдагдах, мэдээллийн системд халдлага хийх эсвэл түүнийг зөрчсөний улмаас үүсэх гарз хохирол болон алдагдал;
- **Ёс зүйн эрсдэл**, банкны ёс зүйн дүрмийг зөрчсөн эсвэл харилцагчидтай шударга харилцах зарчмыг баримтлаагүйн улмаас хүлээж болзошгүй алдагдал;
- **Хянан нийцүүлэлтийн эрсдэл**, хянан нийцүүлэлтийг хангаж ажиллаагүйн улмаас үүсэх алдагдал;
- **Нэр хүндийн эрсдэл**, банкны нэр хүндэд хохирол учрах, улмаар орлогын хэмжээнд алдагдал үүсэх эрсдэл;
- **Стратегийн эрсдэл**, банкны стратегийг оновчтой төлөвлөж чадаагүйн улмаас ашигтай ажиллах, орлого олох боломжоо алдах эрсдэл.

Эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээ, Стресс тест, Эрсдэлийн тайлагнал

Банкны эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээ нь Банкны бизнес төлөвлөгөөтэй уялдсан байдаг бөгөөд дараах нэр томъёог ашигладаг. Үүнд:

- **Эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээ** гэдэгт Банк стратеги зорилт болон бизнесийн төлөвлөгөөндөө хүрэхэд эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээг;
- **Эрсдэлийн хязгаар** гэдэгт Банкны эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх үзүүлэлтийг;
- **Эрсдэл даах чадвар** гэдэгт зохицуулагч байгууллагын тавьсан хязгаарлалтын хүрээнд Банкны хүлээж чадах эрсдэлийн хэмжээг;
- **Стресс гүйцэтгэл** гэдэгт урьдчилж тодорхойлогдсон стресс нөхцөлүүдэд хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн гүйцэтгэлийг хэлнэ.

Банкны эрсдэлийн удирдлага хариуцсан нэгж нь эрсдэлийн төрлүүдийн хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэм хэмжээний хэрэгжилтэд тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Банк санхүүгийн гүйцэтгэл болон төлөвлөлтийг хөнгөн болон хүнд уналтын гэсэн хоёр цочирлын сценариудад үнэлэхээс гадна эдгээр сценариудад ороогүй бусад нөхцлүүдийн хувьд болзошгүй эрсдэлийн сценари болон шинжилгээгээр Банкны эрсдэл даах чадварыг мөн үнэлдэг болно.

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.2. ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ**

Банкны зээлийн эрсдэлийг удирдах ерөнхий журам нь Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог тодорхойлох, хүлээн зөвшөөрөх зээлийн эрсдэлийн хэм хэмжээ, эрсдэлийн хязгаар болон Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд зээлийн эрсдэлийг зохистой удирдах ерөнхий зарчим болон үйл ажиллагааг тодорхойлж зохицуулдаг.

Банкны зээлийн эрсдэлийн тогтолцооны хүрээнд, бизнесийн нэгж нь харилцагчаа сонгох, тэдгээрт тохирсон бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, нөхцөлийг санал болгох, тэдгээрийн зээл төлөх чадварыг үнэлэх, зээлийн гэрээний үүргийг хангуулахаар барьцаалах хөрөнгийг үнэлэх, зээлийг төлүүлэх, хянах, анхаарал татсан зээлийг илрүүлэх, эрсдэлтэй зээлийг төлүүлэхтэй холбоотойгоор шаардлагатай арга хэмжээг авах чиг үүрэгтэй байна.

Эрсдэл хариуцсан нэгж нь зээлийн үйл ажиллагаатай холбоотой ерөнхий үйл ажиллагааны журмыг боловсруулах, зээлийн эрсдэлтэй холбоотой хязгаарууд, хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хэм хэмжээг тогтоох, батлуулах, зээлийн эрсдэлийг хянах болон бизнесийн нэгжийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, заавар зөвлөмжөөр ханган ажиллах чиг үүрэгтэй байна.

Банк санхүүгийн хөрөнгийн хүлээгдэж буй алдагдлыг СТОУС 9-ийн дагуу бүлгийн болон тусгайлсан үнэлгээ хийж шинжилдэг.

Тусгайлсан үнэлгээгээр үнэлсэн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

Банк нь өндөр дүнтэй зээл ба урьдчилгаанд нэг бүрчлэн зээлийн эрсдэлийн тохирох санг тооцдог. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хэмжээг тодорхойлоход зээлдэгчийн бизнес төлөвлөгөөний тогтвортой байдал, санхүүгийн хүндрэл тохиолдсон үед гүйцэтгэлээ сайжруулах чадвар, дампуурал тохиолдсон үед хүлээн авах төлбөрүүд болон хүлээгдэж буй ногдол ашгийн төлбөрүүд, санхүүгийн өөр бусад дэмжлэг авах боломжууд, барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хугацаа зэргийг зайлшгүй авч үздэг. Үнэ цэнийн бууралтаас үүсэх алдагдлын хэмжээг, гэнэтийн үйл явдлуудын улмаас илүү нухацтай авч үзэх шаардлагатай байгаагаас бусад тохиолдолд тухай бүр тайлант өдрөөр үнэлнэ.

Бүлгийн үнэлгээгээр үнэлсэн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

Дангаараа чухал ач холбогдолгүй бүх зээл ба урьдчилгаа болон дангаараа чухал ач холбогдолтой боловч тусгайлсан үнэлгээгээр үнэ цэнэ бууралтын бодит нотолгоо гарч ирээгүй зээл ба урьдчилгаануудыг бүлэглэн, бүлэг тус бүр дээр хүлээж болзошгүй алдагдлыг тооцно. Удирдлагын зүгээс бүлгийн үнэлгээг хагас жил тутамд бүлэг тус бүрт ялгаатай шинжилгээнд үндэслэн хийнэ.

Бүлгийн үнэлгээнд тусгайлсан үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй боловч тэдгээрийг багтаасан багцын түвшинд оршин байх магадлал бүхий үнэ цэнийн бууралтыг тооцдог. Хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээг хүлээгдэж буй эдийн засгийн нөхцөл байдал, шатлалын зэрэглэл тус бүрийн төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал (ТТБМ) болон алдагдал үүсэх магадлал (АҮМ)-д үндэслэн тогтоодог.

Банк нь эдийн засгийн өнөөгийн байдал болон эдийн засгийн төлвийг харгалзан ирэх 12 сарын хугацааны төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал (ТТБМ) болон алдагдал үүсэх магадлал (АҮМ)-ын хувь хэмжээг тооцоолдог. ДНБ-ний өсөлт болон төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал хоорондын хамаарал өндөр байдаг тул төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал (ТТБМ) болон алдагдал үүсэх магадлал (АҮМ)-ын параметруудийг эдийн засгийн төлөв байдалтай уялдуулан жигнэн тооцсон хувь нь ирээдүйн макро эдийн засгийн төлөв байдлыг тусгасан байдаг.

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

Банк үнэ цэнийн бууралтын шатлалын түвшинг дараах байдлаар тодорхойлдог. Үүнд:

Түвшин 1: Хэвийн багцад Монголбанкны холбогдох журмын дагуу хэвийн ангилалтай ба 30 хүртэл хоногоор хугацаа хэтэрсэн хөрөнгүүд хамаарна. Эдгээр хөрөнгийн хувьд ирэх 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээг тооцно.

Түвшин 2: Чанар нь муудаж буй багцад 31-ээс 90 хүртэл хоногоор хугацаа хэтэрсэн, бүтэц өөрчилсөн болон ангилал нь хэвийн боловч дотоодын үнэлгээгээр анхаарал татаж буй хөрөнгүүд хамаарна. Эдгээр хөрөнгүүдийн хувьд гэрээний хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээг тооцно.

Түвшин 3: Чанар нь муудсан багцад Монголбанкны холбогдох журмын дагуу хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу ангилалтай буюу чанаргүй ангилалтай хөрөнгүүд хамаарна. Эдгээр хөрөнгүүдийн хувьд гэрээний хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээг тооцно.

Эрсдэл хариуцсан захирал болон Санхүү хариуцсан захирал нь зээлийн үнэ цэн бууралтын сан нь Банкны бодлоготой нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж ажилладаг.

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгийн түвшин тус бүрийн хүлээгдэж буй алдагдал болон түвшин хоорондын шилжилт хөдөлгөөнийг харуулав.

Хорогдуулсан өртгөөрх бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	169,019,735	-	-	169,019,735
Шинээр бий болсон	92,462,333	-	-	92,462,333
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(139,258,478)	-	-	(139,258,478)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	122,223,590	-	-	122,223,590
2018 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр				
2018 оны 1-р сарын 1-нээр				
дахин тайлагнасан	313,373,833	-	-	313,373,833
Шинээр бий болсон	56,466,730	-	-	56,466,730
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(200,820,828)	-	-	(200,820,828)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	169,019,735	-	-	169,019,735
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2017 оны 12-р сарын 31-нээр	-	-	-	-
СТОУС 9-н тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	1,056,915	-	-	1,056,915
2018 оны 1-р сарын 1-нээр				
дахин тайлагнасан	1,056,915	-	-	1,056,915
Тайлант жилийн буцаалт	(1,056,915)	-	-	(1,056,915)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	-	-	-	-

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үнэ цэнийн бууралтад үндэслэсэн хорогдуулсан өртгөөрх ба бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэдэг харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
	12 сараар	Дуусах	Дуусах	
	мян.төг	хугацаагаар	хугацаагаар	мян.төг
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31-нээр				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	1,703,512,049	173,852,525	101,305,581	1,978,670,155
Шинээр бий болсон	735,127,247	19,637,549	2,697,028	757,461,824
Дансны үнийн шилжилт				
- Түвшин 1-с түвшин 2, 3-т	(22,276,270)	11,091,046	11,185,224	-
- Түвшин 2-с түвшин 1, 3-т	50,407,803	(73,531,917)	23,124,114	-
- Түвшин 3-с түвшин 1, 2-т	733,093	628,524	(1,361,617)	-
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(781,932,825)	(51,994,701)	(23,679,585)	(857,607,111)
Сангаас хаасан	(100,485)	(34,172)	(25,309,267)	(25,443,924)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	1,685,470,612	79,648,854	87,961,478	1,853,080,944
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	9,957,739	3,248,953	51,929,114	65,135,806
Тайлант жилд байгуулсан	12,212,613	6,994,325	13,113,664	32,320,602
Дансны үнийн шилжилт				
- Түвшин 1-с түвшин 2, 3-т	(6,816,834)	222,158	6,594,676	-
- Түвшин 2-с түвшин 1, 3-т	430,846	(7,496,574)	7,065,728	-
- Түвшин 3-с түвшин 1, 2-т	7,931	23,966	(31,897)	-
Тайлант жилийн буцаалт	(2,875,301)	(1,243,385)	(9,380,389)	(13,499,075)
Сангаас хаасан	(100,485)	(34,172)	(25,309,267)	(25,443,924)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	12,816,509	1,715,271	43,981,629	58,513,409
2018 оны 12-р сарын 31-нээр				
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	1,158,711,610	153,885,311	111,912,703	1,424,509,624
Шинээр бий болсон	1,304,777,230	105,211,588	10,606,958	1,420,595,776
Дансны үнийн шилжилт				
- Түвшин 1-с түвшин 2, 3-т	(21,044,748)	14,875,825	6,168,923	-
- Түвшин 2-с түвшин 1, 3-т	19,038,390	(22,721,177)	3,682,787	-
- Түвшин 3-с түвшин 1, 2-т	739,864	650,394	(1,390,258)	-
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(758,627,424)	(78,041,203)	(26,761,003)	(863,429,630)
Сангаас хаасан	(82,873)	(8,213)	(2,914,529)	(3,005,615)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	1,703,512,049	173,852,525	101,305,581	1,978,670,155
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга				
2017 оны 12-р сарын 31-нээр	-	-	-	80,406,810
СТОУС 9-н тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	-	-	-	(6,383,415)
2018 оны 1-р сарын 1-нээр дахин тайлагнасан	20,021,960	6,400,375	47,601,060	74,023,395
Тайлант жилд байгуулсан	7,465,759	1,843,298	7,774,626	17,083,683
Дансны үнийн шилжилт				
- Түвшин 1-с түвшин 2, 3-т	(3,426,815)	263,761	3,163,054	-
- Түвшин 2-с түвшин 1, 3-т	112,631	(1,792,934)	1,680,303	-
- Түвшин 3-с түвшин 1, 2-т	6,131	119,812	(125,943)	-
Тайлант жилийн буцаалт	(14,139,054)	(3,577,146)	(5,249,457)	(22,965,657)
Сангаас хаасан	(82,873)	(8,213)	(2,914,529)	(3,005,615)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	9,957,739	3,248,953	51,929,114	65,135,806

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаас

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12-р сарын 31-нээр				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	174,759,740	-	-	174,759,740
Шинээр бий болсон	464,922,225			464,922,225
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(171,915,426)			(171,915,426)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	467,766,539	-	-	467,766,539

Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	43,446	-	-	43,446
Тайлант хугацаанд байгуулсан	11,750	-	-	11,750
Тайлант жилийн буцаалт	(29,804)		-	(29,804)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	25,392	-	-	25,392

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12-р сарын 31-нээр				
2018 оны 1-р сарын 1-нээр	578,346,270	2,129	-	578,348,399
Шинээр бий болсон	169,172,191	-	-	169,172,191
Хугацаа дуусч данснаас хассан	(572,758,721)	(2,129)	-	(572,760,850)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	174,759,740	-	-	174,759,740

Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

	Түвшин 1 12 сараар мян.төг	Түвшин 2 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Түвшин 3 Дуусах хугацаагаар мян.төг	Нийт мян.төг
2017 оны 12-р сарын 31-нээр	-	-	-	-
СТОУС 9-н тохируулга (хуримтлагдсан ашиг)	1,708,612	-	-	1,708,612
2018 оны 1-р сарын 1-нээр дахин тайлагнасан	1,708,387	225	-	1,708,612
Тайлант жилийн буцаалт	(1,664,941)	(225)	-	(1,665,166)
2018 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэ	43,446	-	-	43,446

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн баталгаа, батлан даалтыг тооцохгүйгээр зээлд учирч болзошгүй эрсдэлийн дээд хэмжээг авч үзвэл:

Доорх хүснэгт нь тайлан тэнцлийн үзүүлэлт бүрийн хувьд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг харуулсан байна. Эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг барьцаа хөрөнгөөр эрсдэлийг бууруулахаас өмнөх нийт дүнгээр илэрхийлсэн болно.

Ангилал тус бүрээр	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Хорогдуулсан өртгөөрх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,783,207,200	1,925,310,197
Хорогдуулсан өртгөөрх бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	854,687,126	613,939,703
Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаас	467,766,539	174,759,740
БҮЦБДО-д бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	69,873,744	53,359,958
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	15,155,442	7,397,132
Санхүүгийн баталгаа	71,009,847	94,348,914
Зээл, түүнтэй адилтгах хүлээж болзошгүй үүрэг	51,088,592	96,364,859
Нийт	3,312,788,490	2,965,480,503

Бодит үнээр бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд дээрх дүнгүүд нь өнөөгийн зээлийн эрсдэлийн өртөлтийг харуулсан ба энэ нь ирээдүйд үнэ цэн өөрчлөгдөхөөс шалтгаалж бий болж болох эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулаагүй болно.

Эрсдэлийн төвлөрөл (эдийн засгийн салбараар)

Доорх хүснэгтэнд Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг эдийн засгийн салбарын зорилгоор нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнийг авч үзэхээс өмнөх болон дараах дүнгээр) нь үзүүлэв.

Хорогдуулсан өртгөөрх бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж

Эдийн засгийн салбар	2019		2018	
	мян.төг	%	мян.төг	%
Төвбанк	732,463,536	85.7	444,919,968	72.5
Арилжааны банк	122,223,590	14.3	169,019,735	27.5
Нийт	854,687,126	100.0	613,939,703	100.0

Хорогдуулсан өртгөөрх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Эдийн засгийн салбар	2019		2018	
	мян.төг	%	мян.төг	%
Худалдаа	430,032,601	23.2	423,496,799	21.4
Орон сууц	186,573,531	10.1	182,611,581	9.2
Үйлдвэрлэл	226,225,164	12.2	265,926,560	13.4
Үйлчилгээ	191,480,706	10.3	203,196,622	10.3
Хэрэглээ	430,357,626	23.2	514,600,588	26.0
Барилга	105,763,718	5.7	106,041,477	5.4
Бусад	65,121,481	3.5	66,971,534	3.4
Хадгаламж барьцаалсан	158,211,190	8.5	136,624,522	6.9
Уул уурхай	29,157,835	1.6	41,457,441	2.1
Хөдөө аж ахуй	30,157,092	1.6	37,743,031	1.9
Нийт	1,853,080,944	100.0	1,978,670,155	100.0

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаас

	2019		2018	
Эдийн засгийн салбар	мян.төг	%	мян.төг	%
Төвбанк	467,766,539	100.0	174,759,740	100.0
Нийт	467,766,539	100.0	174,759,740	100.0

Зээл, түүнтэй адилтгах хүлээж болзошгүй үүрэг

	2019		2018	
Эдийн засгийн салбар	мян.төг	%	мян.төг	%
Иргэд				
Барьцаагүй зээл	6,457,232	12.6	10,286,885	10.7
Бичил бизнесийн зээл	6,619,849	13.0	1,661,735	1.7
Бизнесийн зээл	12,611,360	24.7	20,660,139	21.4
ЖДБ ба байгууллага				
Худалдаа	12,940,037	25.3	30,992,341	32.2
Үйлдвэрлэл	8,802,305	17.2	7,521,566	7.8
Үйлчилгээ	1,246,049	2.5	3,185,122	3.3
Барилга	2,409,139	4.7	632,309	0.7
Бусад	-	-	21,424,717	22.2
Уул уурхай	2,621	0.0	-	-
Хөдөө аж ахуй	-	-	45	0.0
Нийт	51,088,592	100.0	96,364,859	100.0

Санхүүгийн баталгаа (Эх үүсвэргүй)

	2019		2018	
Баталгаа	мян.төг	%	мян.төг	%
Худалдаа	20,008,414	28.2	37,513,913	39.8
Үйлчилгээ	23,552,569	33.2	26,874,664	28.5
Үйлдвэрлэл	5,701,242	8.0	13,260,035	14.1
Барилга	19,564,244	27.6	11,064,370	11.7
Уул уурхай	1,698,625	2.3	5,393,819	5.7
Бусад	419,186	0.6	239,970	0.3
Хөдөө аж ахуй	65,567	0.1	2,143	0.0
Нийт	71,009,847	100.0	94,348,914	100.0

34 ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)****Зээлийн барьцаа хөрөнгө**

Зээлдэгч буюу харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ болон тэдгээрт олгох зээлийн төрлөөс хамааран барьцаа хөрөнгийн шаардлагыг тодорхойлдог. Банкны зээлийн эрсдэлийг удирдах ерөнхий журам нь барьцаалах эд хөрөнгийн төрөл болон тэдгээрийн зээлд зөвшөөрөх хувийг тодорхойлсон байдаг.

Банкны барьцаалах эд хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Үл хөдлөх эд хөрөнгийн хувьд барилга, байгууламж, хашаа байшин (газрын хамт) болон газар;
- (ii) Хөдлөх хөрөнгийн хувьд тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, харилцах хадгаламж, мал, бараа материал, баталгаа, батлан даалт болон биет бус хөрөнгө.

Банк нь барьцаа хөрөнгүүдийн биет байдал болон зах зээлийн үнийг тогтмол хянадаг. Зээлийн эрсдэлийн сангийн хүрэлцээг тооцохын тулд барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнийг хянадаг ба шаардлагатай бол гэрээнд заасны дагуу нэмэлт хөрөнгө барьцаалдаг.

Барьцаа хөрөнгийн төрөл:	2019 мян.төг	2018 мян.төг
Үл хөдлөх хөрөнгө	2,358,533,009	2,369,539,582
Хадгаламж	303,617,400	276,182,598
Тээврийн хэрэгсэл	208,475,450	209,185,157
Тоног төхөөрөмж	83,055,195	107,429,622
Бараа материал	930,219,691	988,027,051
Бусад	740,201,406	902,867,607
Нийт	4,624,102,151	4,853,231,617

Санхүүгийн хөрөнгийн чанар

Банк зээл ба урьдчилгааны чанарыг дараах байдлаа зэрэглэлээр ангилдаг. Үүнд:

<u>Зээлийн зэрэглэл</u>	<u>Мүүди Рейтинг</u>	<u>Тодорхойлолт</u>
A	Aaa - A3	Маш сайн
B	Baa1 - B3	Сайн
C	Caa1 - Caa3	Хангалттай
D	Ca	Анхаарал татсан
E	C, D	Үнэ цэнийн бууралттай

Энэхүү зээлийн зэрэглэлийн үнэлгээний аргачлал нь зээлийн эргэн төлөлт хийгдсэн байдал, зээл барьцаа хөрөнгө, зээлийн зориулалт гэх мэт эрсдэлийн үзүүлэлтүүдийг үнэлж зээлийн зэрэглэлийг тогтоодог. Ингэснээр зээл болон урьдчилгааны чанарыг сегмент дотор нь бүлэглэх, харьцуулах боломжийг олгодог.

Үүнээс гадна Банк олон улсын зэрэглэл тогтоох байгууллагаас тогтоосон зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг бусад банк болон санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө болон санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын чанарыг үнэлэхэд ашигладаг. Банк нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй санхүүгийн хөрөнгө оруулалтад үнэлгээ тогтоодоггүй.

Доорх хүснэгтэд нийт санхүүгийн хөрөнгүүдийг дээр дурдсан зээлийн зэрэглэлийн үнэлгээ болон олон улсын байгууллагаас тогтоосон зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээнд үндэслэн үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй дүнгээр үзүүлэв.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн хөрөнгийн чанар (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөрх бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж
2019

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Зэрэглэл	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Маш сайн	10,880,017	-	-	10,880,017
Сайн	111,343,573	-	-	111,343,573
Хангалттай	-	-	-	-
Анхаарал татсан	-	-	-	-
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	-	-
Нийт	122,223,590	-	-	122,223,590
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	-	-	-	-
Дансны үнэ	122,223,590	-	-	122,223,590

Хорогдуулсан өртгөөрх ба БҮЦБДО-д бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа
2019

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Зэрэглэл	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Маш сайн	380,780,858	-	-	380,780,858
Сайн	255,636,556	-	-	255,636,556
Хангалттай	1,005,043,290	-	-	1,005,043,290
Анхаарал татсан	44,009,908	79,648,854	-	123,658,762
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	87,961,478	87,961,478
Нийт	1,685,470,612	79,648,854	87,961,478	1,853,080,944
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(12,816,509)	(1,715,271)	(43,981,629)	(58,513,409)
Дансны үнэ	1,672,654,103	77,933,583	43,979,849	1,794,567,535

2018

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Зэрэглэл	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Маш сайн	46,490,332	-	-	46,490,332
Сайн	122,529,403	-	-	122,529,403
Хангалттай	-	-	-	-
Анхаарал татсан	-	-	-	-
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	-	-
Нийт	169,019,735	-	-	169,019,735
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	-	-	-	-
Дансны үнэ	169,019,735	-	-	169,019,735

2018

	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Зэрэглэл	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Маш сайн	314,927,914	-	-	314,927,914
Сайн	354,708,321	-	-	354,708,321
Хангалттай	997,646,368	-	-	997,646,368
Анхаарал татсан	36,229,446	173,852,525	-	210,081,971
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	101,305,581	101,305,581
Нийт	1,703,512,049	173,852,525	101,305,581	1,978,670,155
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(9,957,739)	(3,248,953)	(51,929,114)	(65,135,806)
Дансны үнэ	1,693,554,310	170,603,572	49,376,467	1,913,534,349

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн хөрөнгийн чанар (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн үнэт цаас

	2019				2018			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Зэрэглэл								
Маш сайн	-	-	-	-	-	-	-	-
Сайн	467,766,539	-	-	467,766,539	174,759,740	-	-	174,759,740
Хангалттай	-	-	-	-	-	-	-	-
Анхаарал татсан	-	-	-	-	-	-	-	-
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	-	-	-	-	-	-
Нийт	467,766,539	-	-	467,766,539	174,759,740	-	-	174,759,740
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(25,392)	-	-	(25,392)	(43,446)	-	-	(43,446)
Дансны үнэ	467,741,147	-	-	467,741,147	174,716,294	-	-	174,716,294

Зээлийн үүрэг хариуцлага

	2019				2018			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг	12 сараар	Дуусах хугацаагаар	Дуусах хугацаагаар	мян.төг
Зэрэглэл								
Маш сайн	9,722,811	-	-	9,722,811	2,164,665	-	-	2,164,665
Сайн	9,870,168	-	-	9,870,168	5,499,961	-	-	5,499,961
Хангалттай	31,433,716	-	-	31,433,716	85,324,264	-	-	85,324,264
Анхаарал татсан	15,125	45,516	-	60,641	-	3,375,961	-	3,375,961
Үнэ цэнийн бууралттай	-	-	1,256	1,256	-	-	8	8
Нийт	51,041,820	45,516	1,256	51,088,592	92,988,890	3,375,961	8	96,364,859
Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(131,448)	(527)	(423)	(132,398)	(229,697)	(27,046)	(2)	(256,745)
Дансны үнэ	50,910,372	44,989	833	50,956,194	92,759,193	3,348,915	6	96,108,114

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.2 ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийн насжилтын шинжилгээг дор үзүүлэв.

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтанд ороогүй санхүүгийн хөрөнгүүдийн насжилтын шинжилгээ

	2019	
	Нийт дансны үнэ мян.төг	Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
0-30	12,543,974	248,668
31-60	8,707,303	265,421
61-90	56,273,565	1,273,785
91-180	19,601,152	10,100,797
181-ээс дээш хоног	67,500,605	31,894,916
Нийт	164,626,599	43,783,587

	2018	
	Нийт дансны үнэ мян.төг	Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
0-30	15,776,677	308,946
31-60	2,010,102	41,121
61-90	23,076,491	538,479
91-180	7,403,095	2,706,062
181-ээс дээш хоног	93,902,486	45,911,582
Нийт	142,168,851	49,506,190

32.3 ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ЭРСДЭЛ

Банк хөрөнгийн өсөлтийг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн хомсдолд орох болон хүлээсэн үүргээ цаг хугацаанд нь биелүүлэх чадваргүй болох эрсдэлийг хөрвөх чадварын эрсдэл гэнэ. Банк хөрвөх чадварын эрсдэлийн хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хэм хэмжээг тодорхойлсон бөгөөд энэ нь харилцагчдын гэнэтийн их хэмжээний бэлэн мөнгөний татан авалтын үед хүлээсэн үүргээ биелүүлэх чадвар бүхий хөрвөх чадварын харьцаа үзүүлэлтийн доод хэмжээг тогтоосон байдаг. Түүнчлэн Банк нь нийт харилцагчдын төгрөгийн хадгаламжийн 10.5%, гадаад валютын хадгаламжийн 12.0%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкинд заавал байршуулах ёстой.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Доорх хүснэгтэд банкны санхүүгийн өр төлбөрүүдийн дуусгавар болох хугацааг аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүргүүдэд үндэслэн харууллаа. Урьдчилан мэдэгдсэний үндсэн дээр төлөгдөх ёстой өр төлбөрийн хувьд уг мэдэгдэл тэр даруй ирсэн гэж тооцсон боловч Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүдэд үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.3 ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

	Хугацаагүй	3 сараас доош	3 – 6 сар	6 сараас 1 жил хүртэл	1 - 5 жил	5-аас дээш жил	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 12 дугаар сарын 31								
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд								
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	-	2,199,963	2,488,227	539,270	-	-	5,227,460	5,227,460
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр								
Репо хэлцэл	-	297,898,939	-	-	-	-	297,898,939	297,898,939
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	9,734,992	5,725,329	-	-	-	-	15,460,321	12,229,311
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	626,099,457	232,606,251	296,261,368	341,012,004	187,945,776	411,078,930	2,095,003,786	1,843,180,057
Зээлээр авсан санхүүжилт	-	61,238,342	90,981,362	226,741,132	624,997,224	14,614,932	1,018,572,992	895,987,384
Хоёрдогч өглөг	-	1,255,582	1,255,581	57,150,262	-	-	59,661,425	54,415,887
Түрээсийн өр төлбөр	-	1,041,128	746,172	2,239,099	1,314,565	-	5,340,964	4,867,446
Бусад өр төлбөр	-	19,446,872	3,666,782	3,533,486	44,512,166	6,586,134	77,745,440	77,745,440
Нийт	635,834,449	621,412,406	395,399,492	631,215,253	858,769,731	432,279,996	3,574,911,327	3,191,551,924

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.3 ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

	Хугацаагүй	3 сараас доош сар	3 – 6 сар	6 сараас 1 жил хүртэл	1 - 5 жил	5-аас дээш жил	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31								
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд								
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	-	1,325,897	2,628,407	-	301,210	-	4,255,514	4,255,514
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр								
Репо хэлцэл	-	168,328,334	-	-	-	-	168,328,334	168,328,334
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	52,942,520	12,487,653	-	-	-	-	65,430,173	63,079,408
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	560,025,743	173,836,772	188,223,678	370,263,049	165,356,618	360,845,187	1,818,551,047	1,590,379,822
Зээлээр авсан санхүүжилт	-	25,103,188	122,620,535	341,622,352	429,124,215	19,819,744	938,290,034	845,837,178
Хоёрдогч өглөг	-	2,588,153	4,831,217	5,176,304	115,443,250	-	128,038,924	107,333,707
Бусад өр төлбөр	-	25,174,736	249,943	1,831,839	24,223,307	6,656,950	58,136,775	58,136,775
Нийт	612,968,263	408,844,733	318,553,780	718,893,544	734,448,600	387,321,881	3,181,030,801	2,837,350,738

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.3 ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Доорхи хүснэгтэнд болзошгүй өр төлбөр болон үүрэг хариуцлагуудыг гэрээгээр дуусах хугацаагаар нь ангилж харуулав.

	Хугацаагүй	3 сараас доош сар	3 – 6 сар	6 сараас 1 жил хүртэл	1 - 5 жил	5-аас дээш жил	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 12 дугаар сарын 31							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 29)	11,518,812	11,377,160	15,086,740	16,786,454	16,240,681	-	71,009,847
Санхүүгийн үүрэг хариуцлага (Тодруулга 29)	1,191,461	4,656,532	11,960,323	15,675,678	17,604,598	-	51,088,592
Нийт	12,710,273	16,033,692	27,047,063	32,462,132	33,845,279	-	122,098,439
2018 оны 12 дугаар сарын 31							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 29)	19,766,848	14,954,909	16,665,631	21,949,611	21,011,915	-	94,348,914
Санхүүгийн үүрэг хариуцлага (Тодруулга 29)	627,521	1,065,124	3,221,377	15,214,633	76,235,997	207	96,364,859
Нийт	20,394,369	16,020,033	19,887,008	37,164,244	97,247,912	207	190,713,773

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**34.4 ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ**

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн зах зээл дээрх сөрөг өөрчлөлт болон үнийн хэлбэлзлээс эдийн засгийн үнэ цэнэ, орлогын хэмжээнд учирч болох алдагдлыг хэлнэ. Банкны зах зээлийн эрсдэлийг удирдах ерөнхий журам нь Банкны санхүүгийн эрсдэлүүд болох зах зээл, өөрийн хөрөнгө, хөрвөх чадварын эрсдэлийг зохистой хэмжээнд удирдах, улмаар өөрийн хөрөнгө болон хөрвөх чадвартай активын нөөцийг үр ашигтай боломжит түвшинд байлгахад чиглэсэн байдаг.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Хүүгийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшний өөрчлөлт болон түүний тогтворгүй байдлаас банканд үүсэх сөрөг нөлөө болон алдагдлыг хэлнэ. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг. Банкны эрсдэлийн удирдлага хариуцсан нэгж нь хүүгийн полизид хүлээн зөвшөөрөгдсөн эрсдэлийн хэм хэмжээний хэрэгжилтэд тогтмол хяналт тавин ажилладаг.

Дараах хүснэгтэнд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2018 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

	2019	2019	2018	2018
	Өсөлт/ (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж мян.төг	(Өсөлт/ (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж мян.төг
Валют				
Америк доллар	+120	861,225	+120	(1,265,186)
Төгрөг	+120	(2,034,494)	+120	(4,951,995)
Америк доллар	-120	(861,225)	-120	1,265,186
Төгрөг	-120	2,034,494	-120	4,951,995

Гадаад валютын эрсдэл

Гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэдэг нь гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт болон ханшийн тогтворгүй байдлаас Банкинд үүсэх сөрөг нөлөө болон алдагдлыг хэлнэ. Банк нь гадаад валютын позицуудын эрсдэлийн хязгааруудыг тогтоож, тэдгээрийн гүйцэтгэл хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээндээ байгаа эсэхэд тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Үүнээс гадна Банк гадаад валютын эрсдэлийг удирдах болон үнэлэхдээ "Хамгийн их эрсдэлийг тооцох аргачлал" (ХИЭТА)-ыг ашигладаг.

Хамгийн их эрсдэлийг тооцох аргачлал

ХИЭТА нь Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын салшгүй нэг хэсэг бөгөөд 2007 оны 3 дугаар сараас эхлэн үйл ажиллагаандаа хэрэглэж байна. Энэхүү аргачлалыг зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Өөрөөр хэлбэл зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүдэд гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк гадаад валютын позицоос үүсэх нэг өдрийн болзошгүй алдагдлын хэмжээ болох ХИЭТА-ыг 99 хувийн итгэлцлийн түвшинд вариаци/ковариацийн аргачлалыг ашиглаж тооцдог. Гадаад валютын полизид үүсч болох ХИЭТА алдагдлын хэмжээг 99 хувийн итгэлцлийн түвшинд тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд

	Вариаци / Ковариаци мян.төг		Вариаци / Ковариаци мян.төг
2019.12.31-ний өдөр	8,766	2018.12.31-ний өдөр	62,197
2019 оны өдрийн дундаж	41,539	2018 оны өдрийн дундаж	67,435
2019 оны дээд хэмжээ	186,697	2018 оны дээд хэмжээ	338,885
2019 оны доод хэмжээ	4,907	2018 оны доод хэмжээ	13,138

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.4 ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Гадаад валютын эрсдэл (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 12 дугаар сарын 31					
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	408,364,177	130,581,723	9,782,333	22,474,019	571,202,252
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	143,083,618	69,960,645	-	-	213,044,263
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд					
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	93,042,584	834,074,395	-	-	927,116,979
Үнэт цаас	34,916,469	-	-	-	34,916,469
БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө					
Өмчийн үнэт цаас	3,383,754	-	-	-	3,383,754
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	68,782,951	-	-	-	68,782,951
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө					
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	3,300,751	109,893,585	2,330,812	6,698,442	122,223,590
Өрийн үнэт цаас	467,741,147	-	-	-	467,741,147
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,595,125,875	130,135,334	437,313	86,062	1,725,784,584
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	8,921,872	5,985,260	27,965	7,716	14,942,813
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,826,663,198	1,280,630,942	12,578,423	29,266,239	4,149,138,802
Санхүүгийн өр төлбөр					
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд					
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	744,197,414	98,270,044	-	-	842,467,458
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр					
Репо хэлцэл	297,898,939	-	-	-	297,898,939
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	1,419,318	6,944,391	1,065,089	2,800,513	12,229,311
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,399,084,962	410,728,111	10,441,206	22,925,778	1,843,180,057
Зээлээр авсан эх үүсвэр	147,762,631	748,224,753	-	-	895,987,384
Хоёрдогч өглөг	-	54,415,887	-	-	54,415,887
Түрээсийн өр төлбөр	4,867,446	-	-	-	4,867,446
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	49,516,914	28,152,537	31,355	44,634	77,745,440
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,644,747,624	1,346,735,723	11,537,650	25,770,925	4,028,791,922
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	181,915,574	(66,104,781)	1,040,773	3,495,314	120,346,880

* Үүссэн валют тус бүрийн нийт дүнгээр илэрхийлсэн

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2019 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.4 ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Гадаад валютын эрсдэл (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31					
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	164,724,761	120,316,963	6,898,565	19,180,146	311,120,435
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц	141,871,056	44,121,528	-	-	185,992,584
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд					
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	58,983,953	766,185,137	-	-	825,169,090
Үнэт цаас	42,816,794	-	-	-	42,816,794
БҮЦБДО-д бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө					
Өмчийн үнэт цаас	3,332,261	-	-	-	3,332,261
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	52,705,192	-	-	-	52,705,192
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө					
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	33,783,795	117,028,509	3,598,946	14,608,485	169,019,735
Өрийн үнэт цаас	174,716,294	-	-	-	174,716,294
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,655,540,864	203,011,030	2,263,936	13,327	1,860,829,157
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	6,090,639	1,100,662	15,363	17,355	7,224,019
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,334,565,609	1,251,763,829	12,776,810	33,819,313	3,632,925,561
Санхүүгийн өр төлбөр					
БҮЦАА-д бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд					
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	644,640,953	63,165,788	-	9,576,000	717,382,741
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр					
Репо хэлцэл	168,328,334	-	-	-	168,328,334
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	41,193,584	20,229,281	1,162,113	494,430	63,079,408
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,261,312,313	305,967,279	9,623,569	13,476,661	1,590,379,822
Зээлээр авсан эх үүсвэр	136,408,147	707,324,082	2,104,949	-	845,837,178
Хоёрдогч өглөг	-	107,333,707	-	-	107,333,707
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	25,461,676	24,166,953	1,078	8,507,068	58,136,775
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,277,345,007	1,228,187,090	12,891,709	32,054,159	3,550,477,965
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	57,220,602	23,576,739	(114,899)	1,765,154	82,447,596

* Үүссэн валют тус бүрийн нийт дүнгээр илэрхийлсэн

34. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

34.4 ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл

Урьдчилан төлөлтийн нөлөө гэдэг нь Банкны үйлчлүүлэгч болон харилцагч нь хүлээж байснаас өмнө төлбөрөө төлсөн болон төлөхийг хүссэнээс Банкны санхүүгийн үзүүлэлтэнд үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ. Банк хүүгийн цэвэр орлогод үзүүлэх энэхүү урьдчилан төлөлтийн нөлөөллийг тооцохдоо хялбаршуулсан аргачлалыг хэрэглэдэг.

Үүнд хэрэв бусад бүх хувьсагчдыг тогтмол гэж үзэн эргэн төлөгдөх санхүүгийн хэрэгслийн 20% нь жилийн эхэнд урьдчилан төлөгдсөн тохиолдолд жилийн эцсийн татварын өмнөх ашиг 19,204 сая (2018 онд: 21,289 сая) төгрөгөөр буурахаар байсан байна.

34.5 ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРСДЭЛ

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь дотоод процесс, хүний нөөц болон системийн үйл ажиллагаа хангалтгүй буюу доголдолтой, эсвэл гадны хүчин зүйлсийн улмаас (үүнд эрх зүйн эрсдэлийг оролцуулан) Банк хүлээж болзошгүй алдагдлыг хэлнэ. Банкны үйл ажиллагааны эрсдэл хариуцсан нэгж нь процесс хариуцсан нэгжүүдийн үйл ажиллагааны эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг илрүүлэх, бууруулах чиглэлд хэрэгжүүлж буй хяналтууд нь үр дүнтэй байгаад хяналт тавих, тэдгээрийг заавар, зөвлөмжөөр ханган ажиллах чиг үүрэгтэй байдаг. Түүнчлэн Банк процесст хийгдэх эрсдэлийн үнэлгээ болон түүнд хэрэгжиж буй хяналтын мониторингоор дамжуулан үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажилладаг.

35. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Банк бизнесийн салшгүй эрсдэлийг өөрийн хөрөнгөдөө тулгуурлан үр ашигтай удирддаг. Бусад арга хэмжээнүүдээс гадна Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг.

Өнгөрсөн жилийн турш Банк нь өөрийн хөрөнгөнд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба бизнесээ дэмжиж хувь нийлүүлэгчдийн үнэлэмжийг ихэсгэхийн тулд зээлийн эрсдэлийн түвшин болон өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааны эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ залруулга хийдэг байна. Банк капиталынхаа бүтцээ хадгалах эсхүл тохируулахын тулд хувь нийлүүлэгчдэд төлөх ногдол ашгийн хэмжээг тохируулах, хувь нийлүүлэгчид хөрөнгийг нь эргүүлэн төлөх, шинээр өөрийн хөрөнгийн хэрэгсэл гаргах, эсхүл өөрийн хөрөнгөд уялдсан үнэт цаас гаргах зэрэг арга замуудыг ашигладаг байна.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2018 онд: 9%), өөрийн хөрөнгө эрсдлээр жигнэсэн активын харьцааг 12% (2018 онд: 14%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан актив болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг дараах байдлаар үзүүлэв:

	2019	2018
		Дахин тайлагнасан
Өөрийн хөрөнгийн харьцаа	11.91%	9.90%
Эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа	15.84%	15.73%
	2019	2018
		Дахин тайлагнасан
	мян.төг	мян.төг
<u>I зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	55,342,753	55,342,753
Бусад сан	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг	145,960,360	131,806,246
Нийт I зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	211,834,481	197,680,367
<u>II зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Хоёрдогч өглөг	54,415,887	98,840,184
Бусад	15,591,879	17,524,811
Нийт II зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	70,007,766	116,364,995
Нийт капитал/капиталын суурь	281,842,247	314,045,362

35. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Зохицуулалттай капитал (Үргэлжлэл)**

12-р сарын 31-ний байдлаар эрсдлээр нь жигнэсэн активуудыг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр нь үзүүлбэл:

	2019		2018	
%	Актив мян.төг	Эрсдлээр жигнэсэн мян.төг	Актив мян.төг	Эрсдлээр жигнэсэн мян.төг
0	1,424,399,618	-	911,308,964	-
20	44,074,635	8,814,927	149,547,634	29,909,527
50	303,273,858	151,636,929	321,319,461	160,659,731
70	-	-	355,305,541	248,713,879
80	297,486,203	220,543,813		
100	1,470,125,595	1,300,414,497	1,477,120,317	1,477,120,317
120	-	-	42,767,264	51,320,717
150	27,862,878	41,696,087	-	-
<i>Тохируулга:</i>				
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа		53,372,616		23,689,291
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа		2,327,753		5,295,078
Нийт	3,567,222,787	1,778,806,622	3,257,369,181	1,996,708,540

36. АНГЛИ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг мөн Англи хэл дээр бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувилбаруудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувилбарыг баримтална.

37. ТАЙЛАГНАЛЫН ӨДРИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Доор дурьдсанаас бусад тохиолдолд тайлагналын өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд тодруулах шаардлагатай томоохон үйл явдал болоогүй болно.

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр тооцоолсон зээлийн хүлээгдэж буй алдагдал нь тухайн өдрөөрх эдийн засгийн ирээдүйн нөхцөл байдалд үндэслэсэн. Эх газрын Хятад улс болон бусад улсуудад 2020 оны 1 сараас эхлэн тархсан Коронавирусын тархалтаас улбаалан Монгол улсын эдийн засгийн үйл ажиллагаа тодорхой хэмжээгээр саарсан. 2020 онд СТОУС 9-ийн дагуу зээлийн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоход дээрх үйл явдал нь дотоодын нийт бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн бусад гол үзүүлэлтүүдэд урвуу байдлаар нөлөөлөх магадлалыг харгалзаж үзнэ.